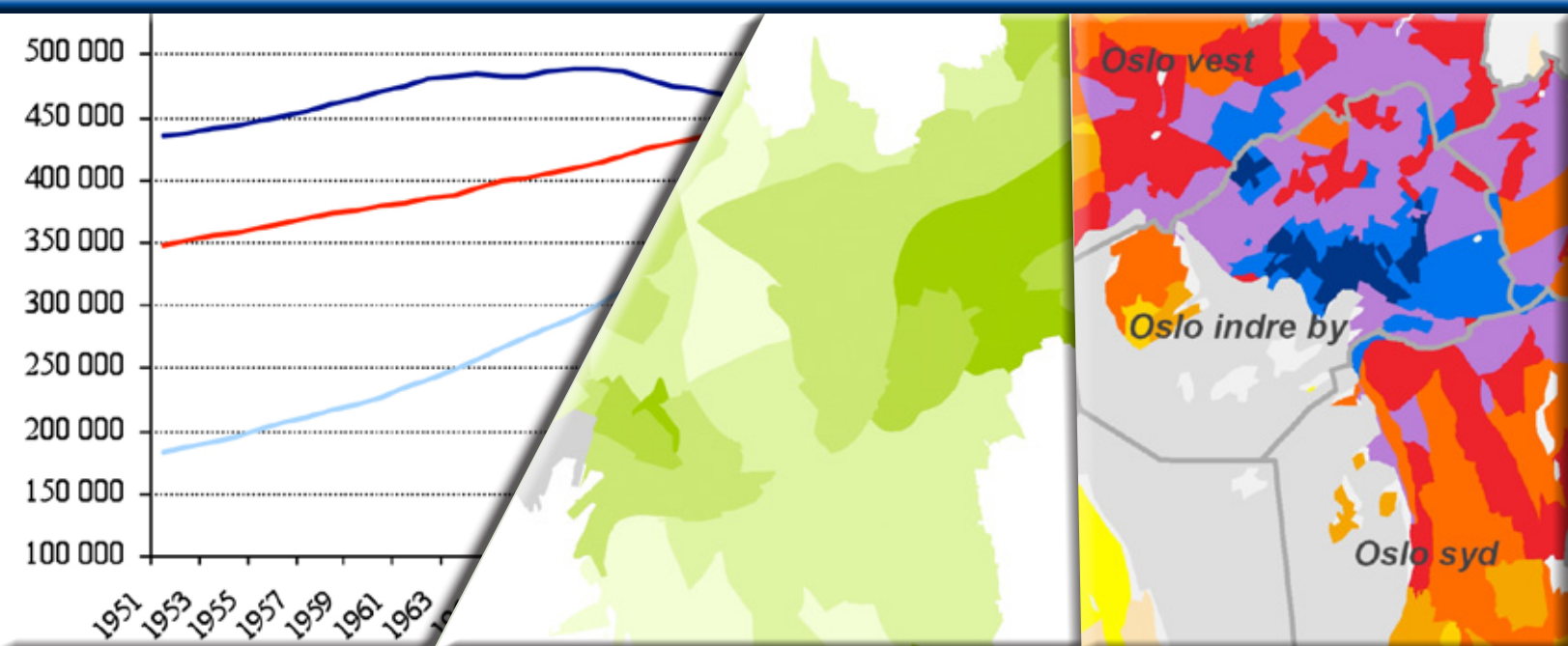

Oslo kommune
Byrådsavdeling for finans og utvikling

Oslo trender
2009

Forord

Oslo kommuneplan 2008 ble vedtatt av bystyret 11.06.2008. Planen har visjon om at Oslo skal være en åpen og inkluderende hovedstad med rom for mangfold og livsutfoldelse. Oslo skal være en trygg by med god livskvalitet for innbyggerne, og byens innbyggere skal delta i byens utvikling. Som hovedstad skal Oslo være en internasjonalt attraktiv by, en drivkraft i Osloregionen og motor for landet for øvrig. Planen har tydelig mål om en bærekraftig byutvikling og peker på at det er i et samspill mellom by og omland at Oslo best kan fylle sin hovedstadsrolle.

Kommuneplan 2008 bygget på dokumenterte fakta og utviklingstrekk i kommunens organisasjon og bysamfunn som var publisert i et eget plangrunnlag i 2007. For oppfølging av kommuneplanen og videre planarbeid innen ulike sektorer i Oslo kommune er det viktig raskt å kunne fange endringstendenser i bysamfunnet. Analyser av statistikk og tilgjengelig FoU er et sentralt grunnlag for å se disse endringstendensene.

Byrådsavdeling for finans og utvikling vil gjennom foreliggende publikasjon Oslotrender regelmessig dokumentere resultatene fra pågående aktuelt analysearbeid. Det er lagt opp til at publikasjonen skal vise utviklingen på sentrale temaer pekt ut i kommuneplan 2008 og gi grunnlag for drøfting av innretning av ny kommuneplan. Oslotrender vil imidlertid ikke inneholde vurderinger av utfordringer knyttet til de forholdene som beskrives, slike vurderinger hører hjemme i de enkelte plandokumentene.

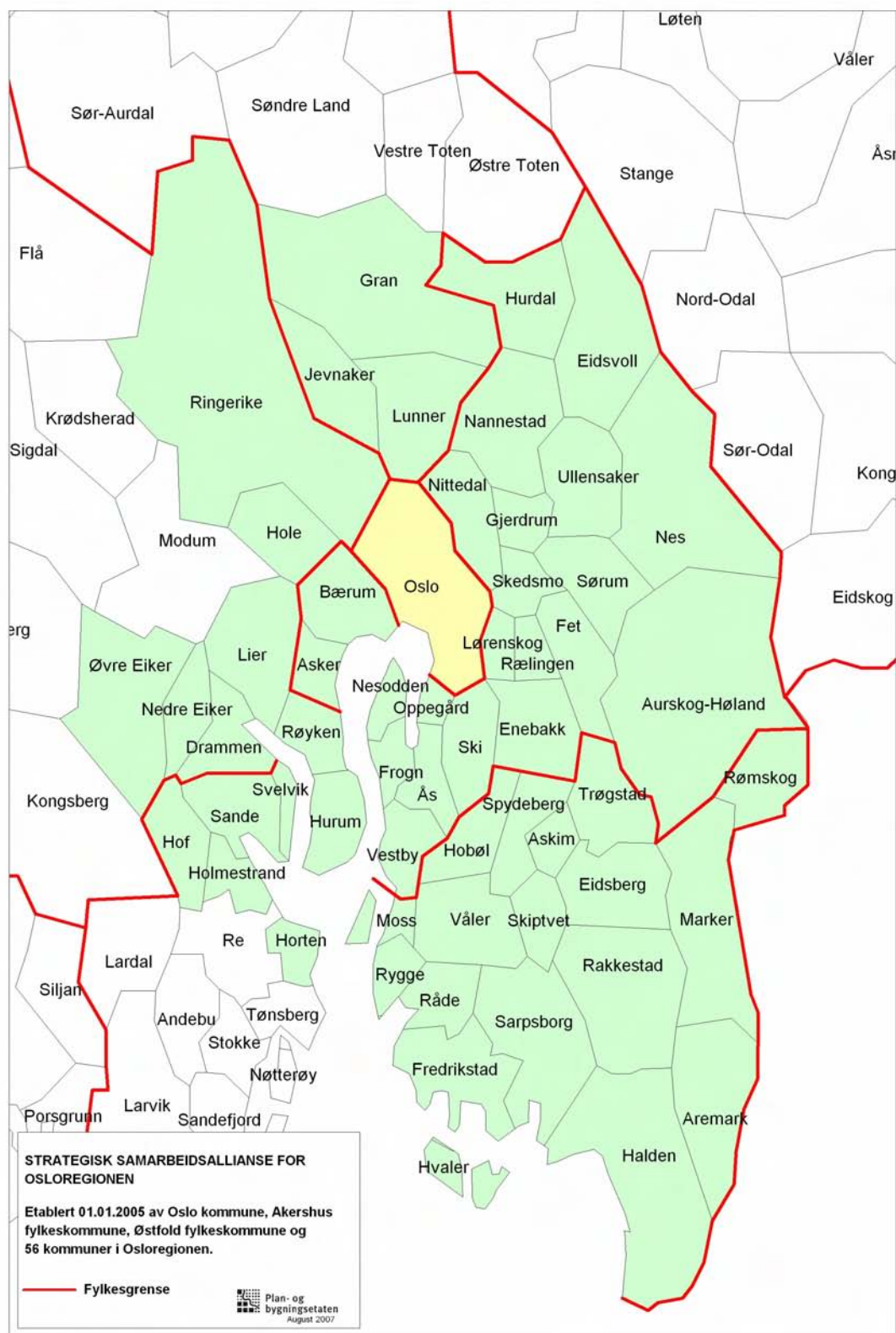
Foreliggende utgave av Oslotrender oppdaterer sentrale temaer fra plangrunnlag 2007. Hovedvekten er lagt på regional utvikling, befolkningsutvikling og arealbruk, men også andre temaer som publikums opplevelser og deltakelse i bysamfunnet inngår i publikasjonen. Oslotrender beskriver ikke utviklingen av kommunens økonomi og tjenesteproduksjon som er inngående omtalt i årsbudsjett, økonomiplan og årsmeldinger.

I det følgende gis oppdatert informasjon om tre temaområder:

1. Befolkning, levekår og kompetanse
2. Næringsutvikling, arealbruk, transport og miljø
3. Innbyggerdeltakelse og innbyggervurderinger.

I del 1 og 2 gis informasjon både om utviklingen i Oslo og ulike deler av Osloregionen. I denne publikasjonen er Osloregionen geografisk avgrenset av de 57 kommuner som er medlemmer av samarbeidsalliansen Osloregionen, jf kartet på neste side. Del 3 omfatter kun situasjonen i Oslo kommune.

Byrådsavdeling for finans og utvikling
Juni 2009

Innhold

	Side
Forord	1
Hovedpunkter i Oslostrender 2009	5
DEL 1 BEFOLKNING, LEVEKÅR OG KOMPETANSE	7
1. Befolkningsutvikling	7
1.1 Befolkningsutviklingen i et historisk perspektiv	
1.2 Oslos befolkningsvekst de senere år	
1.3 Flytting til og fra Oslo	
1.4 Internflytting i Oslo	
1.5 Innvandring	
1.6 Innvandrernes bosettingsmønster	
1.7 Befolkningsfremskrivning for Akershus og Oslo 2010-2030	
2. Levekår	28
2.1 Levekårene i Oslo sammenlignet med landet for øvrig	
2.2 Levekårsforskjeller mellom bydelene	
2.3 Levekår og kriteriesystemet for bydelene	
2.4 Levekårsforskjeller mellom nabolag/delbydeler	
3. Kompetanse	36
3.1 Befolkningens utdanningsnivå og fagfelt	
3.2 Kompetanseoppnåelse og gjennomføring i videregående skole	
DEL 2 NÆRINGSUTVIKLING, AREALBRUK, TRANSPORT OG MILJØ	42
4. Næringsutvikling i Osloregionen	42
4.1 Næringsstruktur og innovasjon	
4.2 Sysselsetting og arbeidsledighet	
4.3 Nyetableringer og konkurser	
5. Boligbygging og arealutvikling	47
5.1 Boligbygging i Osloregionen	
5.2 Utbyggingsmønsteret i Osloregionen – knutepunktenes rolle	
5.3 Utbyggingsmønsterets tilgjengelighet i Osloregionen - mål for kollektivsentralitet	
5.4 Utbyggingsmønsteret for boliger i Osloregionen 2002-2007	
5.5 Utbyggingsmønsteret for næringsarealer i Osloregionen 2002-2007	
5.6 Utbyggingen i områder med høye pendlingsandeler til Oslo	
6. Pendling, transport og miljø	63
6.1 Sysselsettingsfordeling og pendling i hovedstadsområdet 2002-2007	
6.2 Vei- og kollektivtrafikken	
6.3 Godstransporten	
6.4 Miljø	

DEL 3 INNBYGGERDELTAKEELSE OG INNBYGGERVURDERINGER	83
7. Innbyggerdeltakelse	83
7.1 Valgdeltakelse og påvirkningsmuligheter	
7.2 Dialog med byens innbyggere, informasjon og åpenhet	
8. Publikums opplevelse av bysamfunn og tjenesteproduksjon	89
8.1 Oslo som bysamfunn	
8.2 Brukertilfredshet	

Hovedpunkter i Oslostrender 2009

Befolkning, levekår og kompetanse

- Folketallet i Oslo pr 1.1.2009 var 575 475. Det har vært en historisk høy befolkningsvekst de siste 4 år på totalt 45 600 personer. Økningen skyldes både sterk vekst i antall fødsler og stor innvandring. Det ble født 9 948 barn i 2008 og nettoinnvandringen fra utlandet var 10 023 personer. I den samme perioden økte folketallet i Akershus med 33 400 personer. Befolkningen i Oslo og Akershus har dermed økt med 79 000 personer totalt siden 2005, eller 1,9 prosent i gjennomsnitt per år.
- Folketallet i Oslo og Akershus forventes å øke med samlet 380 000 personer frem mot 2030, ganske likt fordelt mellom fylkene. Dette er en betydelig større befolkningsvekst enn tidligere forventet, det er særlig den økte innvandringen som bidrar til økt vekst.
- Innvandrerbefolkningen økte de siste fire år med 38 200 personer og utgjør nå 26,4 prosent av befolkningen. Den største delen av ikke-europeiske grupper av innvandrerbefolkningen bor i Oslo indre øst, Groruddalen og Søndre Nordstrand. Måling av hvor spredt eller konsentrert ulike etniske grupper bor i Oslo viser betydelig lavere grad av etnisk segregering enn i svenske storbyer.
- Oslo har forbedret sin posisjon på Statistisk sentralbyrås levekårsindeks. Det er en generell bedring av levekårene i Oslo øst, men tilbakegang i Groruddalen og Søndre Nordstrand. Av fem anvendte levekårsindikatorer, viser indikatoren om utdanning (elever med lave grunnskolepoeng) størst ulikhet mellom nabolag/delbydeler, indikatoren om helse viser minst ulikhet.
- Oslos befolkning har et høyt kompetansenivå. Hele 51 prosent av befolkningen 30-59 år har høyere utdanning, men det er store variasjoner mellom bydelene. De høyeste nivå for en bydel er 68 prosent, og det laveste er 24 prosent. Kompetanseprofilen i Oslo er sammenliknet med landsgjennomsnitt tyngre innen humanistiske og estetiske fag, samfunnsfag og økonomisk/administrative fag. Oslo er på landsgjennomsnittet når det gjelder naturvitenskapelige fag, men langt under landsgjennomsnittet for lærerutdanninger og helse-/sosialfag.
- I Oslo har 71 prosent av alle som begynner på videregående skole fullført og bestått etter fem år, mens landsgjennomsnittet er 69 prosent. Oslo kommer best ut på de studieforberevende kursretningene.

Næringsutvikling, arealbruk, transport og miljø

- Næringslivet i Oslo domineres av tjenesteytende næringer og har en nasjonal tyngde innenfor finans og forretningsmessig tjenesteyting. Næringslivet i hovedstadsregionen har noe høyere innovasjonstakt enn landsgjennomsnittet, men havner på en 29. plass blant europeiske storbyregioner når det gjelder innovasjonspotensiale.
- Oslos næringsliv er sterkere knyttet til økonomiske konjunkturer enn landsgjennomsnittet, men den samlede veksten siste 12 år er likevel vesentlig høyere enn i landet ellers. I hovedstadsregionen har næringsveksten vært sterkst i Akershus. Det pågår en geografisk omfordeling av handels-, logistikk- og transportnæringene som vokser langt sterkere i Akershus enn i Oslo.
- De overordnede planene for Osloregionen har som målsetting at utbyggingen skal skje i tilknytning til kommunikasjonsknutepunktene i regionen. Analysene av utbyggingsmønsteret i perioden 2002-2008 viser at det er en styrket satsing på knutepunktene i alle

delar av regionen, men for boligbyggingen i kommunene utenfor Oslo er det likevel en fortsatt lav andel som legges i knutepunktene. Det er dessuten en klar tendens til desentralisering av deler av næringslivet, noe som også bidrar til stigende bilavhengighet og vekst i bilbruken.

- Veitrafikken har i perioden 1992-2008 vokst med 57 prosent i Akershus og 27 prosent i Oslo. Trafikkveksten på vei har vært betydelig lavere i Oslo enn landsgjennomsnittet. For personreiser, har kollektivtransporten vokst prosentvis raskere enn biltrafikken i Oslo siden 2003. I 2008 ble det for første gang siden 1999 registrert en nedgang i veitrafikken i Oslo.
- For Ruters samlede trafikkområde skjer nå omlag 29 prosent av de motoriserte reisene med kollektive transportmidler, kollektivandelen er 41 prosent av de motoriserte reisene i Oslo, 15 prosent i Akershus. Andelen avtar med avstand fra sentrum, og er lavere i de ytre deler av Akershus hvor det spredtbygde utbyggingsmønsteret gjør et høyfrekvent og flatedekkende kollektivtilbud vanskelig å få til.
- Oslo har en sentral rolle i den nasjonale godstransporten både p.g.a. befolkningskonsentrasjonen og at en stor andel av engroshandelsomsetningen er lokalisert i Oslo og Akershus. Totalt fraktes om lag 21 mill tonn gods inn til og 16 mill tonn ut av Oslo, i tillegg til 11 mill tonn internt mellom bedrifter og kunder i byen. 70 prosent av alt godset som transporteres til Oslo skjer med lastebil. Ifølge Transportøkonomisk institutt (TØI), forventes betydelig vekst i godstransporten, økt lastebiltransport over grensen og økt utenriks leveranser med bil til Oslo.
- Oslo ble nummer 6 av i alt 35 deltakende europeiske storbyer i konkurransen om å bli Europas grønne hovedstad i 2009. Oslo kom spesielt godt ut på temaene luftkvalitet og grøntstruktur.

Innbyggerdeltakelse og innbyggervurderinger.

- Det er en synkende trend for deltakelse ved kommunevalg, mens deltakelsen ved stortingsvalg økte fra 2001 til 2005. Publikumsundersøkelsen viser at det kun er et mindretall som opplever at det i stor eller noe grad blir lagt til rette for at de kan være med på å påvirke beslutninger og bestemme innholdet i de tjenestene de bruker.
- Andelen som trives i Oslo ligger på et høyt nivå og viser en jevn økning. 78 prosent av befolkningen trivdes i Oslo i 2007. Publikums opplevelse av trygghet viser store forskjeller mellom dag og kveldstid og mellom sentrum og eget boområde. I sentrum har opplevelsen av trygghet vist bedring både på dag- og kveldstid. Opplevelsen av trygghet på kveldstid er imidlertid fortsatt svært lav. Bare 25 prosent av publikum oppfatter sentrum som trygt om kvelden. I eget boområde er opplevelsen av trygghet stabilt høy.

DEL 1 BEFOLKNING, LEVEKÅR OG KOMPETANSE

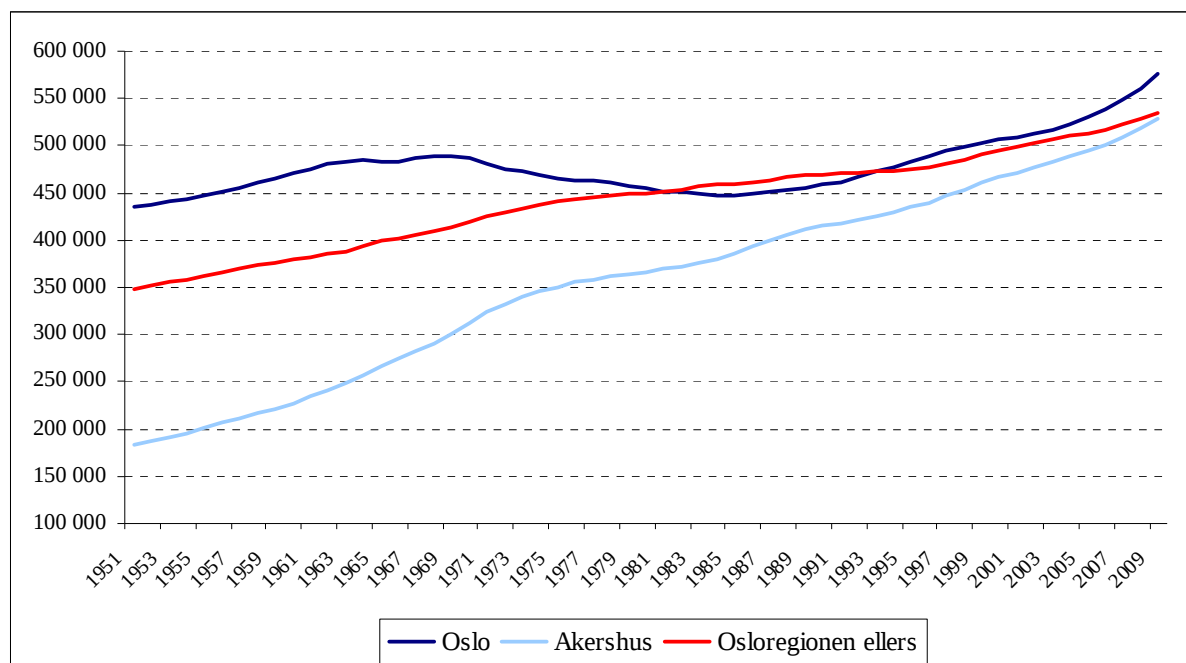
Kommuneplan 2008 har mål om å tilby brukertilpassede tjenester av høy kvalitet og tilpasse tjenestetilbudet til befolkningsutviklingen. I denne delen beskrives utviklingen i befolkningens samlede antall, sammensetning og geografiske fordeling. De ulike sidene ved befolkningsutviklingen har stor betydning for dimensjonering av tjenestene.

Kommuneplan 2008 har også visjon om at Oslo skal være en by der det er lett å lykkes og vanskelig å gå til grunne. Forbedring av livskvalitet og mulighet for fullverdig deltakelse for alle skal være et hovedfokus for kommunen. I denne delen beskrives også utviklingen i befolkningens levekår og kompetanse.

1. Befolkningsutvikling

1.1 Befolkningsutviklingen i et historisk perspektiv

Bosettingsmønsteret i Norge har i lang tid vist en sentraliserende tendens. Befolkningsveksten i Osloregionen har vært sterk i hele etterkrigstiden. Regionen har siden begynnelsen av femtitallet opplevd en økning i folketallet fra om lag 965 000 ved utgangen av 1950 til om lag 1,6 millioner ved utgangen av 2008. Akershus har opplevd den sterkeste veksten, med hele 188 prosent. Oslos vekst i tilsvarende periode var på 32 prosent, mens resten av Osloregionen hadde en økning på 54 prosent. Samlet utgjorde befolkningen i hele Osloregionen 34,1 prosent av totalbefolkningen for Norge ved utgangen av 2008, mot 29,4 prosent ved utgangen av 1950.

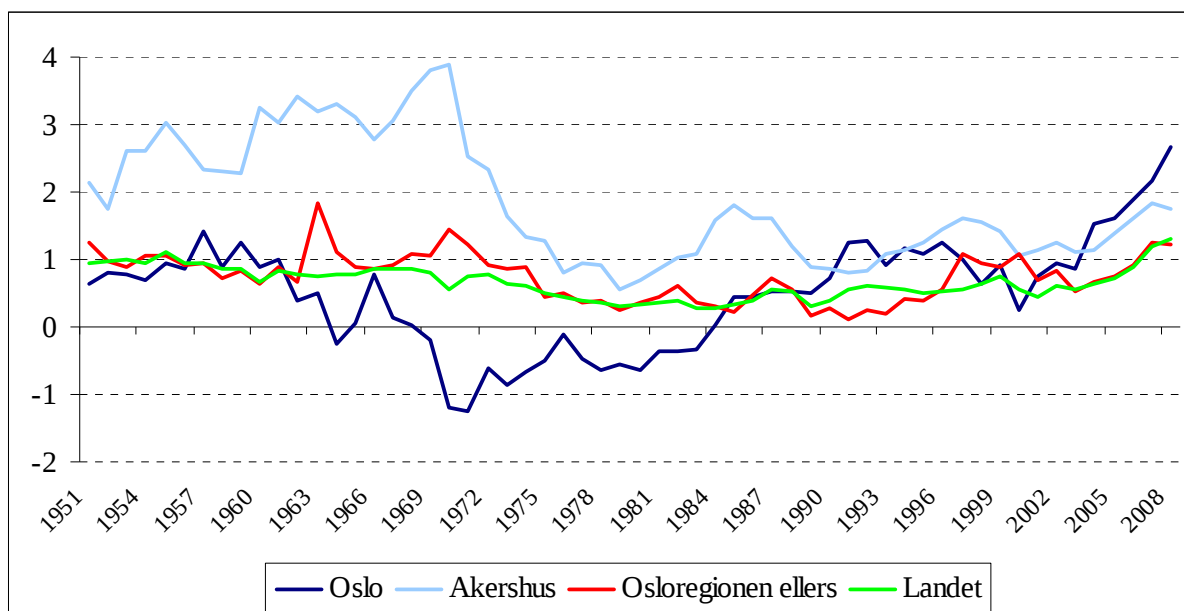

Figur 1.1. Befolkningsutvikling i Oslo, Akershus og Osloregionen ellers 1951-2009.

Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

Akershus hadde en spesielt markant befolkningsvekst frem til midten av syttitallet, og har deretter hatt en nokså stabil årlig befolkningsvekst på mellom ett og to prosent, jf figur 1.1 og

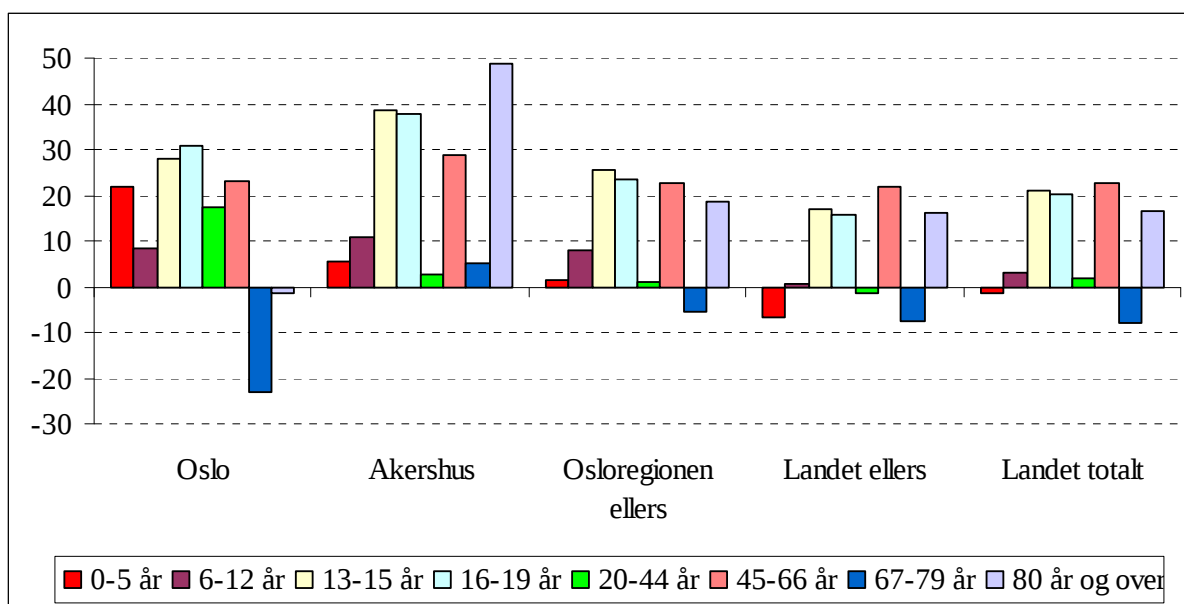
1.2. Oslo hadde frem til slutten av sekstitallet en relativt jevn befolkningsvekst, deretter fulgte en periode med befolkningsnedgang, som vedvarte frem til midten av åttitallet. Fra og med 1984 hadde imidlertid Oslo igjen befolkningsvekst, en vekst som etter 2000 har vært spesielt høy. Osloregionen ellers har gjennom perioden hatt en årlig prosentvis befolkningsvekst som ligger omtrent på nivå som veksten i landet som helhet.

Figur 1.2. Årlig prosentvis befolkningsendring i Oslo, Akershus, Osloregionen ellers og hele landet 1951-2008. Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

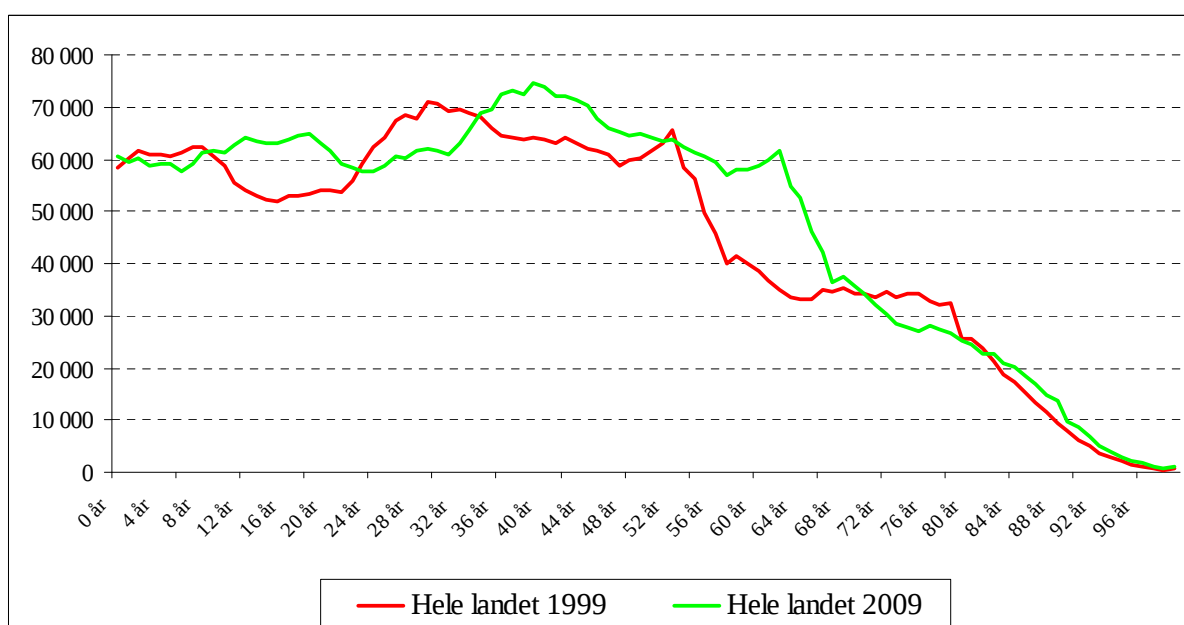
Siden utgangen av 1998 har det både på nasjonalt plan og for Osloregionen vært en markant vekst i aldersgruppen 45-66 år, jf. figur 1.3. Dette har blant annet sammenheng med de store fødselskullene i etterkant av andre verdenskrig. Videre har det vært en markant økning i antall personer over 80 år. Dette gjelder ikke minst i Akershus, som har opplevd en økning på 49 prosent i denne aldersgruppen siden utgangen av 1998.

For Oslo er utviklingen motsatt, antallet i eldrebefolkningen over 80 år gikk tilbake med 1 prosent i løpet av perioden. Også utviklingen innen aldersgruppen 67-79 år skiller seg i Oslo vesentlig fra resten av regionen og landet som helhet, ved en kraftigere nedgang. Når det gjelder aldersgruppen 20-44 år, har denne økt langt kraftigere i Oslo enn i resten av landet. Dette har først og fremst sammenheng med en omfattende innflytting til Oslo i denne aldersgruppen. Endelig er det verdt å nevne at landet som helhet har hatt en nedgang i antallet personer i aldersgruppen 0-5 år på 1 prosent. Både Oslo, Akershus og Osloregionen ellers har imidlertid hatt vekst i denne aldersgruppen. Oppgangen gjelder spesielt for Oslo, som har hatt en vekst på hele 22 prosent i denne aldersgruppen. Dette henger sammen med den sterke veksten i foreldregenerasjonen 20-44 år.

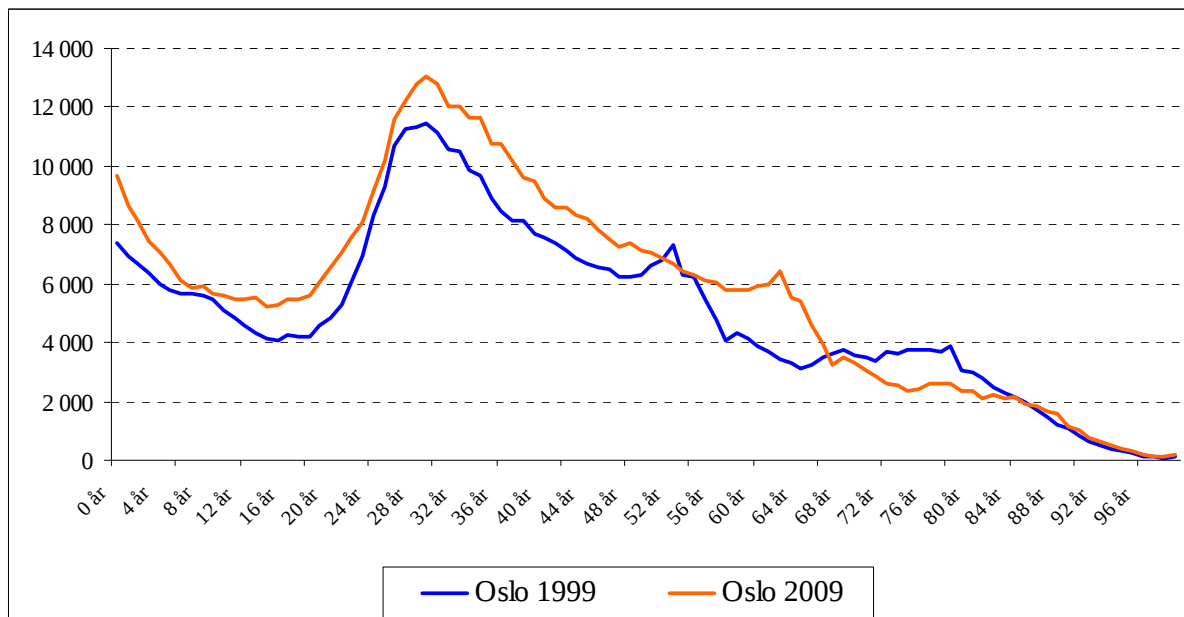

Figur 1.3. Prosentvis endring for ulike aldersgrupper i Oslo, Akershus, Osloregionen ellers og hele landet 1998-2008. Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

Oslo har m.a.o. har i de senere årene hatt en noe ulik befolkningsutvikling i forhold til både Akershus, Osloregionen og landet som helhet. Av figur 1.4 som viser Norges befolknings størrelse i 1999 og 2009 fordelt på alder, ser vi et tydelig mønster der store alderskull i 1999 fører til tilsvarende store ti år eldre alderskull ti år senere. Denne tendensen er ikke like tydelig for Oslo jf. figur 1.5. Det høye antall personer i midten av tjuetårene i 1999 fører eksempelvis ikke til en tilsvarende topp blant personer i midten av trettiårene ti år senere. Det samme gjelder de yngre alderskullene, der en stor andel har flyttet ut av Oslo innen skolealder. Når det gjelder det store antallet personer som ble født rett etter 2. verdenskrig, er disse imidlertid i stor grad fortsatt på plass ti år senere.

Figur 1.4. Aldersfordeling for landets befolkning 1999 og 2009. Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

Figur 1.5. Aldersfordeling for Oslos befolkning 1999 og 2009. Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

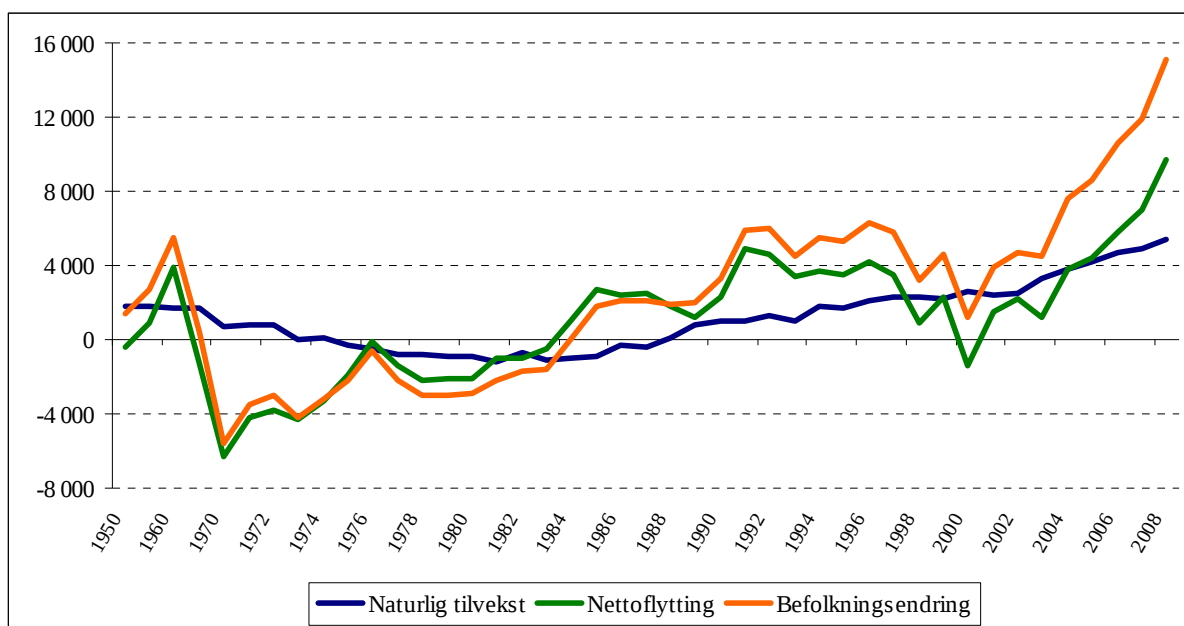
Oslos noe atypiske befolkningsutvikling har blant annet å gjøre med den høye innvandringen til Oslo de senere årene der unge voksne dominerer. Et annet viktig aspekt er det etablerte flyttemønsteret der en stor del av innflytterne er unge mennesker uten barn, mens utflytterne ofte har fått barn.

1.2 Oslos befolkningsvekst de senere år

Frem til midten av sekstitallet hadde Oslo en relativt stabil befolkningsvekst. Deretter fulgte en periode med befolkningsnedgang, som varte frem til midten av åttitallet. Nedgangsperioden var preget av netto utflytting og fallende naturlig tilvekst (fødselsoverskudd). Fra og med 1984 ble det igjen netto innflytting og mot slutten av åttitallet årlige fødselsoverskudd som senere har vært stigende.

Oslo er nå inne i en fase med stadig flere fødte og høyere fruktbarhet (SFT¹). Det ser også ut til å være en viss stabilitet rundt de høye nettoinnflyttingstallene. Dette har resultert i en svært sterk befolkningsvekst i Oslo de senere årene. Nettoinnflyttingen har økt som et resultat av økt innflytting, og ikke på grunn av redusert utflytting. Det er i første rekke økt innvandring fra utlandet som her spiller inn.

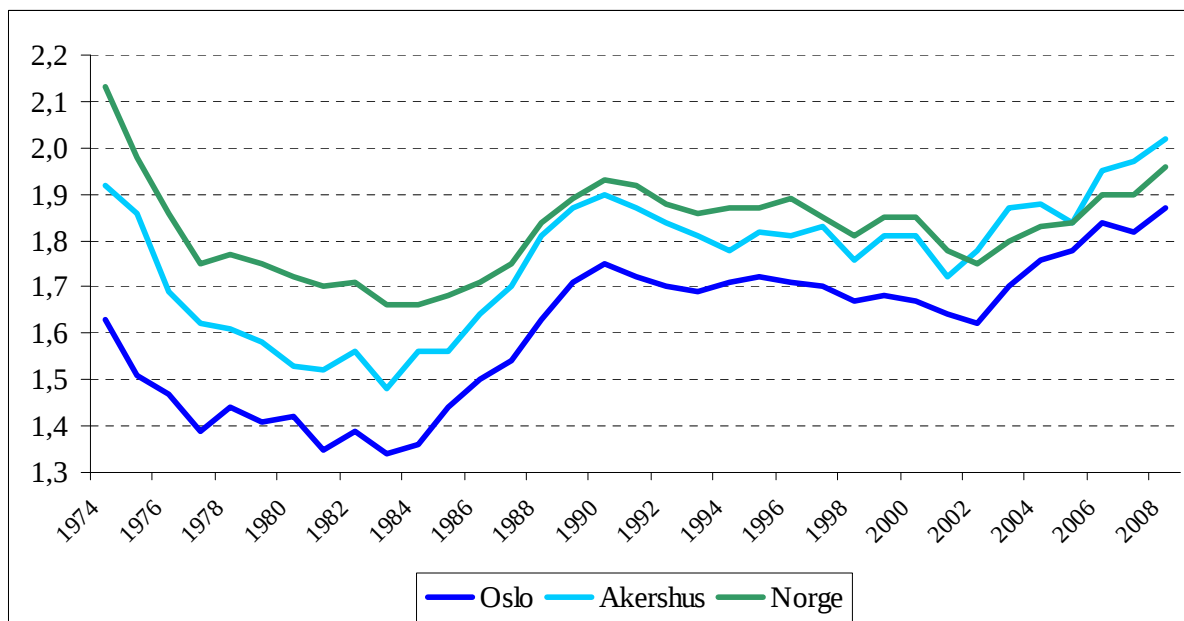
¹ Den demografiske størrelsen samlet fruktbarhetsrate (SFT) gir et hypotetisk tall for det forventede antall barn en kvinne vil sette til verden gitt at hun gjennomlever hele sin fødedyktige periode. Antallet fødte innen et geografisk område påvirkes av nivået på SFT. Videre vil antall fødte i stor grad være bestemt av hvor mange kvinner innen fødedyktig alder som er bosatt i området.

Figur 1.6. Årlig befolkningsutvikling i Oslo 1950-2008. Nettoflytting og naturlig tilvekst.
Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

I de senere år har den naturlige tilveksten, dvs differensen mellom antall døde og fødte, økt betydelig. Økningen skyldes både økt gjennomsnittlig levealder og høyere fruktbarhet. Levealderen har på nasjonalt nivå i lengre tid økt, spesielt sterk har denne økningen vært det siste tiåret. I 1998 var den forventede levealderen for menn 75,5 år og for kvinner 81,3 år. I 2008 kunne nyfødte jenter forvente å leve i nesten 83 år og nyfødte gutter vel 78 år.

Fruktbarheten nådde et bunnivå på begynnelsen av åttitallet. 2000-tallet har imidlertid vært preget av høy vekst i SFT. SFT for Akershus har i denne perioden gått forbi det nasjonale nivået, mens Oslos SFT i samme periode har nærmet seg det nasjonale nivået. SFT for Akershus var i 2008 2,02, altså svært nær reproduksjonsnivået som ligger på 2,06-2,07. Oslos SFT var i 2008 1,87.

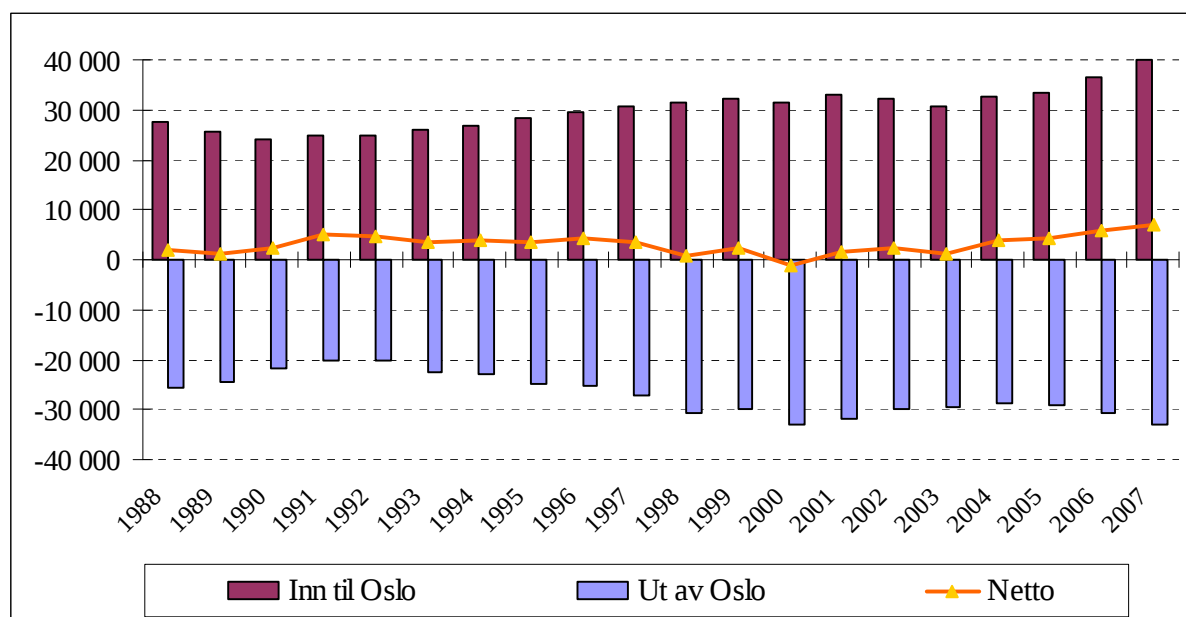
Figur 1.7. Samlet fruktbarhetstall (SFT) for Oslo, Akershus og hele landet 1974-2008. Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

Det er rimelig å anta at økningen i fruktbarheten har sammenheng med stadig mer familievennlig politikk. Gunstigere ordninger rundt fødselspermisjonen kombinert med en storstilt barnehageutbygging har gjort det enklere å kombinere yrkesaktivitet og foreldreansvar. Det ser i tillegg ut til at de senere årenes økning i fruktbarheten kan være et resultat av en ”oppheatingseffekt” der utsatte fødsler nå tas igjen. Antall fødsler i Oslo økte med 26,5 prosent fra 2000-2008. Det ble i 2008 født 9 948 barn i Oslo. Også innvandringen spiller en viss rolle for utviklingen i fruktbarheten i Oslo. En stor del av innvandrerne har kommet fra land med langt høyere fruktbarhet enn Norge. Til en viss grad vil fruktbarhetsmønsteret fra opprinnelseslandet tas med de første årene etter innvandring til Norge.

1.3 Flytting til og fra Oslo

Selv om endringer i de demografiske faktorene fruktbarhet og dødelighet over tid har en markant innflytelse på befolkningsutviklingen, er det likevel i første rekke flyttestrømmene som fører til kortsiktige kraftige befolkningsendringer, både hva gjelder veksten i seg selv, og sammensetningen i befolkningen.

Med unntak av år 2000 har Oslo gjennom de siste 20 årene hatt netto innflytting fra landet ellers og utlandet, jf figur 1.8. Det er spesielt innvandringen som har bidratt til den økte nettoinnflyttingen.

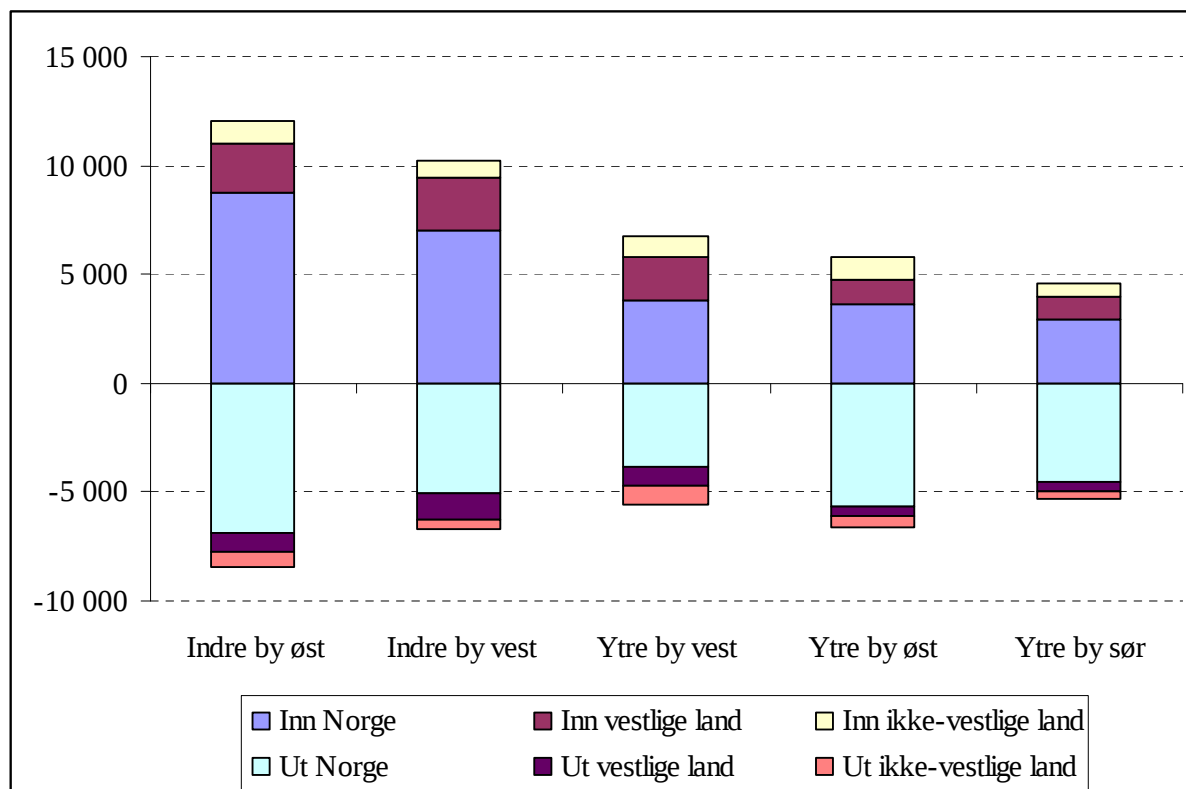

Figur 1.8. Flytting til og fra Oslo 1998-2008. Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

Innflytterne velger gjerne å bosette seg i de mer sentrale bydelene. Bydelene i indre øst (Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene) mottok i alt 12 066 innflyttere i 2007. De vestlige bydelene, St. Hanshaugen og Frogner i indre by og Ullern, Vestre Aker og Nordre Aker i ytre by, mottok til sammenligning i alt 16 985 personer. Ytre by øst (Bjerke, Grorud, Stovner og Alna) mottok 5 812 personer mens ytre by sør (Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand) mottok 4 599 personer dette året.

Tall for 2007 (figur 1.9) viser at indre by øst var det byområdet som hadde mest inn- og utflytting over bygrensen. Dette byområdet har om lag 8 700 innflyttere fra øvrige deler av landet. Når det gjelder innflytterne fra andre vestlige land², var indre by vest det mest foretrukne byområdet, med nesten 2 500 innflyttere. Med 1 078 innflyttere fra ikke-vestlige land, var ytre by øst det mest foretrukne byområdet blant disse innflytterne.

Indre by øst var også det byområdet som hadde mest utflytting over bygrensen. Det var spesielt utflyttingen til øvrige deler av landet som her gjorde seg gjeldende. Av de som flyttet fra Oslo til et annet vestlig land, bodde flest i indre by vest, mens ytre by vest var det byområdet som hadde flest utflyttere til ikke-vestlige land (om lag 900 personer).

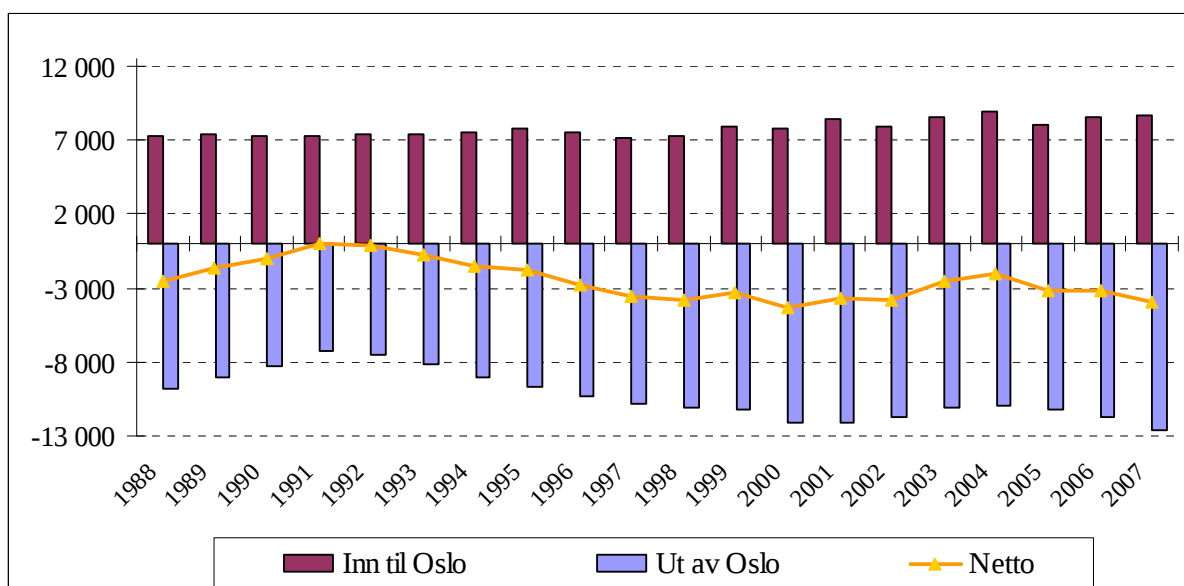

Figur 1.9. Flytting til og fra Oslo 2007. Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

Selv om nettoflyttingen til Oslo fra landet ellers og utlandet samlet sett er positiv, har flyttestrømmene fra Oslo til Akershus gjennomgående vært, og er fremdeles, større enn flyttestrømmene i motsatt retning, jf figur 1.10. Oslo og store deler av Akershus tilhører det samme bo- og arbeidsmarkedsområdet, noe som gjør det mulig å dra nytte av jobbmulighetene i Oslo samtidig som man bor i Akershus.

² Vestlige land inkluderer her Belgia, Bulgaria, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Gibraltar, Hellas, Irland, Island, Italia, Kypros, Latvia, Liechtenstein, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederland, Norge, Polen, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spania, Storbritannia, Sveits, Sverige, Tyskland, Tsjekkia, Østerrike og Ungarn, samt Andorra, Færøyene, Grønland, Monaco, San Marino og Vatikanstaten. Foruten disse europeiske landene inkluderes i tillegg USA, Canada, Australia og New Zealand.

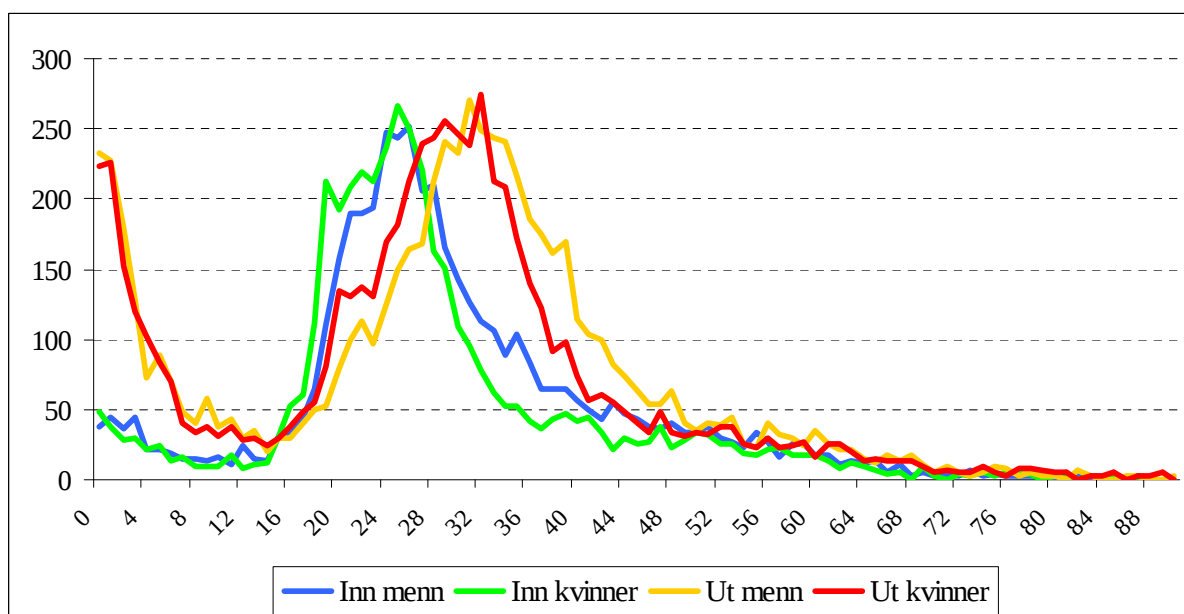
Ikke-vestlige land inkluderer Asia med Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og de europeiske landene Albania, Bosnia-Hercegovina, Hviterussland, Kosovo, Kroatia, Makedonia, Moldova, Montenegro, Russland, Serbia og Ukraina.

Figur 1.10. Flytting mellom Oslo og Akershus 1998-2007. Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

Et typisk trekk ved flyttemønsteret mellom Oslo og Akershus er at innflytterne i gjennomsnitt er yngre enn utflytterne. Mange velger å flytte til Akershus etter å ha fått barn. Utflyttingen er særlig markant blant null- og ettåringene. Deretter reduseres utflyttingen gradvis frem mot skolepliktig alder. I 2007 var 25-åringene det alderskullet med flest innflyttere, med 510 personer. 32-åringene var de mest aktive utflytterne, med 523 personer.

Flyttemønsteret mellom Oslo og Akershus illustrerer et typisk trekk som gjelder for flyttemønsteret mellom Oslo og omverdenen som helhet, jf figur 1.11. Den høye innflyttingen av barnløse kvinner i fødedyktig alder fører til at det genereres høye fødselstall. Dette fører til sterkt økende behov for barnehageplasser. Imidlertid flytter mange ut igjen før barna har nådd skolepliktig alder.

Figur 1.11. Flytting mellom Oslo og Akershus 2007. Kjønn og alder. Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

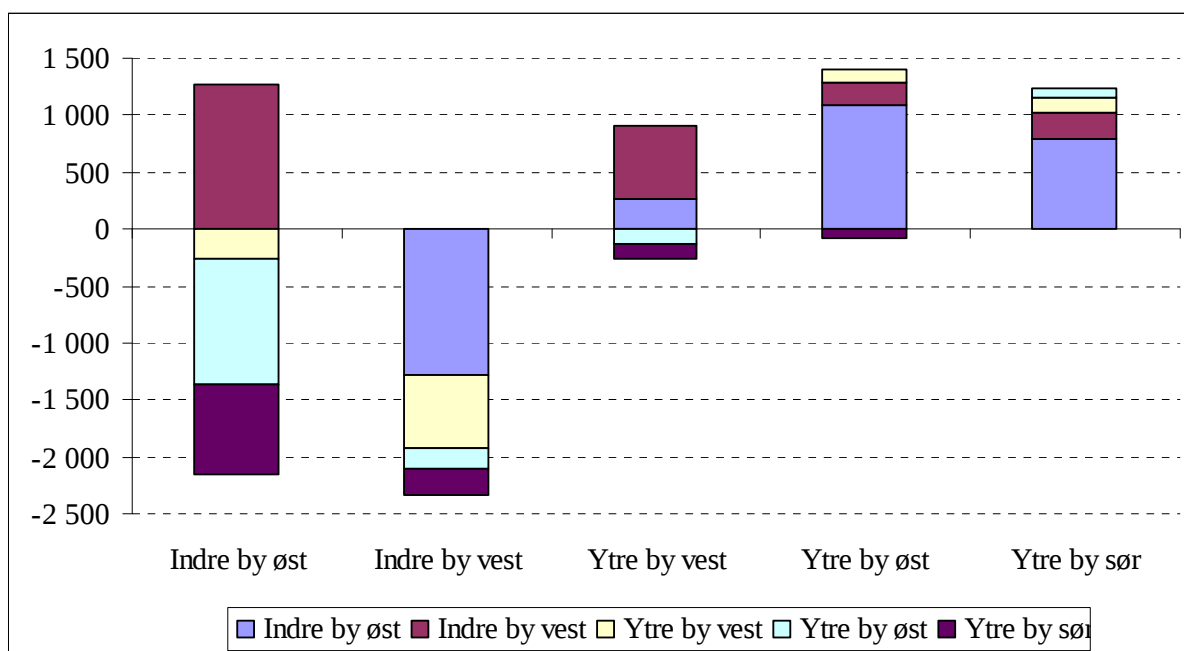
Data fra bo- og flyttemotivundersøkelsen 2008 viser at muligheten til arbeid er det mest sentrale motivet for å flytte til Oslo. For innflytterne fra Akershus er imidlertid familiære hensyn enda viktigere. Når det gjelder utflytterne er ønsket om en billigere og/eller større bolig den viktigste motivasjonsfaktoren for å flytte ut. Flyttemønsteret mellom Oslo og Akershus er altså i stor grad et resultat av at man i ulike livsfaser har ulike preferanser for bosted og boligtype.

Kommunene Asker og Bærum har vært, og er fremdeles, blant de områdene i Akershus som har hatt høyest flytting fra Oslo. Fra og med 2006 har det imidlertid vært større flytting til kommunene på nedre Romerike. En stor del av veksten i flyttestrømmene til kommunene på Romerike kan tilbakeføres til personer med innvandrerbakgrunn, en "gruppe" som tidligere ikke har vist samme mobilitet.

1.4 Internflytting i Oslo

Livsfase- og familiesituasjonen ser ut til å spille en markant rolle også i forhold til flyttingen internt i Oslo. I alt 76 673 personer flyttet internt i Oslo i 2007. 29 187 av disse flyttet innen samme bydel, mens 47 486 personer krysset bydelsgrensen. Blant de som krysset bydelsgrensen flyttet likevel så mange som 12 183 personer innen samme byområde. At mange internflyttere holder seg innen samme bydel eller bydelsområde kan ha noe å gjøre med sosioøkonomiske eller kulturelle barrierer. Det er likevel nærliggende først og fremst å se på dette forholdet som en indikasjon på en gjennomgående sterk lokal forankring og trivsel i eget nærmiljø.

Blant internflytterne som flyttet mellom byområder ser vi et desentraliserende mønster der bydelene i indre by mister personer til bydelene i ytre by. Indre by øst (Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene) hadde en netto innflytting fra Indre by vest (St. Hanshaugen og Frogner), og en netto utflytting til de øvrige byområdene. Indre by vest hadde en netto utflytting til alle øvrige byområder, mens bydelene i Ytre by vest (Ullern, Vestre Aker og Nordre Aker) hadde en netto innflytting fra hele Indre by, og en netto utflytting til resten av Ytre by. Ytre by øst (Bjerke, Grorud, Stovner og Alna) hadde en netto innflytting fra alle områder unntatt fra Ytre by sør (Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand), mens Ytre by sør hadde en netto innflytting fra alle øvrige byområder.

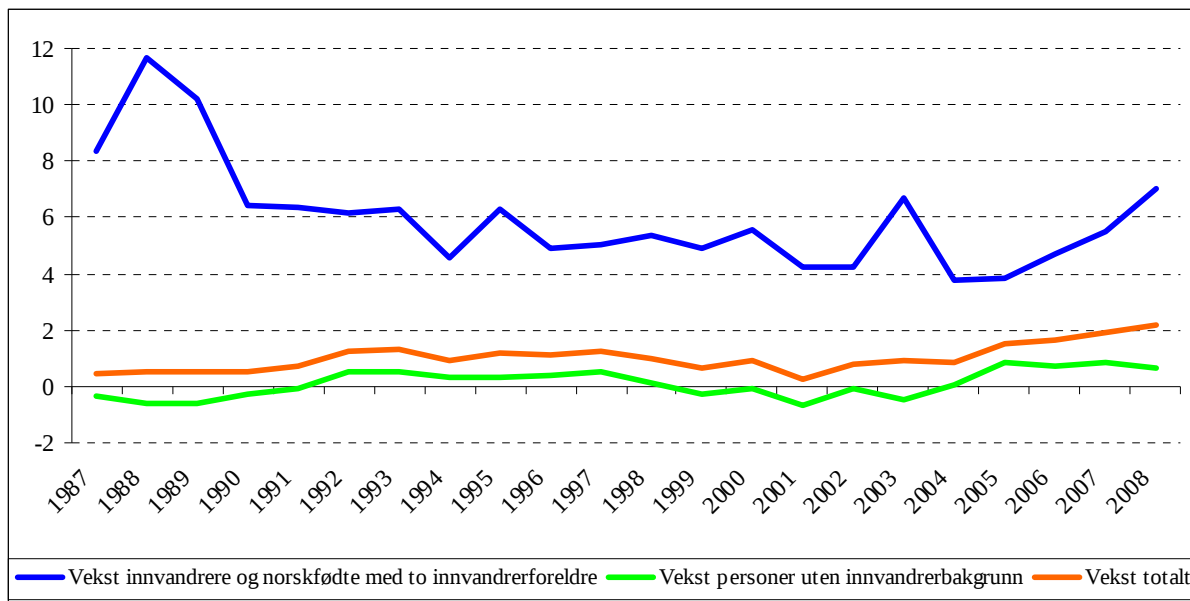

Figur 1.12. Intern netto flytting mellom byområder i Oslo 2007. Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

1.5 Innvandring

Uten innvandrerne hadde Oslo knapt hatt noen befolkningsvekst de siste årene. Begrepet innvandrere omfatter her personer som har innvandret selv og norskfødte med to innvandrerforeldre. Ved inngangen til 1986 var om lag 39 000 innvandrere bosatt i Oslo. Ved inngangen til 2009 var det tilsvarende tallet 152 149 personer. Av Oslos samlede befolkningsvekst i perioden kan rundt 90 prosent tilskrives personer med innvandrerbakgrunn. Akershus hadde i samme periode en vekst i innvandrerbefolkningen fra om lag 15 500 personer til 65 000 personer. Økningen blant innvandrerbefolkningen utgjorde dermed rundt 37 prosent av den samlede befolkningsveksten i Akershus.

Figur 1.13 viser Oslos årlige prosentvise vekst i denne perioden etter innvandrerbakgrunn. Den årlige veksten blant personer med innvandrerbakgrunn har i gjennomsnitt vært 6 prosent og har variert mellom 4 og 12 prosent, mens den årlige vekstprosenten for personer uten innvandrerbakgrunn har ligget mellom -1 og 1 prosent. Innvandrerbefolkningen økte siste fire år med 38 200 personer og utgjør pr. 1.1.2009 26,4 prosent av befolkningen.

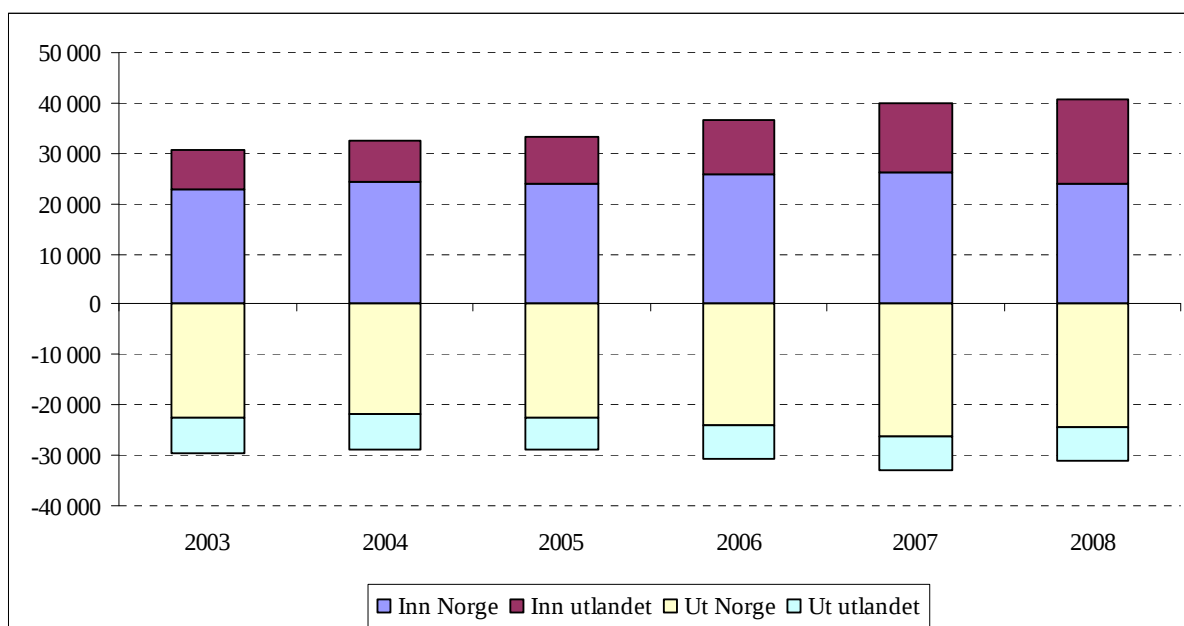
Figur 1.13. Årlig prosentvis befolkningsvekst i Oslo etter innvandrerbakgrunn 1987-2009.

Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

Ved inngangen til 1986 utgjorde personer med innvandrerbakgrunn 6,5 prosent av totalbefolkningen i Oslo og Akershus, mens den ved inngangen av 2009 utgjorde 19,7 prosent. Akershus hadde i perioden en økning i innvandrerbefolkningen fra 4,0 til 12,3 prosent, mens Oslo hadde en økning fra 8,7 til 26,4 prosent.

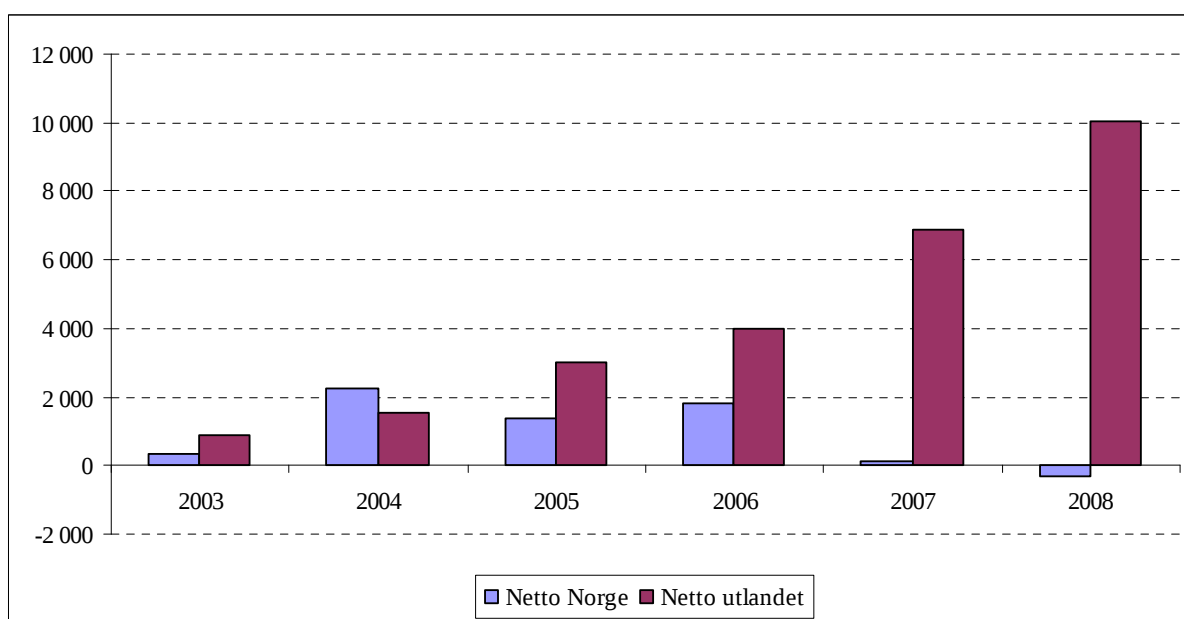
Barn av personer som har innvandret står for en ikke ubetydelig andel av økningen i innvandrerbefolkningen. Den kraftige økningen skyldes likevel i første rekke økt innflytting fra utlandet. Av de om lag 152 000 innvandrere som var bosatt i Oslo ved utgangen av 2008 hadde om lag 116 000 innvandret selv, mens rundt 36 000 var norskfødte med to innvandrerforeldre.

Figur 1.14 og 1.15 viser størrelsen på flyttestrømmene til og fra Oslo de seks siste årene. 2008 var et toppår hva gjelder innflytting fra utlandet. 16 617 personer flyttet dette året fra utlandet til Oslo, mens 6 594 personer flyttet fra Oslo til utlandet. Nettoinnflyttingen fra utlandet utgjorde således 10 023 personer. Til sammenlikning flyttet i alt 24 147 personer til Oslo fra andre deler av landet, mens 24 438 flyttet motsatt vei. Dette resulterte i et netto utflyttingstall på 291 personer, jf figur 1.15.

Figur 1.14. Inn- og utflytting mellom Oslo og Norge / utlandet 2003-2008.

Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

Figur 1.15. Nettoflytting mellom Oslo og Norge / utlandet 2003-2008. Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

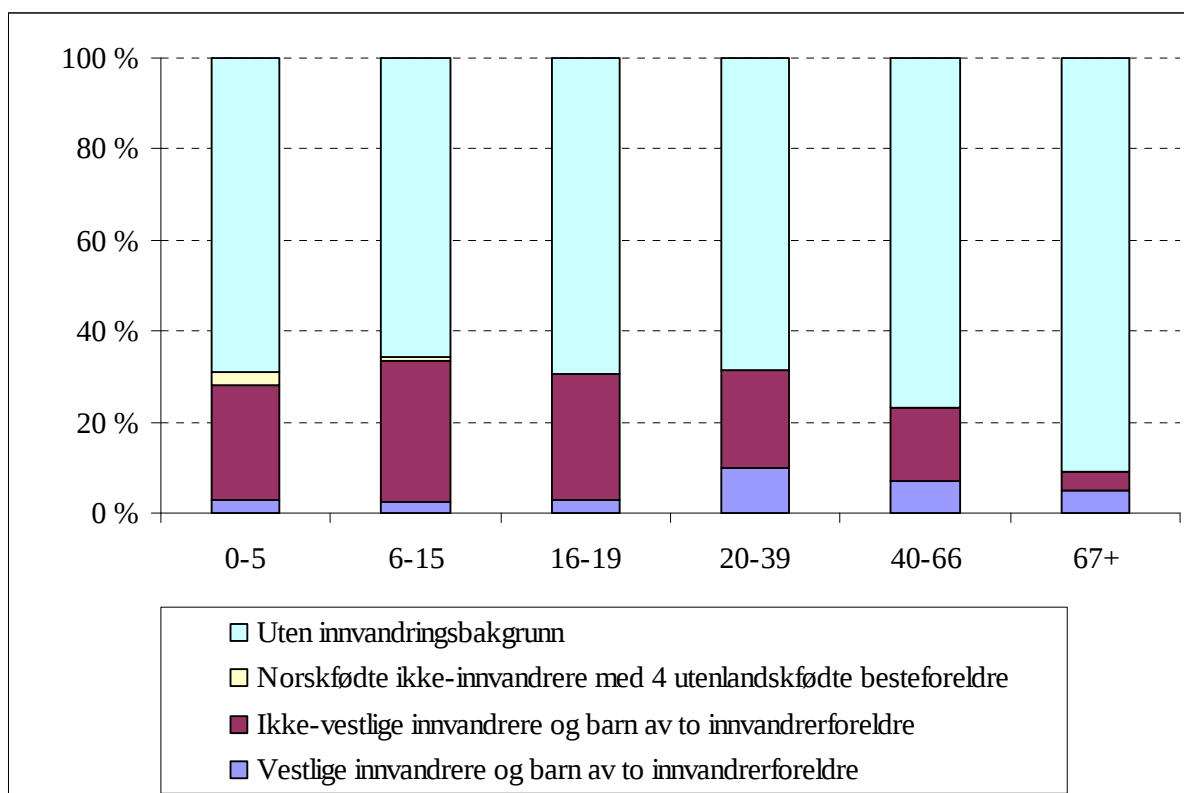
Personer med pakistansk bakgrunn utgjør den mest tallrike innvandrerguppen, jf tabell 1.1. Dette var tilfellet både ved inngangen til 1998 og 2008. Et vesentlig utviklingstrekk siste tiår har vært økningen av personer fra Somalia. Personer med somalisk bakgrunn utgjorde den nest største innvandrerguppen ved inngangen til 2008. Et annet trekk som har vært spesielt fremtredende i siste del av denne tiårsperioden er den sterke økningen av arbeidsinnvandrere fra de nye EU-landene, og spesielt fra Polen.

	1998	2008
1	Pakistan	Pakistan
2	Sverige	Somalia
3	Danmark	Sverige
4	Storbritannia	Sri Lanka
5	USA	Polen
6	Marokko	Irak
7	Tyrkia	Tyrkia
8	Sri Lanka	Marokko
9	Tyskland	Vietnam
10	Vietnam	Iran

Tabell 1.1. De 10 mest tallrike innvandrergruppene i Oslo 01.01.1998 og 01.01.2008.

Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

De ulike befolkningsgruppene er ulikt representert i de ulike aldersgruppene. Befolkningen uten innvandrerbakgrunn utgjør majoriteten i alle aldersgrupper og er særlig dominerende i de eldste årsklassene. Dette fremgår av figur 1.16, der befolkningen er delt etter vestlig og ikke-vestlig bakgrunn, ikke-innvandrere med fire utenlandskfødte besteforeldre og øvrige (her kategorisert som personer uten innvandringsbakgrunn). Innvandrerbefolkningen utgjør størst andel av aldersgruppen 6-15 år (33,3 prosent).

Figur 1.16. Oslos befolkning etter alder og innvandrerbakgrunn 01.01.2008. Prosentandeler.

Kilde: SSB og UKE, Oslo kommune.

1.6 Innvandrernes bosettingsmønster

Kommuneplan 2008 peker på at innvandringen gir et pulserende byliv og bidrar med viktig arbeidskraft, samtidig som det innebærer utfordringer for språkopplæring og integrering i arbeidslivet og utfordringer knyttet til segregasjonstendenser.

I det følgende belyses graden av etnisk segregasjon i bosettingsmønsteret i Oslo. Det er et velkjent fenomen fra mange europeiske og amerikanske storbyer at innvandrere velger å bo tett sammen i noen deler av storbyene. Denne tendensen til etnisk bostedskonsentrasjon eller segregering har bl.a. vært forklart med at å bo sammen med egen befolkningsgruppe reduserer opplevd diskriminering, letter kontakt og hjelp mellom landsmenn og bidrar til å bevare og utvikle egen kultur. På den annen side kan etnisk bostedskonsentrasjon by på utfordringer for enkelte grupper når det gjelder å tilegne seg kunnskaper og ferdigheter som er nødvendige for å delta i majoritetssamfunnet.

I beskrivelsen av de ulike innvandrergruppers bosettingsmønster benyttes Utviklings- og kompetanseetatens begrep delbydel som er et geografisk nivå under bydeler. Delbydelene varierer i størrelse fra 3 200 til 9 800 personer pr 1.1.2008. Oslo er inndelt i 92 delbydeler. I tillegg kommer marka og sentrum. Hver bydel består av 4 til 8 delbydeler.

For å belyse i hvilken grad de ulike innvandregruppene fordeler seg ulikt mellom delbydelene benyttes D-indeks som mål. D-indeksens laveste verdi er 0 som indikerer fullstendig likhet og høyeste verdi 100 som er maksimal ulikhet. Målet er nærmere omtalt og definert i rammen. For å kunne si noe om styrken i de ulike gruppenes bosettingskonsentrasjon sammenliknes med situasjonen i tre svenske storbyer.

Måling av segregasjon, D-indeks *

For å måle graden av segregasjon i bosettingen mellom folkegrupper er det utviklet et mangfold av mål og indekser. Det aller enkleste og mest benyttede av målene, den såkalte dissimilaritetsindeks (eller D-indeks). D-indeksen måler graden av likhet i fordelingen av to befolkninger over et antall geografiske områder, f.eks delbydeler. Målet angir hvor stor del av den ene befolkningen (eller den andre) som må flytte til en annen delbydel for at de to befolkningene skal være likt fordelt mellom delbydelene. Med "likt fordelt" menes at andelen av befolkningene som befinner seg i de enkelte bydelene skal være den samme. Verdien av indeksen varierer mellom 0 (helt lik fordeling) og 100 (helt ulik fordeling). Dersom det f.eks. bare er to delbydeler og én befolkning holder til i hver bydel, er D-indeksen lik 100. Fordeler derimot *begge* befolkningene seg med 90 prosent i den ene bydelen og 10 prosent i den andre (eller 80/20, 70/30 osv.), vil verdien av D-indeksen være lik 0. Hvorvidt de to befolkningene består av mange eller få personer, har ingen betydning for størrelsen på indeksen.

Størrelsen på D-indeksen er imidlertid avhengig av hvor store områder byen inndeles i. Jo flere mindre områder, jo bedre er indeksen i stand til å plukke opp forskjeller i fordelingen av folkegruppene. Store områder "dekker over" segregasjon på lavere nivå som ville blitt synlig ved en mer finmasket oppdeling. At indeksen påvirkes av hvor mange områder en by er delt i, vanskeliggjør komparasjon av segregasjonsnivået mellom ulike byer. Indeksen er imidlertid godt egnet til å måle utvikling av ulikhet/segregasjon innen en by over tid.

D-verdier under 30 blir i amerikanske studier regnet som lave. Verdier mellom 30 og 60 betraktes som moderate, mens verdier over 60 regnes som høye. Disse anslagene baseres på en inndeling av byene i "wards" på 6 000 - 12 000 personer, som er om lag dobbelt så store som delbydelene i Oslo.

*Kilde: Svein Blom: *Innvandrernes bosettingsmønster i Oslo, SØS 107, SSB*

I tabell 1.2 vises etniske segregasjonsindekser for Stockholm, Malmø og Gøteborg, såkalte D-indekser (Indeksene må multipliseres med 100 for å bli sammenliknbare med D-indeksene i tabell 1.3). Et felles trekk for disse tre svenske byene er at noen befolkningsgrupper har et

meget konsentrert bosettingsmønster, dvs. det er høy grad av etnisk segregasjon, som endres lite over tid.

Tabell 12. Segregeringsindex etter fødselsland for de svenska storstadsregionerna 1990, 1995 och 1998

Stockholm						
Födelseland	1990	1995	1998	Rang 90	Rang 95	Rang 98
Syrien	0,77	0,76	0,74	1	1	1
Turkiet	0,72	0,70	0,68	2	2	2
Libanon	0,70	0,70	0,66	3	3	3
Etiopien	0,61	0,63	0,64	4	4	5
Irak	0,61	0,62	0,65	5	5	4
Grekland	0,57	0,54	0,51	6	8	8
Chile	0,56	0,56	0,52	7	6	7
Iran	0,54	0,54	0,52	8	7	6
Jugoslavien	0,43	0,42	0,47	9	9	9
Polen	0,34	0,31	0,29	10	10	11
Ungern	0,30	0,29	0,28	11	11	14
USA	0,30	0,28	0,28	12	12	13
Storbritannien	0,27	0,25	0,23	13	15	15
Utlandsfödda	0,27	0,28	0,29	14	13	12
Finland	0,25	0,25	0,22	15	14	16
Ryssland (S.U.)	0,24	0,24	0,35	16	16	10
Danmark	0,22	0,23	0,19	17	17	17
Norge	0,19	0,19	0,16	18	18	19
Tyskland	0,17	0,19	0,17	19	19	18
Malmö						
Födelseland	1990	1995	1998	Rang 90	Rang 95	Rang 98
Vietnam	0,83	0,81	0,75	1	1	2
Libanon	0,79	0,79	0,80	2	2	1
Irak	0,76	0,72	0,75	3	3	3
Turkiet	0,72	0,69	0,69	4	4	4
Rumänien	0,65	0,61	0,59	5	5	7
Chile	0,64	0,60	0,56	6	7	8
Iran	0,62	0,60	0,61	7	6	5
Jugoslavien	0,57	0,58	0,59	8	8	6
Tjeckoslovakien	0,54	0,53	0,50	9	9	9
Polen	0,45	0,43	0,43	10	11	11
Ungern	0,43	0,45	0,44	11	10	10
Utlandsfödda	0,35	0,39	0,39	12	12	12
Norge	0,33	0,33	0,31	13	13	13
Finland	0,28	0,27	0,25	14	15	14
Danmark	0,26	0,28	0,22	15	14	16
Tyskland	0,24	0,24	0,23	16	16	15
Göteborg						
Födelseland	1990	1995	1998	Rang 90	Rang 95	Rang 98
Somalia	0,92	0,86	0,87	1	1	1
Turkiet	0,81	0,78	0,76	2	3	3
Etiopien	0,78	0,79	0,79	3	2	2
Irak	0,78	0,77	0,74	4	4	4
Libanon	0,75	0,72	0,72	5	5	5
Chile	0,70	0,66	0,62	6	6	6
Iran	0,64	0,61	0,59	7	7	8
Jugoslavien	0,57	0,58	0,60	8	8	7
Ungern	0,51	0,50	0,47	9	9	10
Polen	0,46	0,43	0,40	10	12	11
USA	0,45	0,44	0,37	11	11	12
Ryssland/Sovjet	0,43	0,44	0,53	12	10	9
Storbritannien	0,43	0,41	0,37	13	13	13
Finland	0,37	0,37	0,35	14	15	15
Utlandsfödda	0,33	0,38	0,37	15	14	14
Danmark	0,29	0,29	0,26	16	16	16
Norge	0,27	0,28	0,23	17	17	18
Tyskland	0,26	0,27	0,25	18	18	17

Källa: Geometro och SamsData98, Uppsala universitet.

Tabell 1.2. Segregasjonsindekser* for tre svenske byer 1990, 1995 og 1998. Kilde SOU 2000:37

*Indeksene må multipliseres med 100 for å bli sammenliknbare med d-indeksene i tabell 1.3.

Et liknende mønster gjenfinnes i Oslo. Alle de store ikke-europeiske innvandrerbefolkningsgruppene har moderat til høy grad av etnisk bostedskonsentrasjon, jf tabell 1.3. De to store europeiske gruppene svensker og polakker har lav grad av bostedssegregasjon i Oslo.

Landbakgrunn	D-indeks		Andel		Antall pr 1.1.2008
	1998	2008	1998	2008	
Pakistan	49,3	53,6	3,2	3,6	20300
Somalia	47,1	44,3	0,6	1,7	9700
Sverige	22,5	26,8	1,1	1,4	8100
Sri Lanka	57,3	64,1	0,7	1,3	7100
Polen	23,4	20,8	0,3	1,2	6600
Irak	43,6	43,8	0,3	1,1	6100
Tyrkia	48,7	51	0,8	1	5700
Marokko	45,8	45,3	0,8	1	5600
Vietnam	53,2	49,2	0,7	0,9	5200
"Ikke-vestlige" land 1)	38,3	36,4	13	20,6	115600

1) Etter gammel definisjon: Asia inkl. Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Øst-Europa .

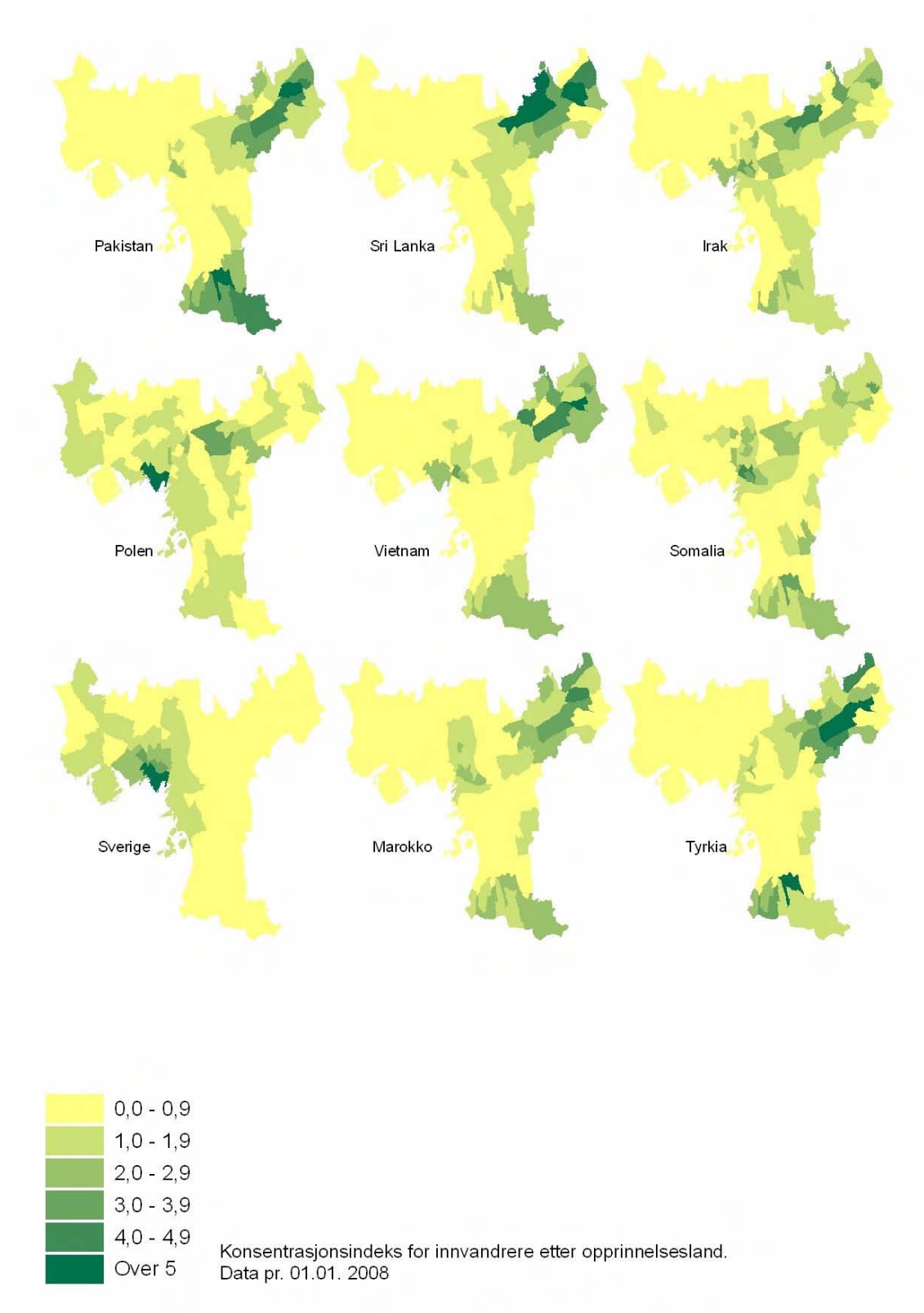
Tabell 1.3: D-indeks for befolkningsgrupper med mer enn 5000 personer i Oslo pr 1.1.2008. D-indeks for bostedssegregasjon på delbydelsnivå i Oslo mellom – på den ene side - innvandrere og deres norskfødte barn med diverse oppgitte landbakgrunner og - på den annen side - befolkningen uten innvandrerbakgrunn, 1998 og 2008 (pr. 1.1.). Tabellen viser også andelen i prosent som den enkelte landgruppe utgjorde av byens befolkning på de to tidspunktene. Beregnet av S. Blom, Statistisk sentralbyrå, mars 2009.

D-verdiene for de svenske storbyene er imidlertid langt høyere enn i Oslo. Noe av forklaringen på forskjellene skyldes at de svenske D-verdiene er beregnet med en finmasket geografisk inndeling. Dette fører til høyere D-verdier. Dersom en anvender en tilsvarende finmasket inndeling i Oslo (grunnkretser), vil D-verdiene øke med om lag 10-15 prosent. Selv med en slik oppjustering av D-indeksene, er det klart at den etniske segregasjonen i Oslo er lavere enn i de svenske storbyene.

I perioden 1998-2008 har pakistanere, tamilere (fra Sri Lanka) og tyrkere fått et mer segregert bosettingsmønster, mens det er tendens til at somaliere og vietnamesere får et mer "utspredd" bosettingsmønster. For irakere og marokkanere er det små endringer. Den ikke-vestlige befolkningen som helhet viser tendenser til redusert bosettingssegregasjon.

For å illustrere forskjeller i bostedskonsentrasjon mellom de ulike innvandrergruppene benyttes i figur 1.17 en konsentrasjonsindeks. Indeksen uttrykker forholdet mellom innvandrergruppens andel av befolkningen i delbydelen delt på innvandrergruppens andel av befolkningen i byen totalt. En indeksverdi på 3 i en delbydel betyr m.a.o. at andelen innvandrere med bakgrunn fra dette landet er 3 ganger så høy i delbydelen som i byen totalt.

Kartene for de ulike innvandrergruppens bosettingsmønster viser at tyngdepunktet for mange av dagens innvandrergrupper ligger i noen områder i Groruddalen og i Søndre Nordstrand. På begynnelsen av 1990-tallet var tyngdepunktet for innvandrerbefolkningen i større grad i indre by øst.

Figur 1.17 Konsentrasjonsindeks for like innvandrergupper pr 1.01.2008

De relativt nyankomne innvandrergupper som irakere og somaliere er ikke i samme grad konsentrert i Groruddalen som dem med lenger botid i Norge. Dette henger nok sammen med at de nyankomne generelt har en svakere økonomisk stilling og flere må leie framfor eie sin

bolig. Det er nærliggende for nyankomne å søke til indre by fordi det her er størst tilbud av mindre leieboliger. Det er en større andel enslige blant nyankomne innvandrere og dette bidrar også til at de vil søke etter mindre boliger som det er mange av i indre by.

Polakkene er langt bredere fordelt over byen (jf lav D-verdi) - også i vest. Bedre økonomi blant arbeidsinnvandrere gjør det mulig å "erobre" en større del av byen. Svenskene har en "vestkantprofil" på sitt bosettingsmønster.

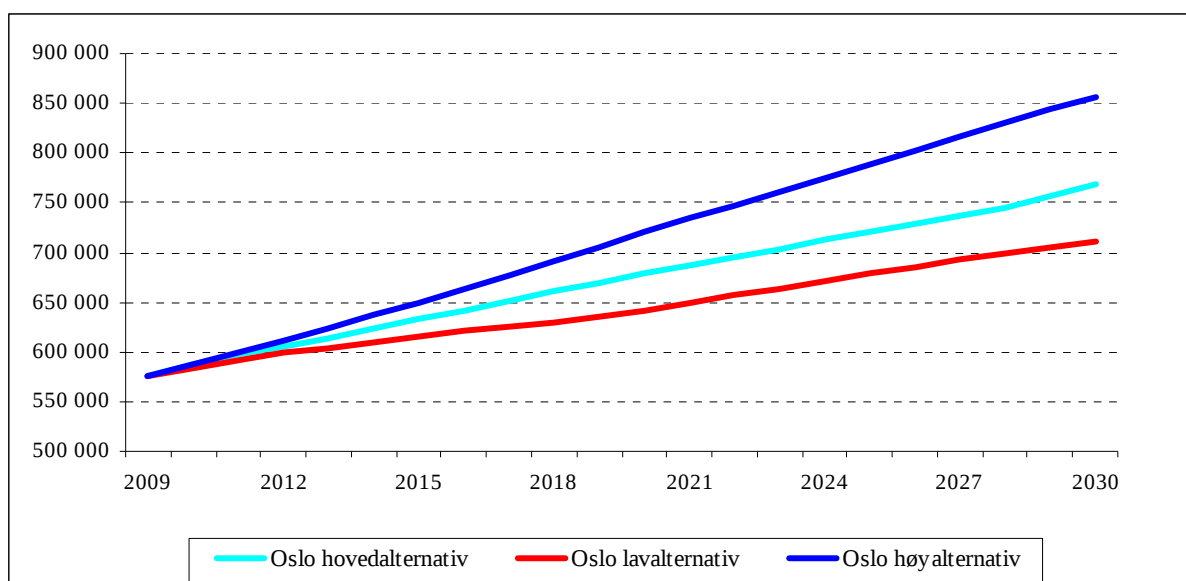
1.7 Befolkningsfremskrivning for Akershus og Oslo 2010-2030

I samarbeid med Akershus fylkeskommune har Utviklings- og kompetanseetaten utarbeidet en befolkningsfremskrivning frem til 2030. Fremskrivningen bygger på forutsetninger om bl.a. forventet levealder, fruktbarhet og flytting. Forutsetningene blir stadig mer usikre jo lengre frem i tid fremskrivningen strekker seg, og usikkerheten øker når fremskrivningen brytes ned for bydeler og enkelte aldersgrupper. Forutsetningene er nærmere beskrevet i rammen til slutt i kapitlet.

For å illustrere usikkerheten er det i tillegg til et hovedalternativ utarbeidet et høyalternativ og et lavalternativ, jf figur 1.18-19. For bydelene har fremskrivningsalternativene en tidshorisont frem til 2020. Det forventes en fortsatt sterk befolkningsvekst for både Akershus og Oslo gjennom hele fremskrivningsperioden.

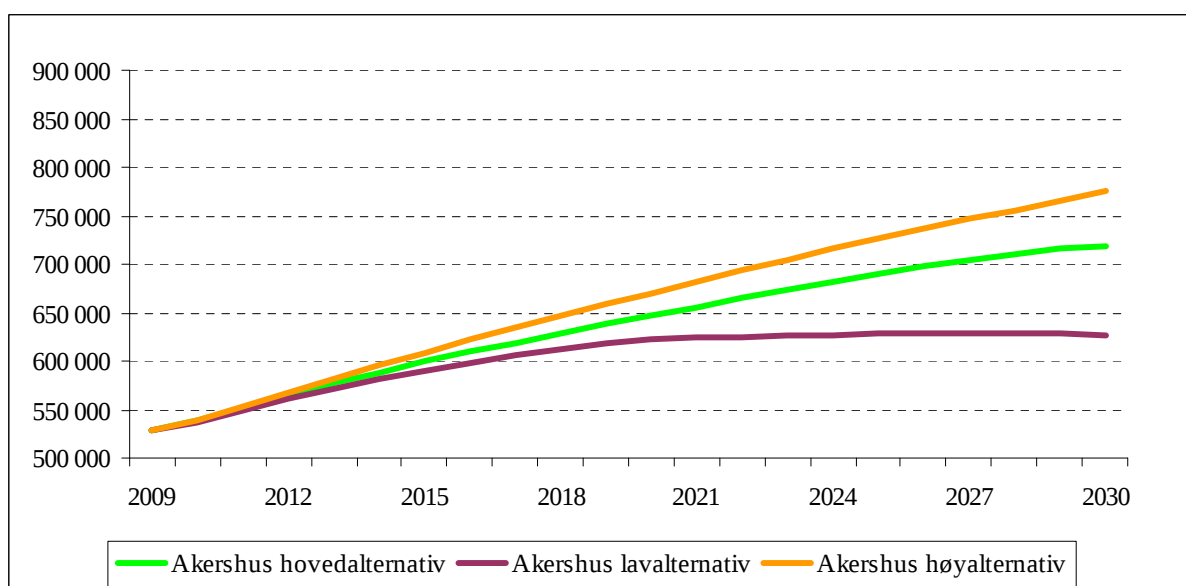
Akershus og Oslo forventes å få om lag like sterk prosentvis befolkningsvekst. I hovedalternativet utgjør befolkningen for Akershus i 2030 om lag 718 000 personer, noe som innebærer en vekst på 36 prosent i forhold til befolkningen ved utgangen av 2008 på 527 625 personer. Tilsvarende tall for henholdsvis lav- og høyalternativet viser en vekst på 19 prosent og 47 prosent.

I hovedalternativet øker Oslos befolkning fra 575 475 personer ved utgangen av 2008 til om lag 768 000 personer i 2030. Dette innebærer en total vekst på drøyt 33 prosent. Lavalternativet viser en total vekst på 23 prosent, mens høyalternativet viser en vekst på om lag 49 prosent.

Figur 1.18. Befolkningsfremskrivning i tre alternativer for Oslo 01.01.2010-01.01.2030.

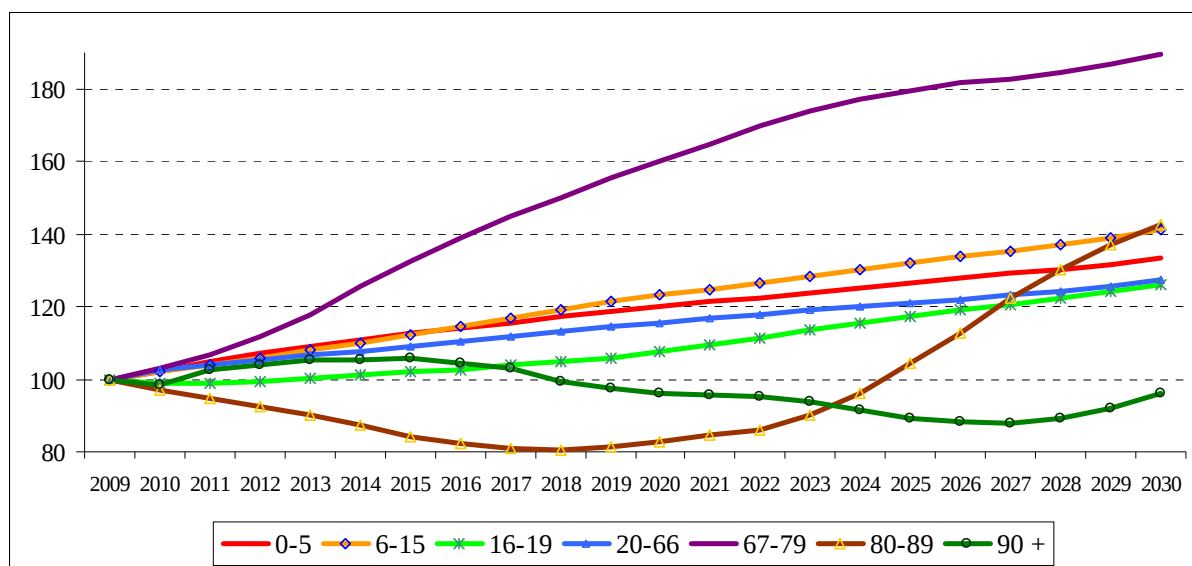
Kilde: UKE, Oslo kommune.

Figur 1.19. Befolkningsfremskrivning i tre alternativer for Akershus 01.01.2010-01.01.2030.

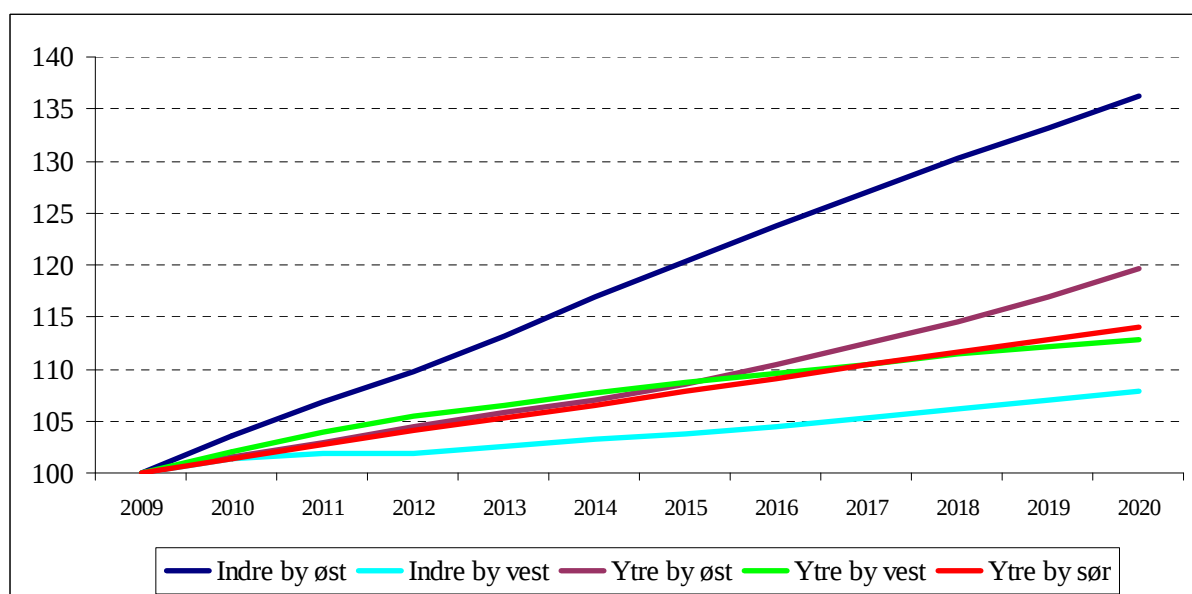
Kilde: UKE, Oslo kommune

For Oslos del viser hovedalternativet at gruppen av personer mellom 67-79 år vil øke mest, med hele 90 prosent i løpet av fremskrivningsperioden, jf figur 1.20. Aldersgruppen 80-89 vil gå ned i begynnelsen av perioden, men går kraftig opp i siste del av perioden. De aller eldste, personer over 90 år vil stige de nærmeste årene, for så å bli færre i andre del av perioden. De yngre aldersgruppene vil alle i et langsiktig perspektiv øke, men i et moderat tempo.

Figur 1.20. Befolkningsfremskrivning (hovedalternativet) for aldersgrupper for Oslo 01.01.2010-01.01.2030. Indeks 2009=100Kilde: UKE, Oslo kommune.

Oslos bydelsprognose basert på hovedalternativet frem til 2020 viser en befolkningsvekst i alle byområder (figur 1.21). Fordelingen av befolkningsveksten på byområder vil dels være et resultat av etablerte flyttemønstre mellom bydelene og dels av ulikeheter i forhold til boligbygging. Veksten ser ut til å bli spesielt sterk i indre by øst.

Figur 1.21. Befolkningsfremskrivning (hovedalternativet) for byområder i Oslo 01.01.2010-01.01.2020.Kilde: UKE, Oslo kommune.

Befolkningsfremskrivning for Akershus og Oslo 2010-2030 - forutsetninger

Forventet levealder

Gjennomsnittlig levealder har økt kraftig de senere årene, og studier av dødelighetsutviklingen i et langsiktig perspektiv viser at det ikke er sannsynlig at denne tendensen vil stagnere med det første. I hovedalternativet opereres det med en forlengelse av de senere års tendens. Dette innebærer en gradvis økning av forventet levealder for kvinner på 3,4 leveår frem mot 2030. Menns forventede levealder økes mellom samme periode med 3,5 leveår. I høyalternativet legges det opp til en ytterligere økning i levealderen for begge kjønn. Forventet levealder øker i dette alternativet med henholdsvis 4,6 leveår for kvinner og 4,2 leveår for menn. I lavalternativet legges det opp til en svakere økning i forventet levealder. For kvinner øker den forventede levealder med 1,9 leveår, og for menn med 2,3 leveår.

Fruktbarhet

Fruktbarheten nådde et bunnivå på begynnelsen av åttitallet. 2000-tallet har imidlertid vært preget av høy vekst i SFT. SFT for Akershus har i denne perioden gått forbi det nasjonale nivået for SFT, mens Oslos SFT i samme periode har nærmet seg det nasjonale nivået. Det er mye som tyder på at de senere års sterke økning i SFT har å gjøre med en opphentingseffekt, altså at utsatte fødsler nå blir realisert. I hovedalternativet legges det derfor opp til en svak reduksjon i SFT, fra 1,92 (2009) til 1,87 fra og med 2013. I høyalternativet legges det opp til en fortsatt økning i SFT til 2,07 i 2013. Lavalternativet tar høyde for at økonomiske nedgangstider og andre forhold kan føre til at SFT på sikt vil nærme seg nivået i andre deler av Vest-Europa. Dette alternativet har en SFT på 1,51 fra og med 2016.

Netto innflytting

Det årlige antallet av flyttinger fra utlandet til Norge har i lang tid vært økende. I 2007 flyttet det i underkant av 62 000 personer fra utlandet til Norge, en økning på om lag 35 prosent fra året før. Den økende tendensen fortsatte i 2008, da hele 66 961 innvandret til Norge. Denne sterke veksten i innvandringen har medført en tilsvarende sterk økning i nettoinnflyttingen til Norge. Tallet for 2008 viser en netto innflytting på hele 43 346 personer. Imidlertid viser tall for 4. kvartal 2008 at konjunkturedgangen vi nå opplever har bidratt til redusert innvandring, både nasjonalt og for Oslo. Det er derfor mye som tyder på at vi nå er i ferd med å oppleve et trendbrudd i forhold til de senere års høye innvandringstall.

Størrelsen på den nasjonale nettoinnflyttingen vil være av sentral betydning for nettoinnflyttingen til Akershus og Oslo. Nettoinnflyttingen fra utlandet har de senere årene utgjort en stor del av nettoinnflyttingstallene for Akershus og Oslo. Dette har blant annet å gjøre med at den høykonjunkturen vi har opplevd har ført til en sterkere sentralisering. Ved lavkonjunktur er det en tendens til at tilflyttingen til byen dempes. I hovedalternativet legges det opp til en viss konjunkturedgang, og videre en redusert nasjonal nettoinnflytting. Videre legges det til grunn at andelen av den nasjonale nettoinnvandringen til Akershus og Oslo også reduseres. Dette innebærer en reduksjon i nettoinnflyttingen fra 16 243 personer i 2008 til om lag 4 000 personer i 2030. I høyalternativet legges det opp til en noe svakere nedgang i nettoinnflyttingen, til i overkant av 7 000 personer i 2030. I lavalternativet er nettoinnflyttingen i 2030 på i underkant av 1 000 personer i 2030.

Internt flyttemønster

På bakgrunn av at det er sterk usikkerhet knyttet til flere av forutsetningene i fremskrivningen er det valgt en lang estimeringsperiode (1995-2007) for det interne flyttemønsteret.

Boligpotensiale

I et kortsiktig perspektiv er det ikke nødvendigvis noen sterk sammenheng mellom boligbygging og befolkningsvekst. Dette var tydelig i 2008, da det ble bygget i overkant av 2 500 boliger i Oslo, samtidig som befolkningen økte med om lag 15 000 personer. I et langsiktig perspektiv er det imidlertid vanskelig å tenke seg en sterk befolkningsvekst uten en tilsvarende høy boligbygging.

Boligpotensialet er estimert til inntil 90 000 i Akershus og 95 000 i Oslo i løpet av fremskrivningsperioden. Det forventes en særlig høy boligbygging i Akershus de nærmeste årene i perioden, mens det for Oslo er sannsynlig at en stor del av potensialet tas ut lengre ut i fremskrivningsperioden. I fremskrivningens lavalternativ er det imidlertid lagt til grunn en lavere boligbygging mot slutten av perioden, da en lavere befolkningsvekst trolig vil medføre at en del av boligbyggingen ikke bli realisert.

2. Levekår

Om dette emnet peker kommuneplan 2008 bl.a. på at det er store inntekts- og levekårsforskjeller i byen og at det er en viktig oppgave å gjøre forskjellene mindre og fange opp og øke innsatsen i områder med opphoping av dårlige levekår.

Levekår bestemmes delvis ut fra de ressursene enkeltmenneskene disponerer. Men levekårene henger også sammen med de mulighetene enkeltmenneskene har til å utnytte sine individuelle ressurser til goder og verdier for dem selv. Høy utdanning kan for eksempel være en individuell ressurs som øker sjansene for høy inntekt. I en situasjon med arbeidsledighet vil imidlertid arbeidsmarkedet være et forhold utenfor individet som påvirker i hvilken grad en slik ressurs kan omsettes til velferd for den enkelte. En tredje side ved levekår er enkeltindividers opplevelse av livskvalitet. Denne opplevelsen har ofte sammenheng med hvordan egen situasjon fremstår i forhold til grupper en sammenlikner seg med og hvordan ens egen utvikling har vært over tid.

I norsk og nordisk levekårsforskning er det tradisjon for å fremheve individuelle forhold når levekår skal beskrives og forstås. Ressurser som inntekt, formue, helse, utdanning og boligstandard står sentralt. Det er vanlig å betrakte slike ressurser som noe enkeltmennesket kan tilegne seg eller påvirke. I tillegg legges det i levekårsstudiene vekt på å forstå de arenaene der slike individuelle ressurser kan omsettes, som boligmarkedet, arbeidsmarkedet og utdanningssystemet. Egenskapene ved disse arenaene påvirker hvordan levekårene fordeles mellom individer og grupper.

En rekke komponenter inngår i forsøkene på å tegne helhetlige bilder av levekårene i en befolkning. I det følgende vises noen sentrale forhold knyttet til levekårene i Oslo. Det er i hovedsak beskrivelser av enkelte levekårsindikatorer som vises, mens egenskapene ved levekårsarenaene ikke fremkommer.

2.1 Levekårene i Oslo sammenlignet med landet for øvrig

Siden midten av 1990-tallet har Statistisk sentralbyrå (SSB) utarbeidet en egen levekårsindeks for alle kommuner samt bydeler i storbyene. Levekårsindeksen viser spredningen mellom kommunene på 6 sentrale indikatorer. Dette gjelder sosialhjelp, dødelighet, uføretrygding, attføring, arbeidsløshet og overgangsstønad. Indikatorene teller hver for seg like mye, og levekårsindeksen blir dermed summen av de ulike kommunenes/bydelenes verdier på de ulike indikatorene.

Skalaen varierer fra 1 (beste levekår) til 10 (vanskeligste levekår) hvor 5,5 er gjennomsnittsscore. Verdien 1 innebærer at kommunen tilhører de 10 prosent med lavest verdi på indikatoren, ved verdien 2 er kommunen i tidelen med nest best resultat osv.

Tabell 2.1 viser at det har skjedd en forbedring i levekårsindeksen for Oslo fra 1995-2008. Bedringen er på 1,4 indekspoeng.

	1995	2000	2008	Endring 1995-2008
Samlet indeks	7,2*	6,2*	5,8	1,4

Tabell 2.1: Oslos plassering på SSBs levekårsindeks 1995-2008. Kilde: SSB

*Med delindeks brukte i 2008, dvs. volds ikke med

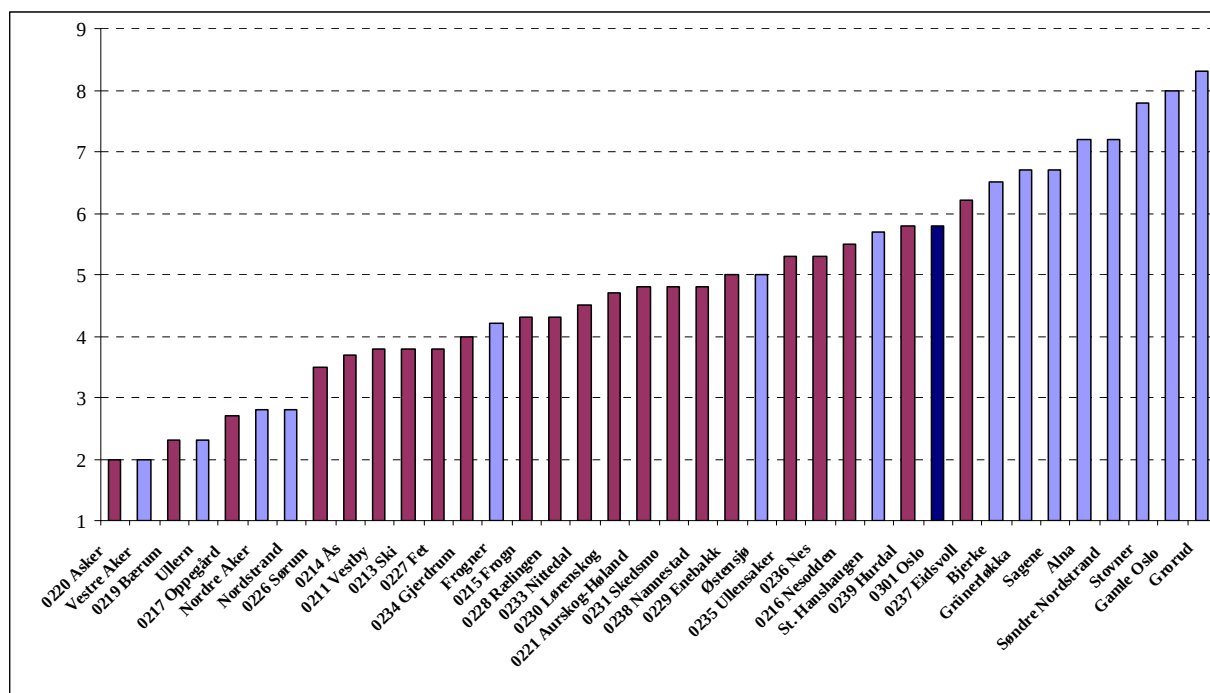
Tabell 2.2 viser at hovedgrunnen til at Oslo har forbedret sin posisjon er forbedring på indikatoren for uføretrygd i forhold til resten av landet. Det har også vært relativ forbedring i dødelighet og relativt sett færre på overgangsstønad. Samtidig viser tabellen at det har skjedd en relativ forverring når det gjelder andel arbeidsledige.

Delindekser	1995	2000	2008
Sosialhjelpsklienter	10	9	9
Dødelighet	9	8	7
Uføretrygdning	6*	4	1
Attføring	6*	5	6
Arbeidsløshet	7	7	9
Overgangsstønad enslige forsørgere	5	4	3
Samlet indeks	7,2	6,2	5,8

Tabell 2.2: Delkomponenter i levekårsindeksen 1995-2008. Kilde: SSB

*Uføretrygding og attføring var slått sammen i 1995

Sammenliknet med kommunene i Akershus kommer imidlertid Oslo dårlig ut på levekårsindeksen. Det er kun Eidsvoll som har høyere indeksverdi enn Oslo. Åtte av Oslos femten bydeler har høyere verdi enn Eidsvoll. På den annen side kommer Oslos vestlige bydeler og bydel Nordstrand godt ut i sammenlikningen med kommunene i Akershus, jf figur 2.1.

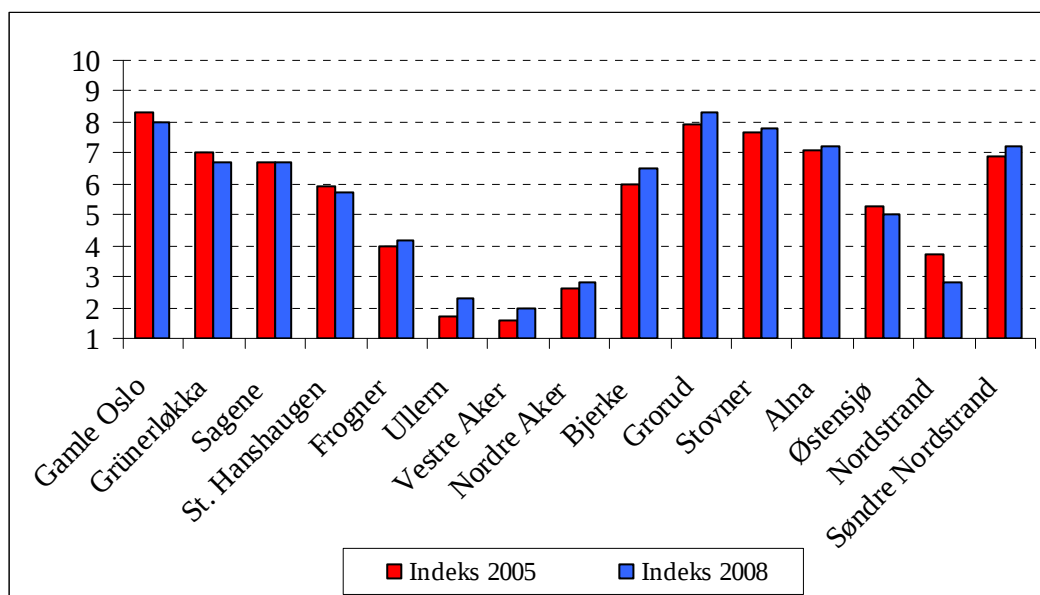

Figur 2.1: Fordeling av kommunene i Akershus og bydelene i Oslo på SSBs levekårsindeks for kommuner 2008. Kilde: SSB

2.2 Levekårsforskjeller mellom bydelene

Figur 2.2 viser at de største levekårsproblemene finnes i drabantbyene og Oslo indre øst. Bydelene i indre og ytre Oslo vest samt bydel Nordstrand har gjennomgående bedre levekår enn bygjennomsnittet. Det er liten endring i bydelenes rangering i forhold til hverandre fra

målingen i 2005. Det er likevel merkbart at det synes å være en generell bedring i indre øst mens indeksverdiene i Groruddalen øker.

Figur 2.2: Fordeling av bydelene i Oslo på SSBs levekårsindeks for kommuner 2005-2008. Kilde: SSB

2.3 Levekår og kriteriesystemet for bydelene

Bydelene i Oslo er svært ulike når det gjelder befolkningsstørrelse, alderssammensetning, areal, sammensetning av boligmassen og sosiale forhold. Disse forholdene er i betydelig grad bestemmende for behovet for en rekke kommunale tjenester. Dette gjelder særlig for helse-, sosial- og omsorgstjenester, men også behovet for ressurser i skolene.

Oslo kommunes kriteriebaserte budsjettmodell er konstruert med sikte på å gi mulighet for likeverdige tjenestetilbud selv om alderssammensetningen og sosiale og helsemessige forskjeller bydelene imellom gir ulike behov. Bruk av målbare kriterier avspeiler bydelenes forskjellige behov for tjenester. Det anvendes både demografiske kriterier som fanger opp at befolkningen har ulike behov i ulike livsfaser, og sosioøkonomiske kriterier som fanger opp ulike sosiale og helsemessige behov.

De fleste sosioøkonomiske kriteriene er såkalte multiplikative kriterier, dvs. at innbyggertall multipliseres med indekser for levekårsforhold. Levekårsvariablene er valgt ut fra at de er indikatorer på hvordan tjenestebehovet varierer med levekårene i bydelene. Indeksene som benyttes i kriteriesystemet er disse (funksjonsområde der indeksene er benyttet i parentes):

- Lav utdanning aldersgruppen 40-49 år (FO1, FO2/FO2B, FO4)
- Lav utdanning aldersgruppen 67 år og over (FO3)
- Lav inntekt (FO1, FO4)
- Utflytting (FO1, FO4)
- Dødelighet (FO3).

Bruken av indeksene bidrar til ulik uttelling på sosioøkonomiske kriterier avhengig av gode eller dårlige levekår bydelene imellom. I ressursfordelingssammenheng brukes levekårsvariabler som indikatorer på variasjon i behov for kommunale tjenester.

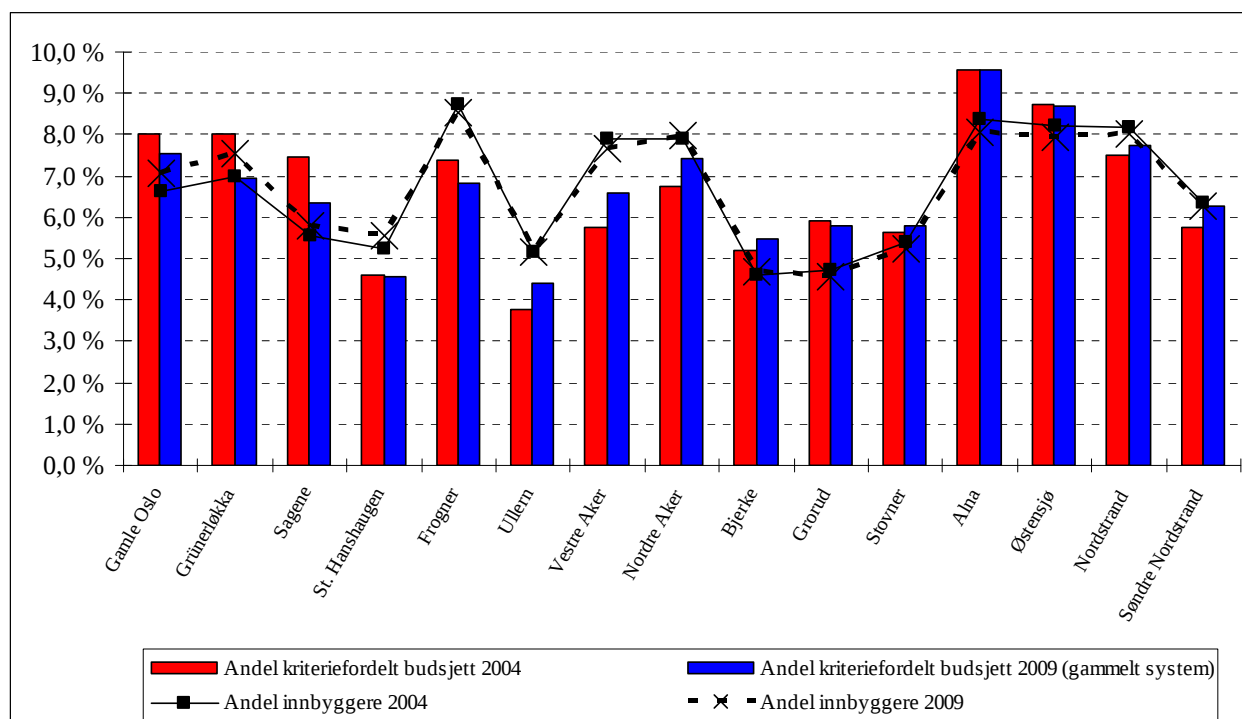
Det har i flere år vært en uttrykt målsetting i byrådets budsjettforslag at mest mulig av bydelssammenheng skal fordeles gjennom kriteriesystemet. De første årene etter Bydelsreformen i 2004 lå andelen under 80 prosent, mens andelen de siste årene har vært over 90 prosent. En sammenligning av årene 2004 og 2009 (gammelt kriteriesystem) viser at fordelingen mellom demografiske kriterier og sosioøkonomiske kriterier også er endret, jf tabell 2.2.

Andeler i prosent	Funksjons- område/År	FO1 Helse, sosial, nærmiljø	FO2 Oppvekst	FO2A Barnehager	FO2B Oppvekst	FO3 Pleie og omsorg	FO4 Øk. sosialhjelp	Totalt
Andel demografiske kriterier	2004	27	23			52		39
Andel sosioøkonomiske kriterier	2004	73	77			48	100	61
Sum	2004	100	100			100	100	100
Andel demografiske kriterier	2009	27		100	34	55	0	49
Andel sosioøkonomiske kriterier	2009	73		0	66	45	100	51
Sum	2009	100		100	100	100	100	100

Tabell 2.2: Andel demografiske og sosioøkonomiske kriterier i kriteriesystemet 2004 og 2009. Kilde: FIU

Etter innføringen av et eget kriteriesett for barnehager i 2007 som kun bygger på antall barn i barnehager, ble det en økt samlet andel av demografiske kriterier. Pleie og omsorg har også bidratt til denne forskyvningen mellom de to hovedgruppene av kriterier.

Kommunens netto utgift pr. innbygger varierer av to hovedgrunner: At befolknings-sammensetningen er ulik bydelene imellom, samt at sosioøkonomiske kriterier gjør at selv identisk befolkningssammensetning i alle bydeler ville gi ulik ressursinnsats. Figur 2.3 viser hvordan andelen innbyggere samlet sett var fordelt i 2004 og 2009, samt andelen av kriteriefordelt budsjett for disse to årene.

Figur 2.3: Bydelene etter kriteriefordelt budsjett 2004 og 2009. Kilde: FIU

Indre Oslo øst har historisk ligget høyere i budsjettandel enn innbyggerandel, men gapet mellom disse to andelenes er redusert de siste seks årene. Også for bydelene i Groruddalen er budsjettandelene høyere enn innbyggerandelene. Bortsett fra Bydel Bjerkelie, har innbyggerandel og budsjettandel for bydelene i Groruddalen vært nokså stabil.

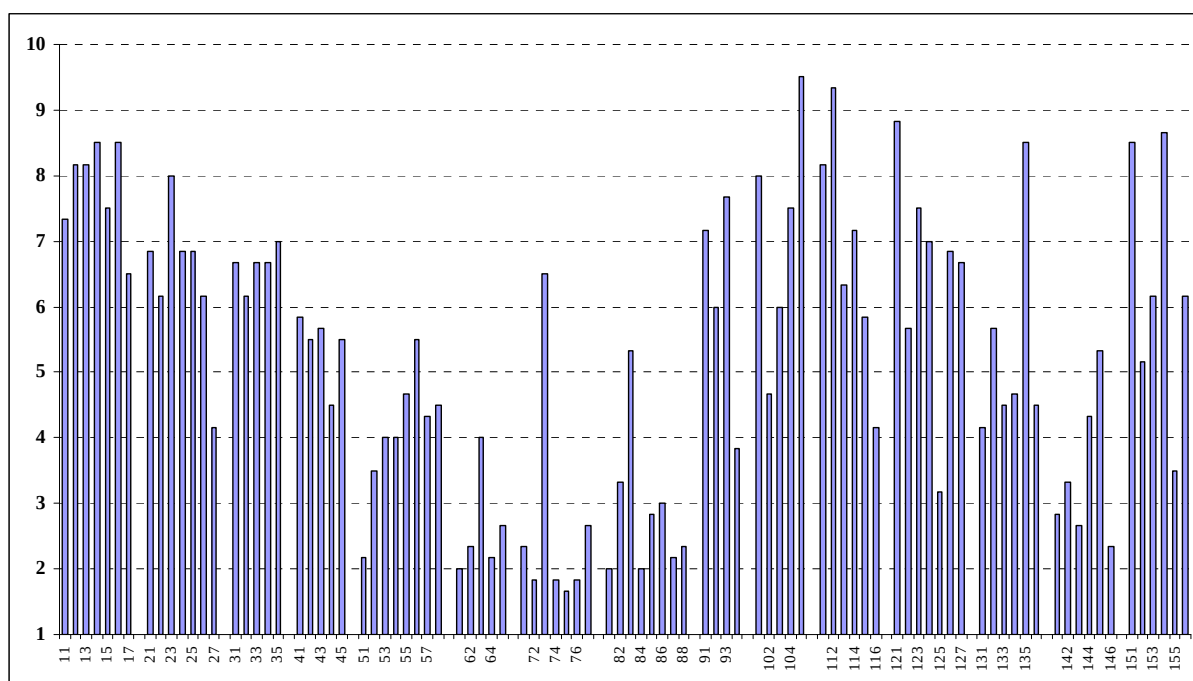
Vestlige bydeler og Bydel Nordstrand har en økt andel av eldrebefolkningen, noe som har bidratt til økt budsjettandel.

2.4 Levekårforskjeller mellom nabolag/delbydeler

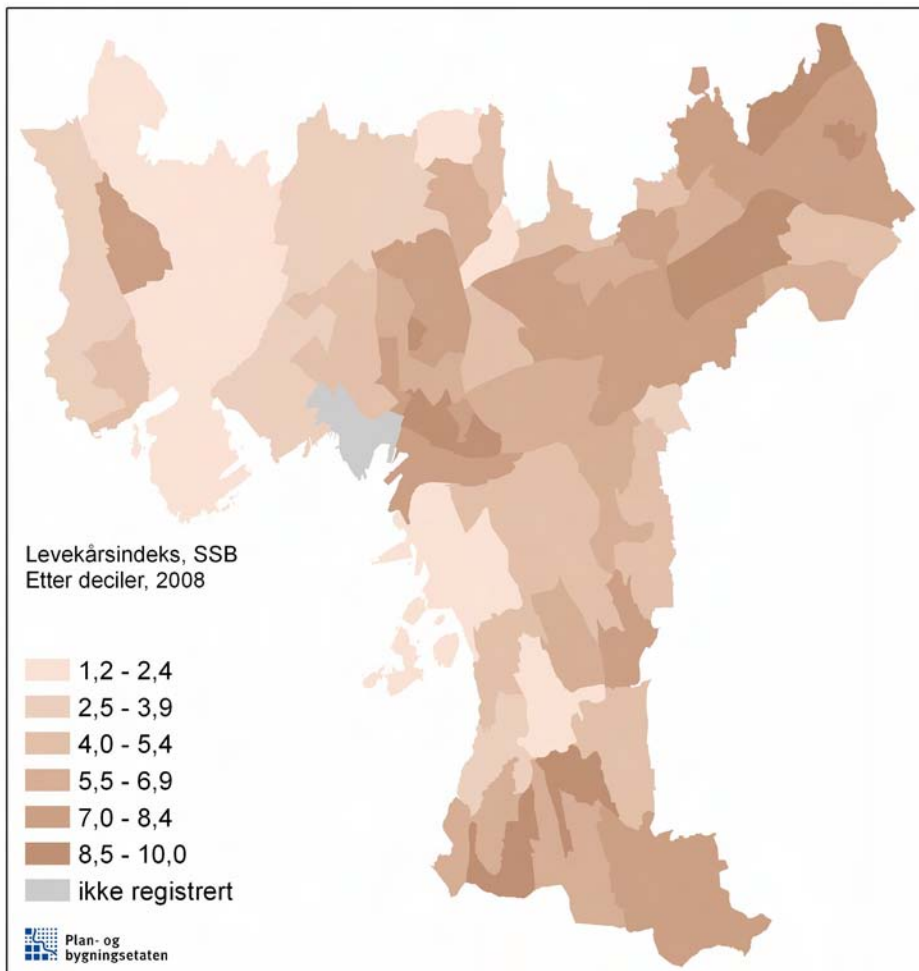
Selv om budsjettfordelingen til bydelene gjennom kriteriesystemet sikrer en dynamisk vridning av ressursene mellom bydelene i tråd med endringer i befolkning og utgiftsbehov, har det vist seg at det likevel kan være behov for styrket innsats i enkelte områder, jf satsingene i Oslo indre øst, Groruddalen og Søndre Nordstrand.

Utviklings- og kompetanseetaten har definert et geografisk nivå under bydeler for å kunne fange opp forskjeller mellom ulike nabolag. Disse nabolagene, som er betegnet delbydeler, varierer i størrelse fra 3 200 til 9 800 personer pr 1.1.2008. Oslo er inndelt i 92 delbydeler. I tillegg kommer marka og sentrum. Hver bydel består av 4 til 8 delbydeler som er nummerert med bydelsnummer og et påfølgende nummer. F.eks betyr delbydelsnummer 143 delbydel nr 3 (Bekkelaget) i bydel 14 Nordstrand.

Når SSBs levekårsindeks beregnes for delbydelene, fremkommer at det er stor variasjon i levekårene innen alle bydeler og at forskjellene i levekår kan være betydelig mellom nærliggende områder, jf figur 2.4 og 2.5.

Figur 2.4: Fordeling av delbydelene i Oslo på SSBs levekårsindeks for kommuner 2008 sortert etter bydeler med bydelsnr 1-15. Kilde: SSB

Figur 2.5: Fordeling av delbydelene i Oslo på SSBs levekårsindeks for kommuner 2008. Kilde: SSB

For å kunne vurdere behovet for særskilte områdesatsinger er det nødvendig å vurdere utviklingen for flere ulike levekårsaspekter og følge utviklingen tid.

I det følgende benyttes fem levekårsindikatorer for ytterligere å belyse ulikheter og endringer i Oslos sosiale geografi, jf figur 2.6.

Tre av indikatorene ble benyttet av FAFO i siste levekårsundersøkelse av Oslo. Dette er sysselsettingsekskluderte, personer med redusert funksjonsevne og velferdsstatsavhengige. De to øvrige indikatorene er knyttet til ungdoms utdanningsresultater som er av stor betydning for muligheter for fremtidig inntekt og posisjon i arbeidsmarkedet. For å belyse i hvilken grad disse levekårsindikatorerne fordeler seg ulikt mellom delbydelene benyttes D-indeks som mål. D-indeksens laveste verdi er 0 som indikerer fullstendig likhet og høyeste verdi 100 som er maksimal ulikhet. Målet er nærmere omtalt og definert i avsnitt 1.6.

Av de fem levekårsindikatorene er det indikatorene om utdanning som viser størst ulikhet mellom delbydelene, jf figur 2.6. D-indeksen for andelen av avgangselevne som har lave karakterpoeng fra grunnskolen er over 30 både i 2002 og 2007, men viser en svak forbedring. Av 2007 kullet i Oslo var det 12,2 prosent som hadde lave karakterpoeng definert som mindre enn 30 karakterpoeng (Gjennomsnittskarakter 3 gir 30 karakterpoeng). Det tilsvarende tallet for landet som helhet var 15,7 prosent. Det er 8 delbydeler der ingen elever har lave karakterpoeng. På den annen side er det 5 delbydeler der mer enn en tredjedel av

elevene har lave karakterpoeng. Det er en klar øst-vest-fordeling hvor enkelte delbydeler i indre by øst, Groruddalen og Søndre Nordstrand fremstår med store andeler med lave karakterpoeng, mens delbydelene i ytre by vest og Nordstrand kommer meget godt ut. Også delbydelene Lindern, Kampen, Hasle-Løren og Godlia kommer godt ut på denne indikatoren.

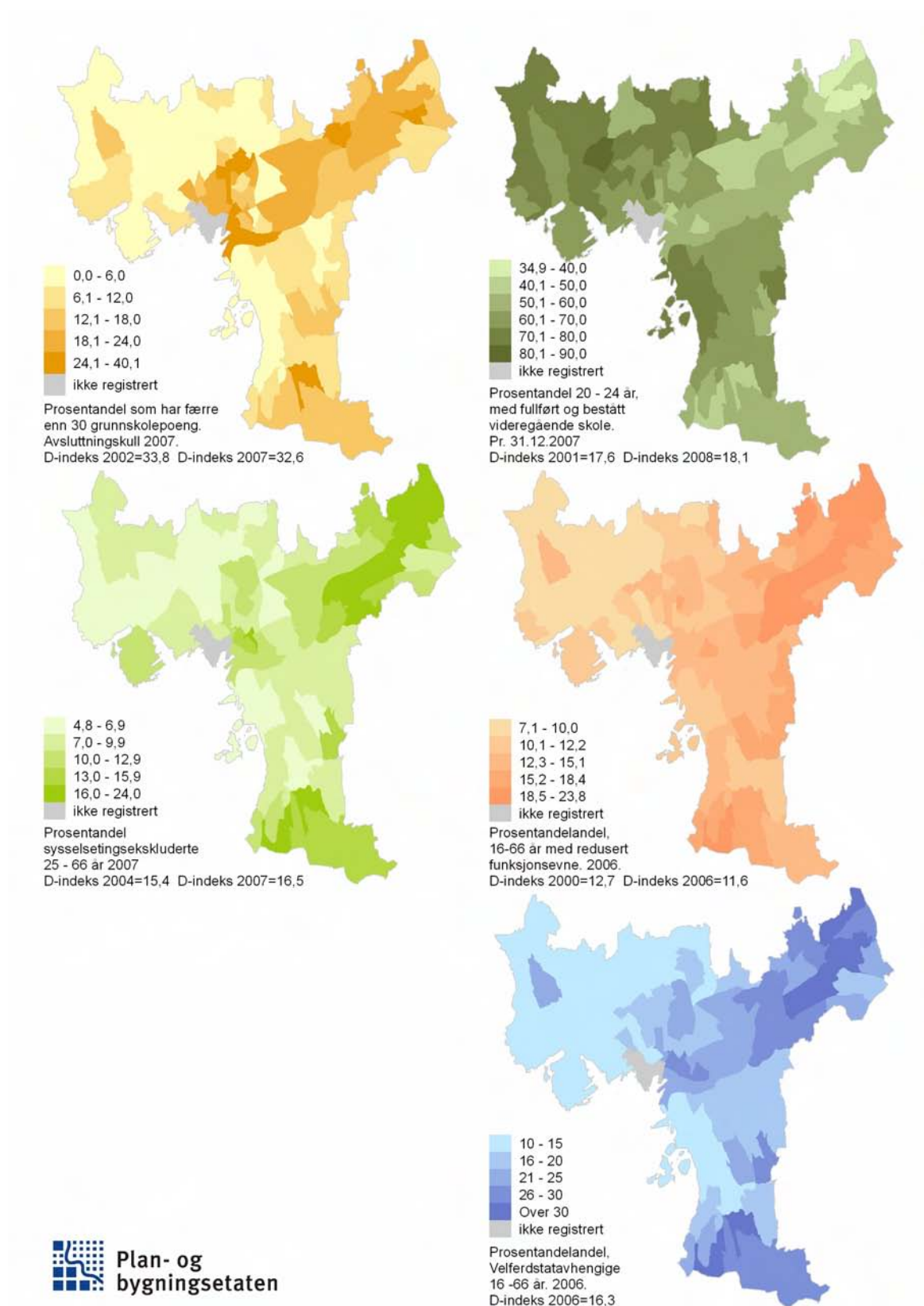
Andelen som hadde registrert fullført og bestått videregående opplæring ved alderen 20-24 år i Oslo var 61,9 prosent pr. 31.12.2007. Det tilsvarende tallet for landet var 64,4 prosent. Pga den høye innvandringen til Oslo har hele 11,8 prosent av årsklassen uregistrert utdanning, det tilsvarende tallet for landet er 5,0 prosent. Fordelingen mellom delbydelene av dem med registrert fullført videregående opplæring har mange fellestrekk med karakterindikatoren, men D-indeksen, dvs de geografiske ulikhetene har et lavere nivå. Det er 9 delbydeler der mer enn 75 prosent av aldersgruppen har fullført videregående skole og 12 delbydeler der under halvparten av dette ungdomskullet har fullført videregående skole.

FAFO definerte sitt begrep sysselsettingsekskluderte som personer 25-66 år som ikke har vært sysselsatt i de siste 5 år. I gjennomsnitt var 10,0 prosent av befolkningen 25-66 år sysselsettingsekskludert i Oslo i 2007. Tilsvarende tall for landet foreligger ikke. Tallet varierte fra 4,8 til 23,9 prosent mellom delbydelene. De høyeste tallene registreres i Groruddalen, men også delbydeler i Søndre Nordstrand og indre øst har høye verdier. Det er imidlertid delbydeler med lav andel sysselsettingsekskluderte i mange byområder. D-indeksen viser en svak oppgang.

Indikatoren om helse, dvs FAFOs begrep redusert funksjonsevne er den som viser minst ulikhet i sitt fordelingsmønster. Personer med redusert funksjonsevne er personer 16-66 år som ved utgangen av kalenderåret har ett eller flere av følgende kjennetegn: mottar uførepensjon, sykepenger, medisinsk rehabilitering, foreløpig uførestønad eller arbeidssøkerstatus som 'yrkeshemmet'. I Oslo hadde 13,6 prosent av befolkningen 16-66 år redusert funksjonsevne, mens landsgjennomsnittet var 17,1 prosent. Mellom delbydelene varierer tallet fra 7,1 til 23,8 prosent. Det er særlig Groruddalen som viser høye score på denne variabelen.

Velferdsstatsavhengige som er den siste av FAFOs levekårsindikatorer, er definert som personer som har minst 50 prosent av samlet inntekt (før skatt) fra overføringer. Det vil si fra sosialhjelp, arbeidsledighetstrygd, bostøtte, ytelser fra folketrygden, grunn- og hjelpestønad, barnetrygd inkl. småbarnstillegg, engangsstønad ved fødsel, fødselspenger, kontantstøtte, skattefri stønad til barnetilsyn, utdanningsstønad for enslige forsørgere, studiestipend, sykepenger. I 2006 var 20 prosent av befolkningen i Oslo velferdsstatsavhengige. Det foreligger ikke tilsvarende tall for landsgjennomsnittet. Mellom delbydelene varierte andelen velferdsavhengige fra 10,4 til 38,8 prosent. D-indeksen er på samme nivå som for sysselsettingsekskluderte.

Sammenveining av Statistisk sentralbyrås levekårsindeks i figur 2.5 og levekårsindikatorene i figur 2.6 gir et godt grunnlag for å vurdere behovet for særskilte områdesatsinger.

Figur 2.6: Fordeling av delbydelene i Oslo på fem levekårsindikatorer. Kilde: SSB

3. Kompetanse

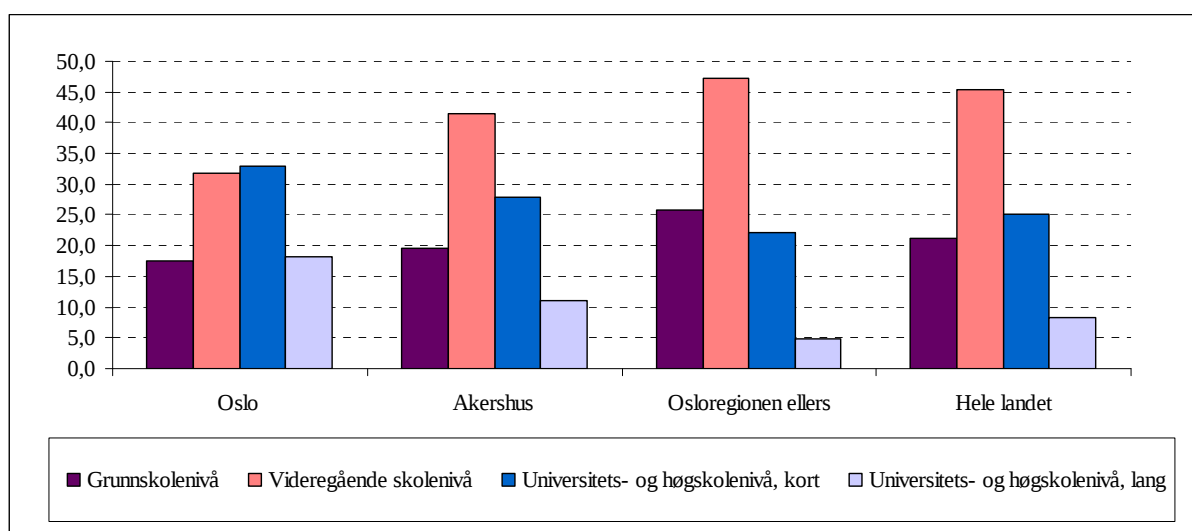
Kommuneplan 2008 har mål om at Oslo skal bidra til utvikling av Osloregionen som internasjonalt ledende kunnskapsregion. Kunnskap og mestringsevne er viktige ressurser for den enkeltes levkår og velferd. Kompetansen i befolkningen er avgjørende for at Oslo og Osloregionen kan videreutvikle et omfangsrikt, sammensatt og spesialisert næringsliv, betydelig FoU-aktivitet og en kompetent offentlig forvaltning.

I arbeidslivet møter befolkningen krav om grunnleggende ferdigheter og ulike former for kompetanse. Kommuneplanen legger opp til å sikre tilpasset opplæring, motvirke frafall i skoleløpet og bedre barnehage tilbudet. Kommunens og statens satsinger må utfylle hverandre for å legge til rette for befolkningens kompetanse i framtiden. Kompetansen i hovedstadsregionen er viktig for hele landet, og innflytting til Oslo og regionen fra landet og utlandet gir et bidrag til den samlede kompetansen. Kompetansen måles her som utdanningsnivå. Når ikke annet er opplyst, gjelder opplysningene for 2007.

3.1 Befolkningens utdanningsnivå og fagfelt

Norges utdanningsnivå ligger over gjennomsnittet i OECD-sammenheng, men lavere enn land vi ofte sammenlikner oss med. I Norge har 33 prosent utdanning på universitets- eller høyskolenivå³, noe som plasserer landet på 7.-plass. I Oslo er nivået vel 50 prosent.

I utdanningsstatistikken registreres utdanningsnivå etter formelle kriterier – en utdanning skal være gjennomført og bestått før den teller som oppnådd kompetansenivå. En person som har fullført, men ikke bestått videregående utdanning, vil m.a.o. bli registrert med grunnskole som høyeste kompetansenivå.

Figur 3.1. Kompetansenivået for aldersgruppen 30-59 år i Osloregionen og hele landet. Prosent. Kilde: SSB

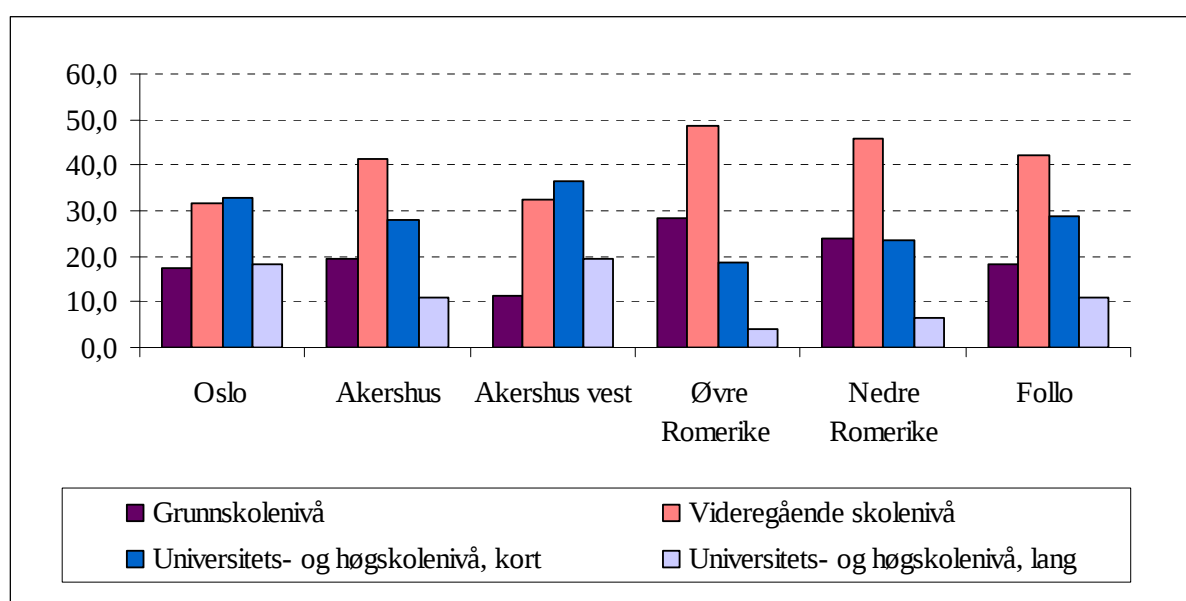
Etter 30 års alder har de fleste personer oppnådd sitt høyeste utdanningsnivå og blitt yrkesaktive. I 2007 hadde 51 prosent av innbyggere i Oslo i alderen 30-59 år kort (33 prosent) eller lang (18 prosent) universitets- eller høyskoleutdanning, jf figur 3.1. Det er en større andel av kvinner enn menn som har høyere utdanning. Av kvinnene har 53,0 prosent (kort +

³ OECD Education at a Glance 2008 (www.ssb.no) og supplerende data fra SSB. Basert på data om aldersgruppen 25-64 år - registerdata for Norge, utvalgsundersøkelser for endel andre land.

lang) U&H-utdanning, tilsvarende tall for menn er 49,1 prosent. Andelen med kort U&H-utdanning er høyest blant kvinner med 36,5 prosent, mot menn 29,5 prosent. *Lang* U&H-utdanning er høyest blant menn - 19,6 prosent blant menn og 16,5 for kvinner i Oslo. Tilsvarende kjønnsmonstre finnes i andre kommuner og delregioner.

Andelen med U&H-utdanning i Akershus var 39 prosent. Ti år tidligere (1997) var andelen 40 prosent i Oslo og 32 prosent i Akershus. Oslo og Akershus er landets sterkeste kompetanse-region. Nivået for hele landet er 33 prosent, for landet utenom Osloregionen 30 prosent og Osloregionen ellers har et nivå på 26 prosent.

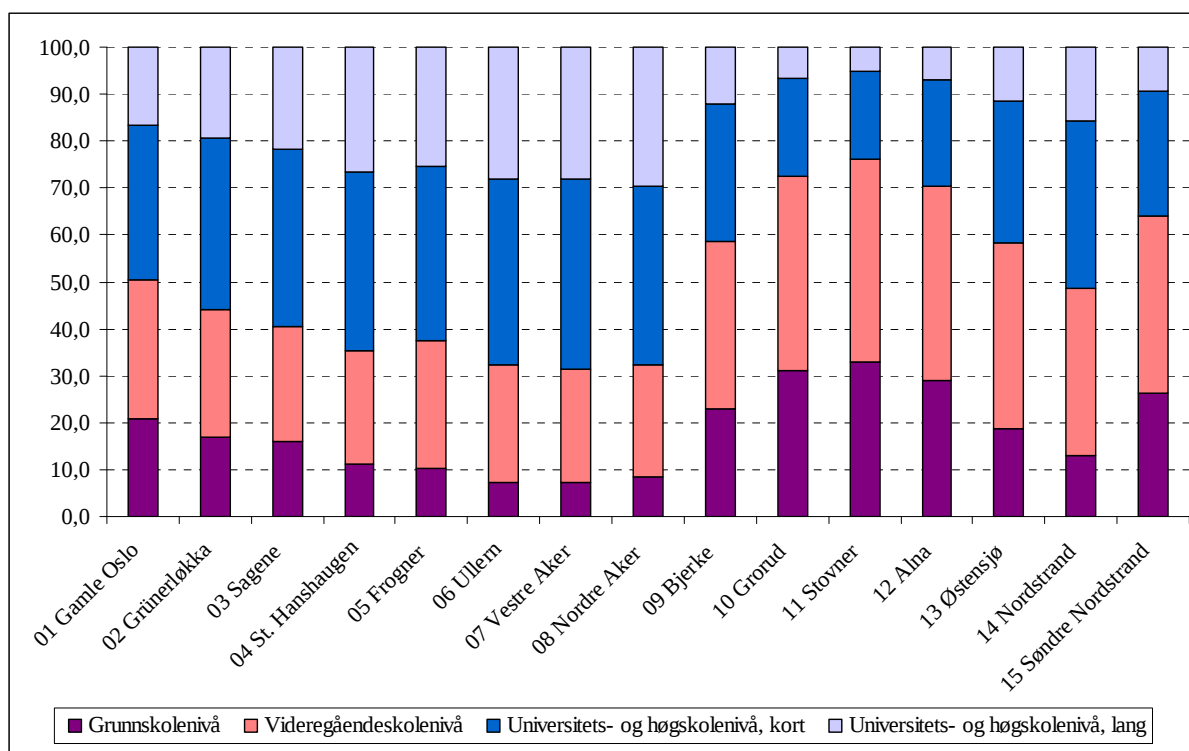
I Akershus er kompetansenivået høyest i Akershus vest (Bærum og Asker), relativt høyt i Follo, middels høyt på Nedre Romerike og lavest på Øvre Romerike, jf figur 3.2. Oslo har landets høyeste fylkesnivå, Bærum og Asker har landets høyeste kommunenivå.

Figur 3.2. Kompetansenivået for aldersgruppen 30-59 år i Oslo, Akershus og regioner i Akershus. Prosent. Kilde: SSB

I Akershus vest har nær 20 prosent høy U&H-utdanning. Materialet viser videre at kommunene rundt Oslo har høyest nivå. Dette kan ses i sammenheng med pendling til arbeidsmarkedet for høyt utdannet arbeidskraft i Oslo. Også universitetskommunen Ås har høyt nivå.

Innen Oslo er også variasjonene mellom bydelene når det gjelder utdanningsnivå betydelig, jf figur 3.3. Bydelene i ytre by vest har det høyeste kompetansenivået og den største andel med *lang* høyere utdanning. I bydelene Sagene, St.Hanshaugen og Frogner er andelen med *kort* U&H-utdanning også særlig høy. Andelen med lang høyere utdanning varierer mellom 5 og 30 prosent, andelen med kort høyere utdanning mellom 19 og 40 prosent. Det høyeste nivå for summen av andel med kort og lang høyere utdanning i en bydel er nær 68 prosent (Vestre Aker) og laveste nivå nær 24 prosent (Stovner). I Stovner bydel har 33 prosent i gruppen 30-59 år grunnskole og 43 prosent videregående skole som høyeste utdanningsnivå.

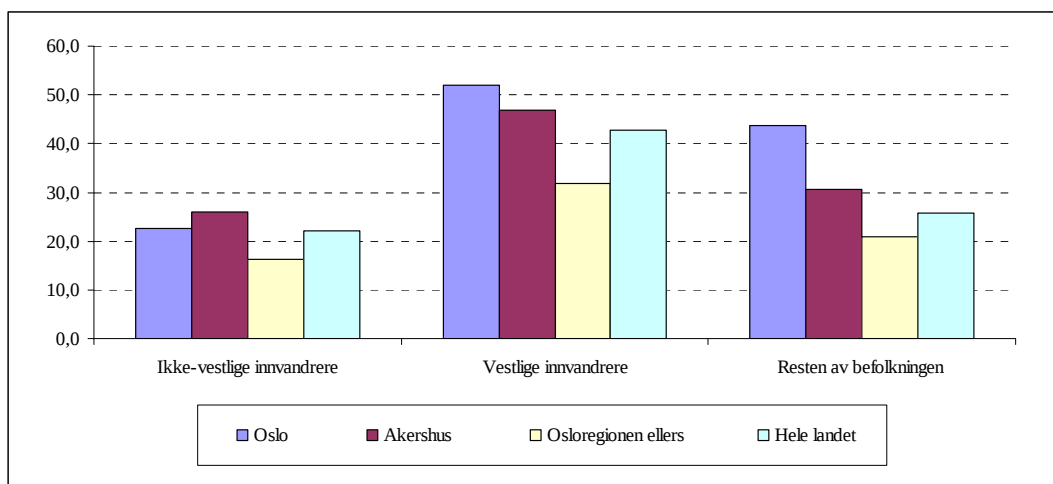

Figur 3.3: Kompetansenivået for aldersgruppen 30-59 år i bydelene i Oslo. Prosent. Kilde: SSB

Oslo har et sammensatt næringsliv med en betydelig andel service-arbeidsplasser. En rekke serviceyrker etterspør kompetanse på grunnskolenivå. For flere bransjer er arbeidskraft med videregående utdanning en sentral ressurs. En person med lav kompetanse kan imidlertid bli svært utsatt i perioder med et svakt arbeidsmarked, økende arbeidsledighet mv. For bedrifter kan også et høyt generelt kompetansenivå være en viktig ressurs for generell effektivitet og omstillingsevne.

Innvandrere utgjør en stadig økende del av befolkningen i Oslo og har stor betydning for det samlede tilbudet av kompetanse i Osloregionen, jf figur 3.4. Innvandrerbefolkningen er svært sammensatt, her benyttes en inndeling av befolkningen i tre grupper: Vestlige innvandrere, ikke-vestlige innvandrere og resten av befolkningen. Nivået som vises er summen av andelen personer med kort og lang universitets- og høyskoleutdanning.

Vestlige innvandrere (personer fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New-Zeeland) har i gjennomsnitt høyere utdanningsnivå enn andre befolkningsgrupper. Dette viser seg gyldig både for Oslo, Akershus, Osloregionen ellers og hele landet.

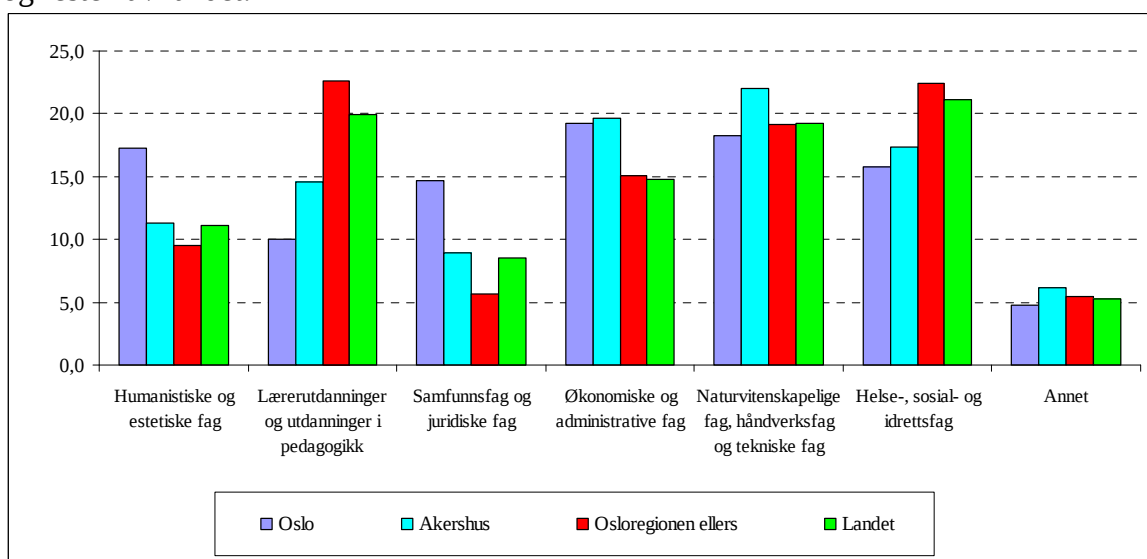
Figur 3.4 Innvandreres kompetansenivå (sum kort og lang høyere utdanning) – andel av befolkningen 16 år og over. Oslo, Akershus, Osloregionen ellers og hele landet. Kilde: SSB

Ikke-vestlige innvandrere (fra Europa utenfor EU/EØS, Afrika, Asia, Latin-Amerika og Oseania) sett under ett har et lavere utdanningsnivå enn andre. Figuren viser også at ikke-vestlige innvandrere i Akershus har et noe høyere utdanningsnivå enn resten av befolkningen i hele landet og i Osloregionen ellers. Data for Akershus-kommunene viser også at ikke-vestlige innvandrere (16 år og over) i noen kommuner i ytre deler av hovedstadsregionen har høyere utdanningsnivå enn resten av befolkningen.

6 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne 16 år og eldre i Oslo har lang U&H-utdanning som tilsvarer gjennomsnittet for landets befolkning, men langt lavere enn gjennomsnittet for befolkningen i Oslo som er som er 15 prosent.

I utdanningsstatistikken utgjør en felles kategori for *uoppgitt* utdanning og *ingen* utdanning en viss usikkerhet. For Oslo utgjør denne kategorien for innvandrere fra vestlige land halvparten av personer 16 år og over, mens den utgjør vel en tredel for ikke-vestlige innvandrere. Kategorien er holdt utenfor beregningen av andeler på ulike utdanningsnivå.

I tillegg til utdanningsnivå er utdanningsprofilen sentralt for å kunne beskrive tilbudet av kompetanse. I figur 3.5 vises fordelingen mellom fagfelt i høyere utdanning for Osloregionen og resten av landet.

Figur 3.5. Personer 25-67 år med kort og lang høyere utdanning etter fagfelt 2007. Osloregionen og hele landet. Kilde: SSB/KOSTRA

Hovedstadsregionen har en særlig styrke i økonomiske og administrative fag, samfunnsfag og juridiske og humanistiske fag. Akershus ligger høyt for realfag og ingeniørutdanninger (naturvitenskaplige fag mv). Her ligger Oslo på linje med nivået for hele landet. Når det gjelder lærerutdanninger og pedagogiske utdanninger, har Oslo et lavt nivå. Oslo har også en lavere andel enn andre innen helse- og sosialfag.

For personer med lang U&H-utdanning har realfagene størst andel i Oslo. De utgjør en andel på 30 prosent. Andelen har gått ned betydelig fra 37 prosent i 1997. Andelen har også gått betydelig ned på landsbasis. I absolutte tall har likevel denne utdanningsgruppen økt - i Oslo fra 11 700 til 15 500 personer. I Oslo er andelen med økonomiske og administrative fag mer enn doblet fra 1997 til 11 prosent av gruppen med lang høyere utdanning. Andelen med samfunnsfag og juridiske fag er stabilt 28 prosent. I Oslo er andelen med kort U&H utdanning som lærer/pedagogiske fag gått noe ned til 14 prosent.

Søkningen til *teknologi- og realfagstudier* fra Osloregionen er undersøkt av NIFU-STEP for perioden 2001-2007 ved å se på førstegangssøkere til utdanning i alderen 18-21 år med hjemsted i kommunene i Osloregionen⁴. Søkerne fra Oslo har økt fra 760 i 2001 og til 1019 i 2007. Økningen var høyere for Oslo enn for hele Osloregionen. Førstegangssøkere til disse studiene fra Osloregionen er rundt 30 prosent av alle søkere, og andelen har vært noe økende.

Søkerne fra Osloregionen til teknologi- og realfagsstudier har utgjort en svakt stigende andel - fra 27 prosent i 2001 til 32 prosent i 2007. Søkningen fra Osloregionen har gått mer opp for sivilingeniørfag enn for ingeniørfag.

3.2 Kompetanseoppnåelse og gjennomføring i videregående skole

En av strategiene i kommuneplanen er å sikre tilpasset opplæring og motvirke frafall i skoleløpet.

Statistisk sentralbyrås publiserer regelmessig opplysninger om gjennomstrømningen i videregående utdanning. Av de som begynte i videregående opplæring i Oslo i 1997 hadde 66 prosent fullført og bestått 5 år etter. For de som begynte i 2002 var andelen økt til 71 prosent, 2 prosentpoeng bedre enn landsgjennomsnittet.

NIFU-STEP⁵ har kartlagt veien til videregående kompetanse for elever som gikk ut av grunnskolen i 2002. Resultatene fra dette årskullet ble observert etter 5 år (2007). Studien er en utvalgsundersøkelse som omfatter Oslo og seks fylker på Østlandet. Utvalget utgjør halvparten av årskullet og omfatter også de som ikke startet på videregående opplæring.

Et hovedfunn er at av de som avsluttet grunnskolen i Oslo i 2002 hadde 68 prosent oppnådd studiekompetanse og/eller yrkeskompetanse (i skole eller i lære) i 2007. 32 prosent har ikke oppnådd studie og/eller yrkeskompetanse. Akershus ligger på samme nivå, Buskerud noe over, mens andre fylker ligger lavere. I Oslo hadde 14 prosent sluttet underveis, mens 18 prosent hadde fullført skolegangen, men ikke bestått (ett eller flere fag).

Det er betydelig forskjell på elevenes gjennomføring mellom de yrkesfaglige og de studieforberedende kursretninger. Andelen som gjennomførte og fikk bestått er 77 prosent på studieforberedende retninger. På yrkesfaglige retninger er andelen 41 prosent mens 23 prosent

⁴ NIFU STEP rapport 1/2008

⁵ Bortvalg og kompetanse NIFU-STEP Rapport 13/2008 om ungdom som gikk ut av grunnskolen på Østlandet i 2002.

gjennomfører uten å oppnå bestått og 36 prosent slutter før de er ferdige⁶. Mens andre fylker har lavere andel som gjennomfører og består videregående samlet sett, kommer Oslo dårligst ut i yrkesfaglige kursretninger.

En betydelig andel av elever som starter på yrkesfaglige retninger treffer valg i løpet av det videregående løpet som gir dem studiekompetanse. Det utgjør 26 prosent av dem som valgte yrkesfaglige retninger på videregående etter grunnskole.

⁶ Dette er et nettobortfall. Bruttobortfallet er større, og omfatter dem som sluttet, men kom tilbake og gjennomførte hele utdanningen.

DEL 2 NÆRINGSUTVIKLING, AREALBRUK, TRANSPORT OG MILJØ

Kommuneplan 2008 har strategier for å dra bedre nytte av Osloregionens mange fortrinn for næringsutvikling som for eksempel velutdannet arbeidsstyrke, høy forskningsaktivitet og teknologisk nivå, sterk økonomi og gode levekår.

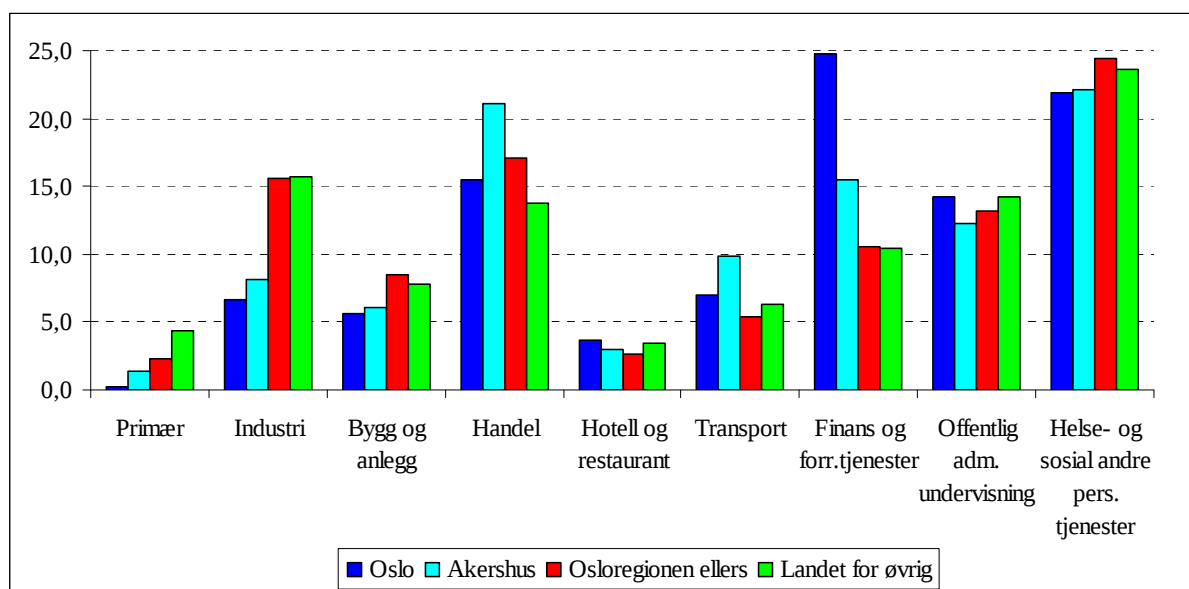
Strategiene i planen tar sikte på å tilrettelegges for det utbyggingsbehovet som forventet befolknings- og næringsvekst skaper uten at utbyggingen skal gå på bekostning av viktige miljø- og stedskvaliteter.

4. Næringsutvikling i Osloregionen

Kommuneplan 2008 peker bl.a. på at internasjonalt konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for velstands- og velferdsutviklingen i Osloregionen og i landet for øvrig. Et sentralt mål i kommuneplanen er at Oslo skal være blant de mest innovative byene i Europa og gi rom for kreativitet og verdiskaping

4.1 Næringsstruktur og innovasjon

Oslo hadde 421 600 sysselsatte i 2008, dvs. 17 prosent av landets samlede sysselsetting på 2 484 000 personer, og 47 prosent av Osloregionens 890 700 sysselsatte. Sysselsettingen i Akershus og Osloregionen ellers var henholdsvis 238 700 og 230 400 sysselsatte.

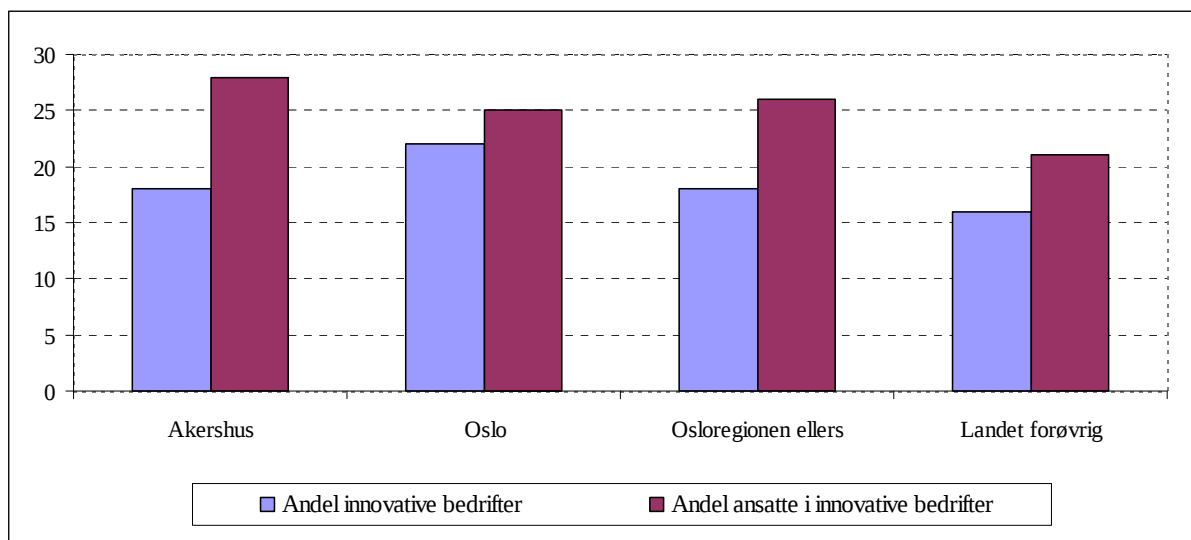
Figur 4.1. Sysselsetting i prosent for Oslo, Akershus, Osloregionen ellers og landet for øvrig i 1.1.2008 etter hovednæring. Kilde: SSB.

Det er en tydelig arbeidsdeling innen Osloregionen. Næringslivet i Oslo domineres av tjenesteytende næringer og har langt mindre industri og bygg og anlegg enn i resten av regionen og landet for øvrig. Oslo har en særlig tyngde innen finans og forretningsmessig tjenesteyting.

Næringslivet i Akershus er også mer orientert mot tjenesteyting enn i landet for øvrig. Handel, logistikk og transport er ellers næringer med stor tyngde i Akershus. Akershus har utviklet seg til å bli landets viktigste handels- og logistikk-fylke og har hele 31 prosent av sine sysselsatte i disse næringene. Landsgjennomsnittet er 22 prosent.

Osloregionen ellers har en næringsstruktur som har klare likhetstrekk med landet utenfor Osloregionen, det er langt større innslag av primærnæringer, industri og bygg og anlegg enn i hovedstadsområdet (Oslo og Akershus).

En viktig side ved næringslivets konkurransekraft er innovasjonsevnen, dvs. evnen til å utvikle nye produkter eller prosesser. Innovasjon tillegges stor betydning for bedrifters økonomiske vekst og overlevelsessevne.

Figur 4.2. Næringslivets innovasjonsvirkosomhet i 2006. Oslo, Akershus, Osloregionen ellers og landet for øvrig. Kilde: SSB.

Det er ikke uvesentlig hvilken indikator som brukes for måling av innovasjon. Andel ansatte i innovative bedrifter er gjennomgående høyere enn andel innovative bedrifter for alle fylker. Dette har sammenheng med at det er større andel innovative bedrifter blant store bedrifter enn blant de små.

På begge målene har næringslivet i Osloregionen noe høyere score enn landet for øvrig. Oslo scorer høyest på andel innovative bedrifter, mens Akershus høyest på andel ansatte i innovative bedrifter.

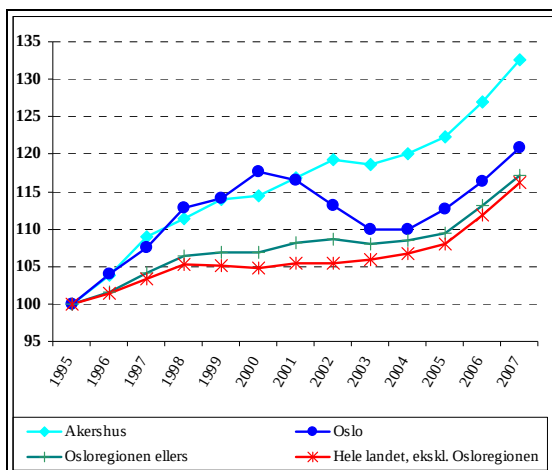
Også bruken av Skattefunn-ordningen kan belyse i hvilken grad oslobedrifter er orientert mot innovasjon og nyskaping. Skattefunn er en skattefradragordning for bedrifter som driver forsknings- og utviklingsarbeid alene eller sammen med andre. I 2008 var det 677 aktive Skattefunn-prosjekter i Oslo med et totalt kostnadsbudsjett på 2 mrd. og samlet budsjettert skattefradrag på 300 mill. Oslobedriftene hadde 19,2 prosent av alle prosjekter og 24,1 prosent av det samlede kostnadsbudsjettet for ordningen. Dette noe høyere enn bedriftenes samlede sysselsettingsandel.

I en internasjonal sammenlikning om innovasjonspotensialet i europeiske regioner utført av NIFU/STEP i 2008 havner Oslo og Akershus imidlertid på en 29. plass. Dette er beste plassering av de norske regionene, men langt etter de øvrige nordiske hovedstadsregioner.

Best ut kommer Stockholm på første, deretter følger Helsinki på 4. og København/Danmark på 21. plass i rangeringen.

4.2 Sysselsetting og arbeidsledighet

Den samlede sysselsetting i Osloregionen økte med om lag 170 000 i perioden 1995-2007. Veksten fordelte seg med 73 000 sysselsatte i Oslo, 62 000 i Akershus og 34 000 i Osloregionen ellers.

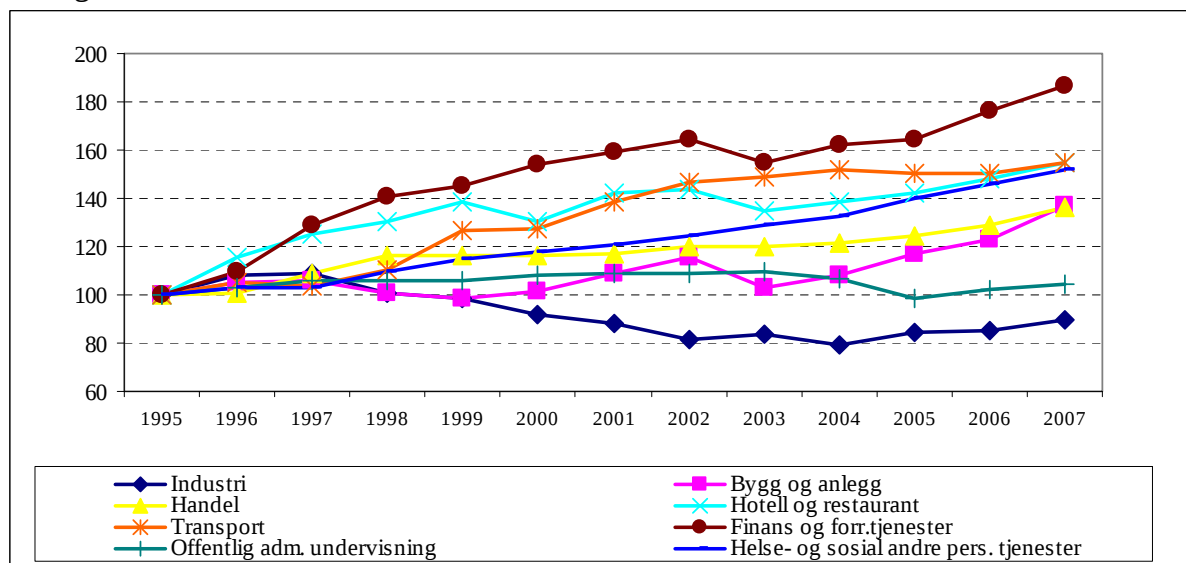

Figur 4.3. Sysselsetting i Oslo, Akershus, Oslo-regionen ellers og landet for øvrig 1995-2007*. Indeks 1995=100. Kilde: SSB * Det er foretatt noen mindre vesentlige beregninger for å kompensere for definisjonsendring i år 2000

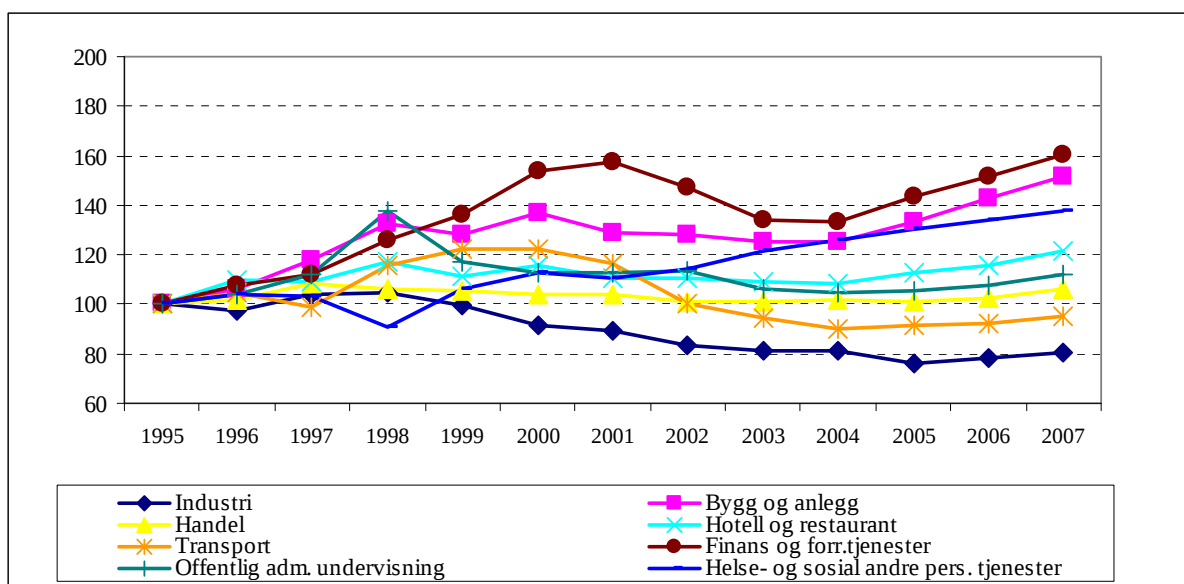
Det har vært en ujevn sysselsettingsutvikling i Oslo, jf figur 4.3. Etter en kraftig vekst fra 1995-2000 falt sysselsettingen frem til og med 2003. Fra 2004 var det igjen vekst i Oslo slik at den samlede økningen i sysselsettingen i perioden 1995-2007 ble vel 20 prosent, en noe høyere relativ vekst enn i Osloregionen ellers og i landet for øvrig. Sysselsettingsveksten i Akershus har vært høy i hele perioden med en samlet vekst på 33 prosent.

Innen Akershus er det betydelige ulikheter. I Follo og Nedre Romerike økte sysselsettingen med henholdsvis 34 og 32 prosent. I vestområdet var veksten 22 prosent, mens Øvre Romerike hadde en vekst på hele 70 prosent. Flyttingen av hovedflyplassen fra Fornebu til Gardermoen forklarer en del av denne ulikeveksten

Utviklingen i Oslo gjenspeiler den store følsomhet for konjunktorene innen finans og forretningsmessig tjenester. Dette er næringer som er avhengig av etterspørselen fra næringslivet i hele landet.

Figur 4.5. Sysselsettingutvikling i hovednæringene Akershus 1995-2007*. Indeks 1995=100. Kilde: SSB
*Det er foretatt noen mindre vesentlige beregninger for å kompensere for definisjonsendring i år 2000

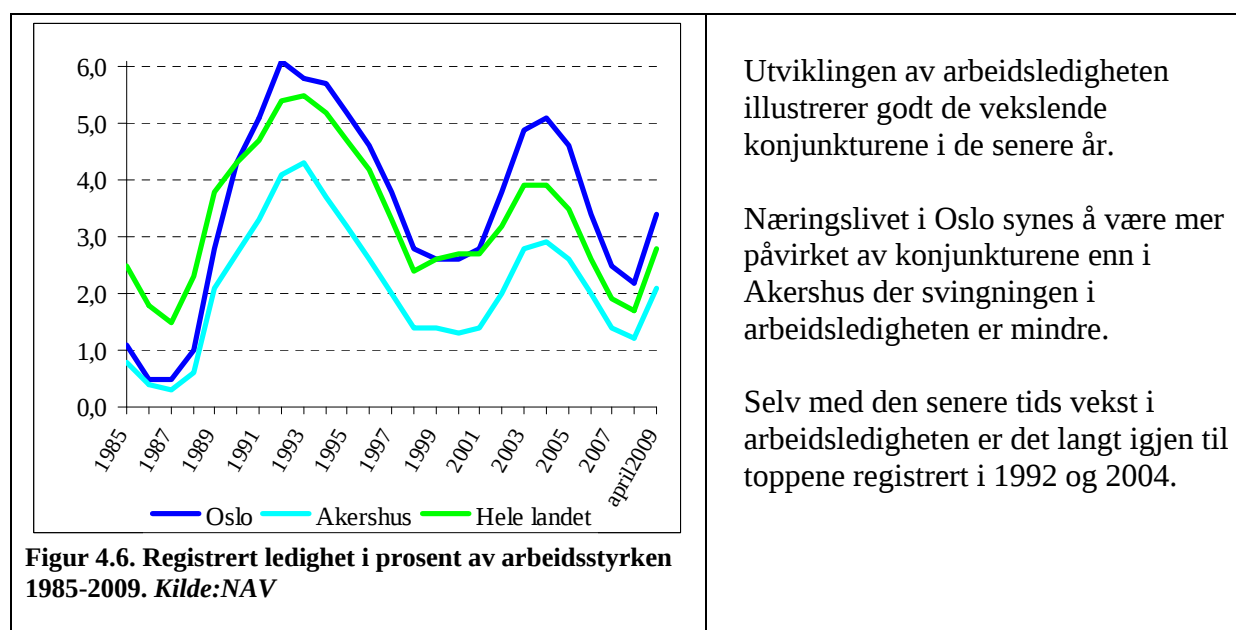

Figur 4.4. Sysselsettingutvikling i hovednæringene Oslo 1995-2007*. Indeks 1995=100. Kilde: SSB

*Det er foretatt noen mindre vesentlige beregninger for å kompensere for definisjonsendring i år 2000

Både Oslo og Akershus har en betydelig relativ tilbakegang i industrisysselsettingen, jf figur 4.4-4.5. Et påfallende utviklingstrekk er den ulike utviklingen innen handel og transport. I disse næringene er det stagnasjon og nedgang i Oslo, men betydelig vekst i Akershus. Akershus styrker stadig sin stilling som landets ledende handels- og logistikk-fylke.

I Akershus er det også en mer stabil og høyere vekst innen forretningsmessig tjenesteyting og finans.

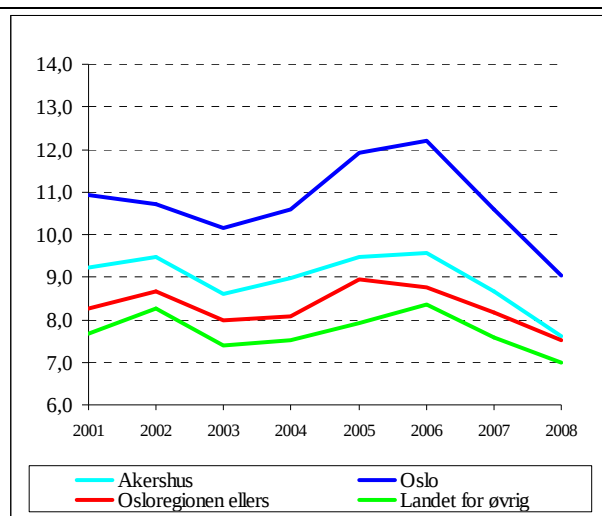
Figur 4.6. Registrert ledighet i prosent av arbeidsstyrken 1985-2009. Kilde:NAV

Utviklingen av arbeidsledigheten illustrerer godt de vekslende konjunkturerne i de senere år.

Næringslivet i Oslo synes å være mer påvirket av konjunkturerne enn i Akershus der svingningen i arbeidsledigheten er mindre.

Selv med den senere tids vekst i arbeidsledigheten er det langt igjen til toppene registrert i 1992 og 2004.

4.3 Nyetableringer og konkurser

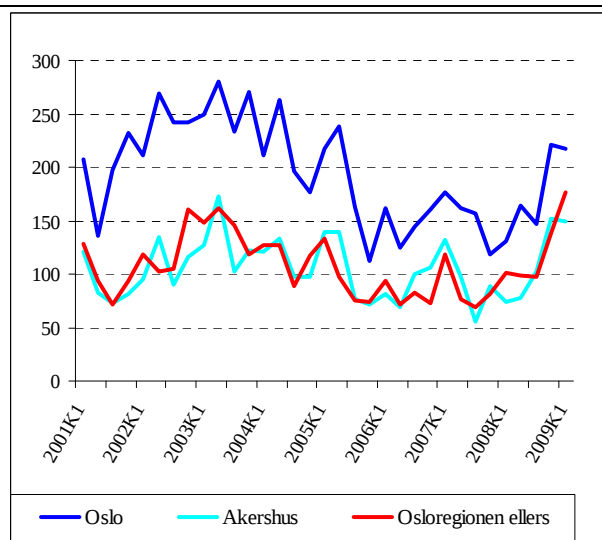

Figur 4.7. Etablererfrekvenser i Oslo, Akershus, Osloregionen ellers og landet ellers 2001-2008. Kilde: Vareide, Telemarksforskning

For å sammenlikne etablereraktiviteten mellom ulike områder brukes ofte etablererfrekvensen som mål, dvs. antall nyregistrerte foretak i ett år i prosent av eksisterende foretak i begynnelsen av samme år.

Etablererfrekvensen varierer med konjunktorene. Oslo har tradisjonelt en høy etablererfrekvens som bl.a. henger sammen med bransjestrukturen med en stor andel tjenesteytende næringer.

Den siste tids nedgangskonjunktur har slått særlig sterkt ut i Oslo, men fortsatt har Oslo betydelig høyere etablererfrekvens enn resten av Osloregionen og landet for øvrig.

Figur 4.8. Antall konkurser pr kvartal 2001-2009 i Oslo, Akershus og Osloregionen ellers. Kilde: SSB

Utviklingen i antallet konkurser er et annet mål på konjunkturutviklingen.

Det har vært en markant økning i antall konkurser i hele Osloregionen de siste kvartalene, men nivået ligger langt under det høyeste nivået i perioden 2001-2008 som ble registrert i 2. kvartal 2002.

5. Boligbygging og arealutvikling

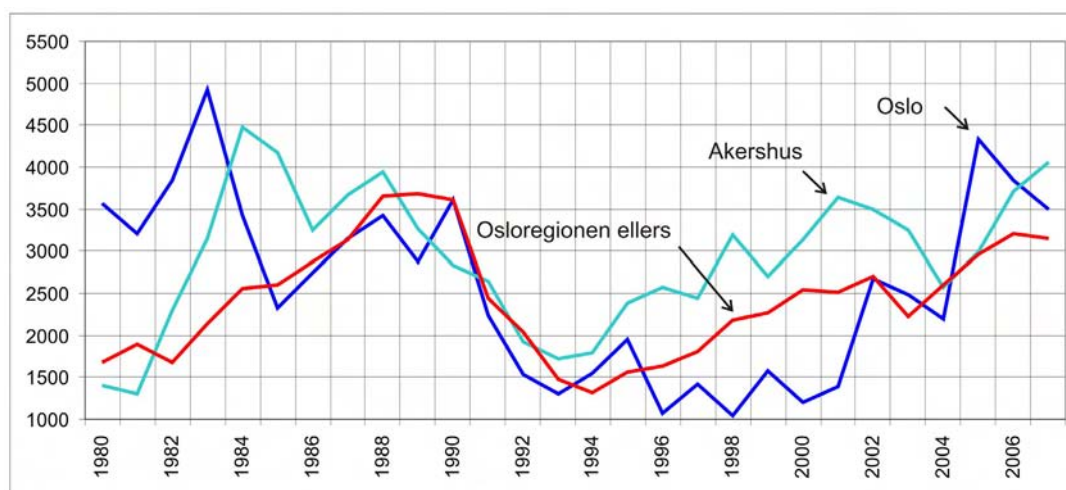
Arealbruks- og transportstrategiene i kommuneplan 2008 bygger opp om samarbeidsalliansen Osloregionens hovedmål: "Å styrke Osloregionen som en konkurransedyktig og bærekraftig region i Europa". Fortsatt satsing i Oslo på en kompakt byutvikling og energibesparende transport, er en forutsetning for å nå dette målet. Men det pekes også på at regionen for øvrig må bidra ved å konsentrere utbygging av arbeidsplasser, boliger og servicefunksjoner til stasjoner på banenettet.

5.1 Boligbygging i Osloregionen

I kommuneplanen er det lagt strategier for å tilrettelegge for en tilstrekkelig og variert boligbygging.

Boligbyggingen i Osloregionen viser store konjunktursvingninger, jf figur 5.1. Svingningene er størst i Oslo, i perioden 1980-2007 varierer den årlige byggingen mellom om lag 1000 og 5000 boliger.

Siden lavkonjunkturen tidlig på nittitallet, har det vært en stigende byggevirksomhet i hele Osloregionen. I løpet av de siste 2-3 år har imidlertid veksten stoppet opp og boligbyggingen er avtakende. Likevel ble det i perioden 2002-2007 tatt i bruk totalt 52 000 nye boliger i Osloregionen, herav 17 000 i Oslo, 19 000 i Akershus og 15 800 i Osloregionen ellers.

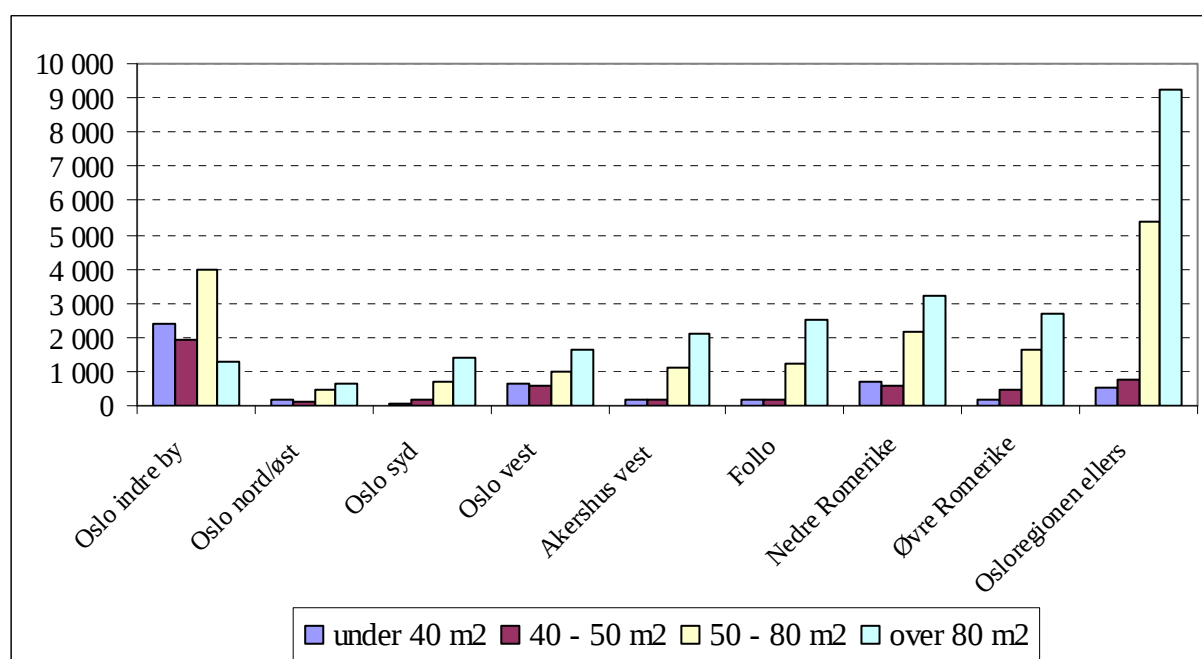

Figur 5.1 Boligbyggingen i Oslo, Akershus og Osloregionen ellers 1980-2007. Boliger tatt i bruk.

Kilde: Oslo kommune, PBE

Størrelsesfordelingen på de nybygde boligene varierer sterkt innen regionen. I Oslo er fordelingen mellom små boliger (<50m²), mellomstore boliger (50-79m²) og store boliger (80m²+) henholdsvis 35, 36 og 29 prosent. I regionen ellers utgjør de små boligene bare 11 prosent av boligbyggingen i perioden.

56 prosent av boligbyggingen i Oslo har kommet i indre by, jf figur 5.2.

Figur 5.2 Boligbyggingen i Osloregionen etter størrelse 1980-2007. Boliger tatt i bruk. Kilde: Oslo kommune, PBE

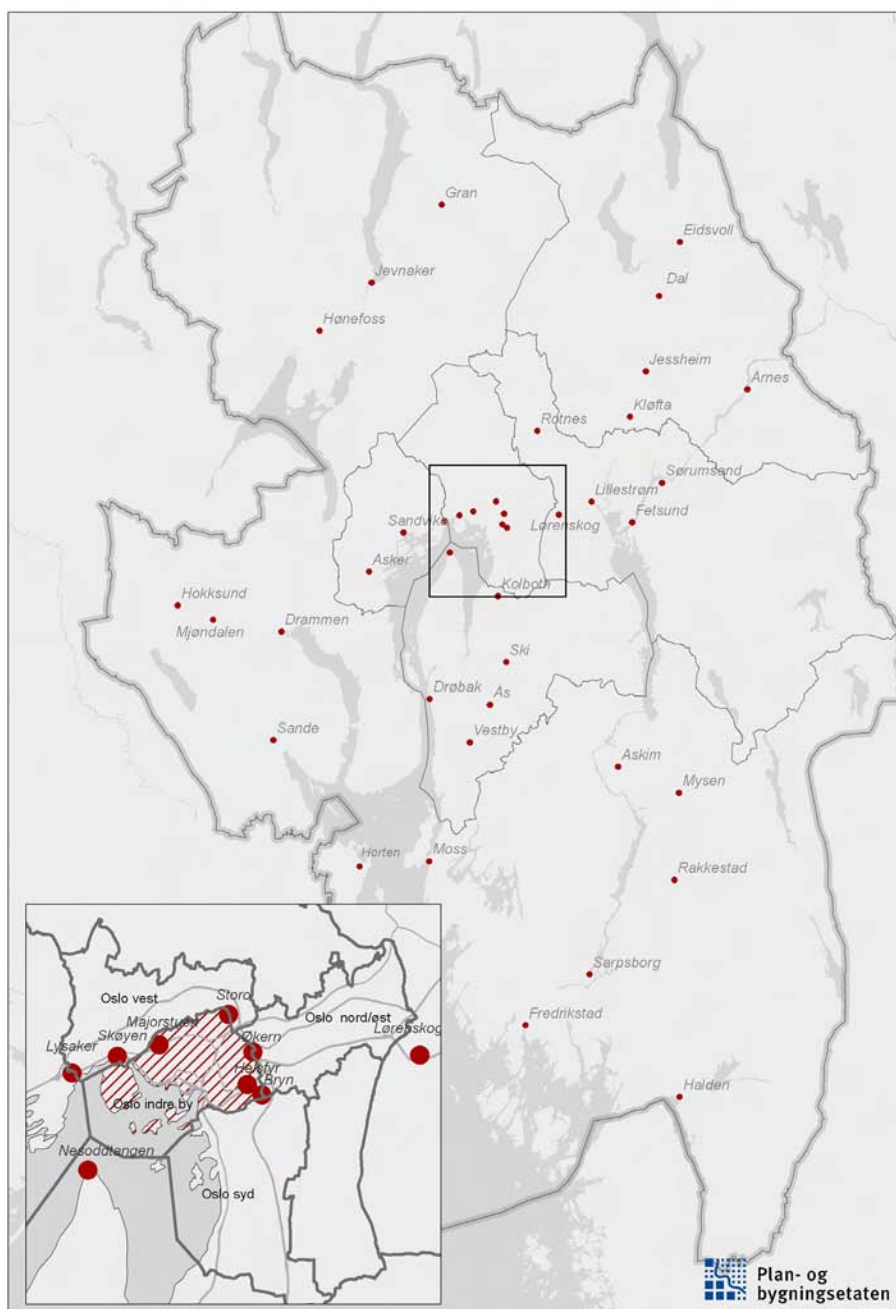
5.2 Utbyggingsmønsteret i Osloregionen – knutepunktene rolle

De overordnede planene for Osloregionen har som målsetting at bygging av boliger og den mindre arealkrevende del av næringsbyggingen skal skje i tilknytning til kommunikasjonsknutepunktene i regionen. Medlemmene av samarbeidsalliansen Osloregion har sluttet seg til en målsetting om at utbyggingsmønsteret skal være arealeffektivt basert på prinsipper om en flerkjernet utvikling og bevaring av overordnet grøntstruktur. Viktige fellesstrategier for å nå denne målsetting er å bygge på steder med god kollektivbetjening og øke arealutnyttelsen i eksisterende byer og tettsteder ved fortetting og transformasjon av allerede bebygde arealer.

I henhold til Nasjonal transportplan (NTP) 2010 – 2019 vil en konsentrert arealutvikling og utbygging ved knutepunktene gi mindre biltrafikkvekst i regionen og flere gående, syklende og kollektivreisende enn med en spredt utbygging.

I denne sammenheng er det viktig å registrere i hvilken grad utbyggingen i regionen følger opp disse målsettingene om å bygge mest mulig av bolig og næring nær etablerte kollektivknutepunkter.

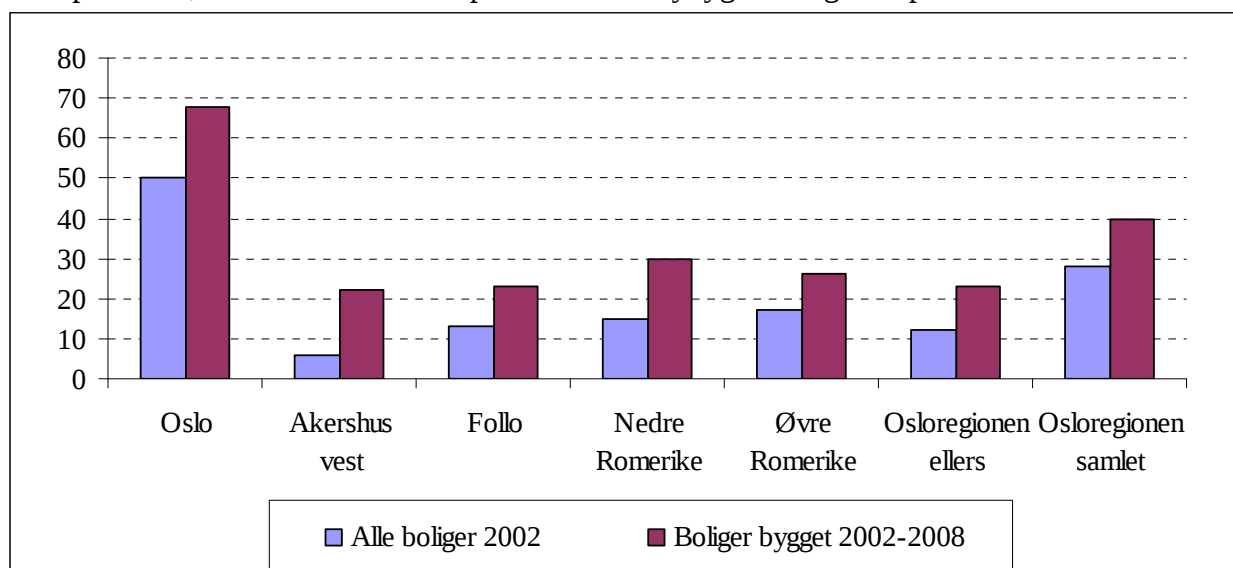
Plan- og bygningsetaten har analysert bolig- og næringsutbyggingen i Osloregionen i perioden 2002–2007 i forhold til nærhet til kollektivknutepunkter, dvs. innenfor en radius på 500 meter. Knutepunktene er sentrale krysningssteder for kollektivlinjer som ligger innenfor byene og tettstedene i regionen. Knutepunktene er vist på kartet i figur 5.3. Noen av kollektivknutepunktene består av mindre konsentrasjoner av bebyggelse med arbeidsplasser, service og boliger, andre er jernbanestasjonen i en større by. For Oslo er hele indre by regnet som ett knutepunkt.

Figur 5.3 Kollektivknutepunkter i Osloregionen. Kilde: Oslo kommune, PBE.

Figur 5.4 og tabell 5.1 viser fordelingen av det samlede antallet boliger i Osloregionen i 2002 og boligbyggingen i perioden 2002-2007 mellom knutepunkter og andre områder. Det er tydelig at knutepunktsstrategiene blir fulgt opp i praksis ved boligbyggingen i regionen. Mens bare 28 prosent av boligene i regionen lå i eller innen en avstand på 500 meter fra knutepunktene i 2002, blir 40 prosent av de nybygde boligene lagt til disse områdene. Det er styrket satsing på knutepunktene i alle deler av regionen, men fortsatt er det en lav andel av boligene som bygges utenfor Oslo som legges i knutepunktene. Mens 12 prosent av alle

boligene i Akershus og Osloregionen ellers i 2002 befant seg i eller i nærheten av knutepunktene, er andelen økt til 24 prosent for de nybygde boligene i perioden 2002-2007.

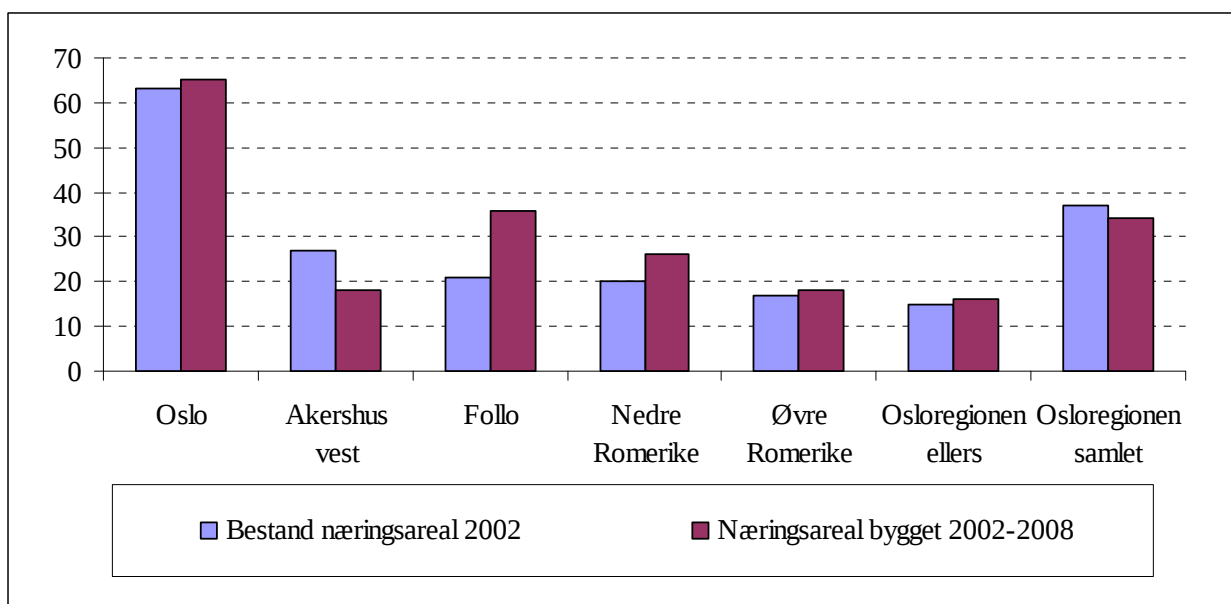

Figur 5.4 Eksisterende boliger pr 2002 og boliger oppført i perioden 2002-2007 innenfor 500 meter fra et knutepunkt. Prosent. Kilde: Oslo kommune, PBE

		Innenfor 500m	%	Utenfor 500m	%	Totalt
Oslo	Bestand 2002	149573	50	147525	50	297098
	Utbygget 2002-7	12995	68	6032	32	19027
Akershus vest	Bestand 2002	4066	6	62174	94	66240
	Utbygget 2002-7	876	22	3191	78	4067
Follo	Bestand 2002	6314	13	43462	87	49776
	Utbygget 2002-7	968	23	3245	77	4213
Nedre Romerike	Bestand 2002	9673	15	54095	85	63768
	Utbygget 2002-7	1992	30	4747	70	6739
Øvre Romerike	Bestand 2002	6031	17	30299	83	36330
	Utbygget 2002-7	1292	26	3768	74	5060
Osloregionen ellers	Bestand 2002	27109	12	194842	88	221951
	Utbygget 2002-7	3705	23	12340	77	16045
Totalt bestand 2002		202766	28	532397	72	735163
Totalt boliger utbygget 2002-07		21828	40	33323	60	55151

Tabell 5.1 Eksisterende boliger pr 2002 og boliger oppført i perioden 2002-2007 innenfor og utenfor 500 meter fra et knutepunkt. Absolutte tall og prosent. Kilde: Oslo kommune, PBE

Figur 5.5 og tabell 5.2 viser tilsvarende fordeling av bestand av næringsarealer i Osloregionen i 2002 og nybyggingen i perioden 2002-2007 mellom knutepunkter og andre områder. Knutepunktstrategiene blir i ulik grad fulgt opp i praksis ved utbygging av næringsarealene. Mens 37 prosent av næringsarealene i 2002 var ved knutepunktene, gjelder dette bare 34 prosent av nybyggingen i perioden 2002-2007.

Figur 5.5 Bestand næringsarealer pr 2002 og næringsarealer oppført i perioden 2002-2007 innenfor 500 meter fra et knutepunkt. Prosent. Kilde: Oslo kommune, PBE.

		Innenfor 500m		Utenfor 500m		Totalt
			%		%	
Oslo	Bestand næringsareal 2002	10971	63	6572	37	17542
	Utbygget 2002-7	1025	65	547	35	1572
Akershus vest	Bestand næringsareal 2002	1169	27	3108	73	4277
	Utbygget 2002-7	90	18	402	82	492
Follo	Bestand næringsareal 2002	468	21	1712	79	2180
	Utbygget 2002-7	182	36	329	64	511
Nedre Romerike	Bestand næringsareal 2002	757	20	2942	80	3699
	Utbygget 2002-7	130	26	370	74	500
Øvre Romerike	Bestand næringsareal 2002	300	17	1491	83	1791
	Utbygget 2002-7	66	18	296	82	361
Osloregionen ellers	Bestand næringsareal 2002	1765	15	9968	85	11733
	Utbygget 2002-7	266	16	1429	84	1695
Total bestand næringsareal 2002		15430	37	25792	63	41222
Totalt utbygget næringsareal 2002-07		1759	34	3372	66	5131

Tabell 5.2 Bestand næringsarealer pr 2002 og næringsarealer oppført i perioden 2002-2007 innenfor og utenfor 500 meter fra et knutepunkt. Absolutte tall i 1000m2 og prosent. Kilde: Oslo kommune, PBE

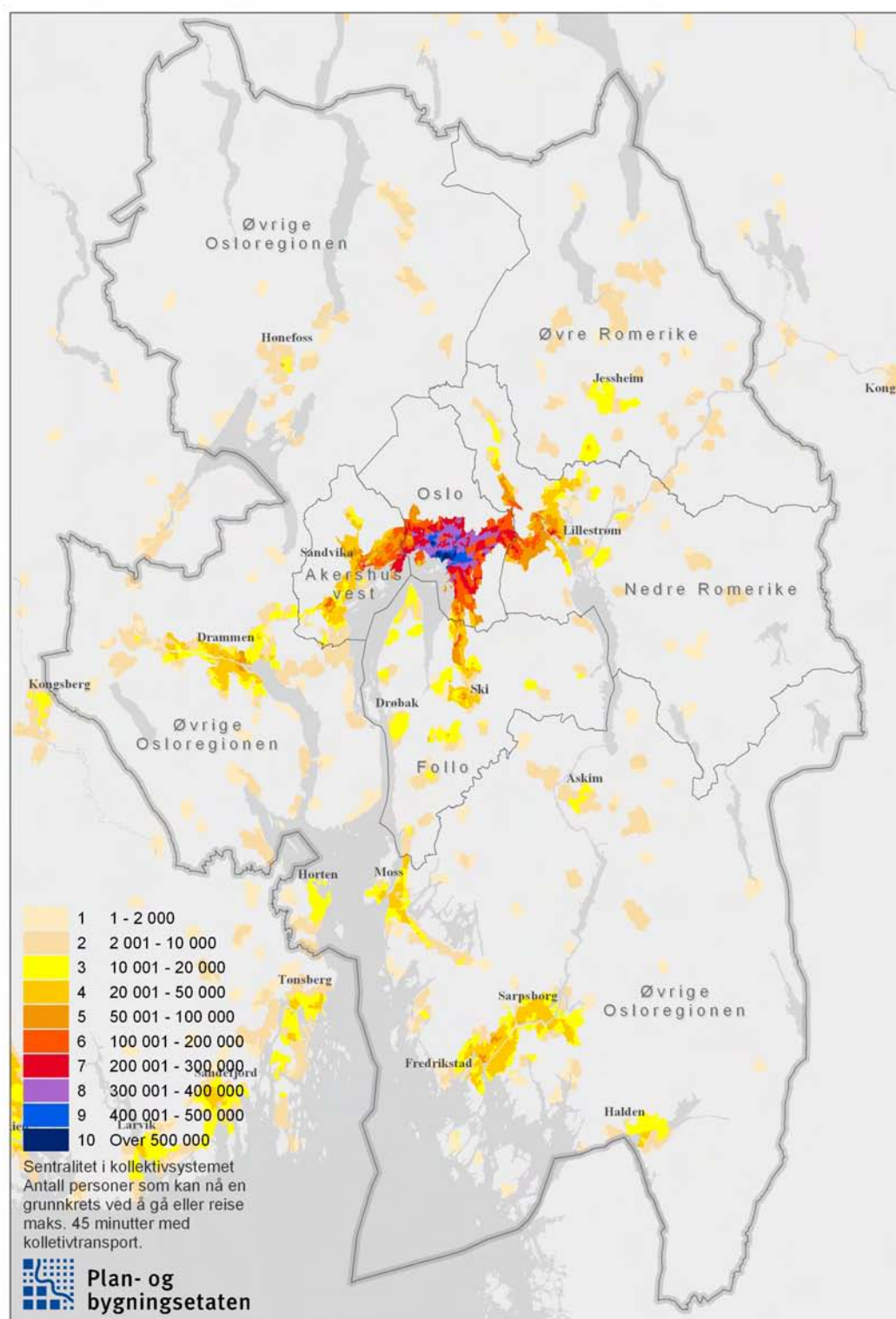
5.3 Utbyggingsmønsterets tilgjengelighet i Osloregionen - mål for kollektivsentralitet

Plan- og bygningsetaten har også analysert utbyggingen i perioden 2002 – 2007 ved hjelp av den regionale trafikkprognosemodellen RTM. Det er foretatt tilgjengelighetsberegninger som måler hvor mange personer som kan nå ulike steder med kollektivt reisemiddel innenfor 45 min reisetid (inkludert ventetid) i rushtiden.

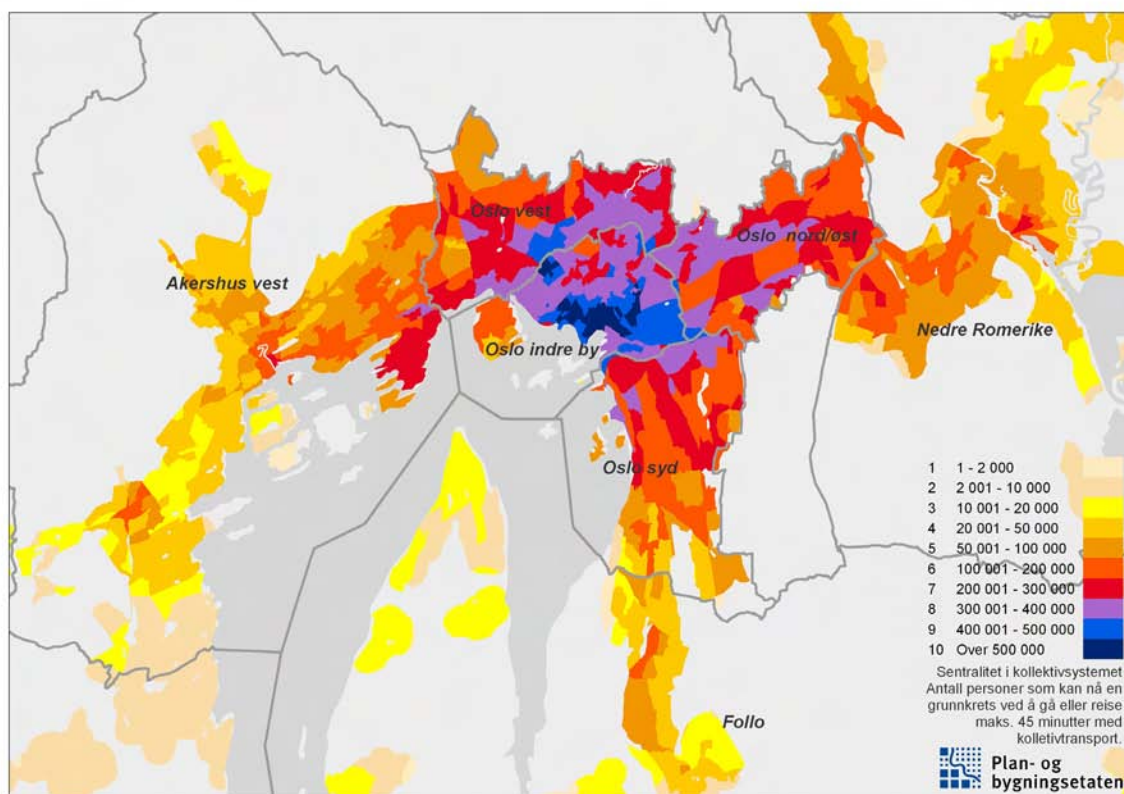
Det er svært store forskjeller i tilgjengelighet innen Osloregionen. Sentrale deler av Oslo har høyest tilgjengelighet, her bor mange mennesker konsentrert og kollektivtilbudet er godt utbygget. Andre områder i regionen har meget lav kollektivtilgjengelighet og avhengigheten av privatbil er følgelig stor.

For å kunne benyttes som grunnlag i analyse av arealbruk, er anvendt 10 sentralitetsgrupper som gjenspeiler forskjeller i tilgjengelighet, både i de mest sentrale urbane strøk i Oslo og områder med svært lav kollektivtilgjengelighet, jf figur 5.6-7. Områder med laveste tilgjengelighet, sentralitet 1 kan nåes av 0-2000 personer innenfor maks 45 min reisetid fra

bostedet, inkl. venting. Som eksempler kan nevnes Grua i Lunner som kan nåes av 1825 personer, Åsgrenda i Nannestad kan nåes av 1267 og Blaker i Sørumsund kan nåes av 1694 personer. Tilsvarende kan over 550 000 personer i Osloregionen nå Oslo sentrum (sentralitet 10) innenfor 45 min reisetid fra sitt bosted.

Figur 5.6 Inndeling av områder i Osloregionen etter sentralitet i forhold til kollektivtilgjengelighet.
 Kilde: Oslo kommune, PBE

Figur 5.7 Inndeling av områder i det sentrale hovedstadsområdet etter sentralitet i forhold til kollektivtilgjengelighet. Kilde: Oslo kommune, PBE

Kommunene i Osloregionen har imidlertid ulike forutsetninger for bygging i kollektivsentrale områder. Tabell 5.3 illustrerer også at mange viktige lokale knutepunkter og sentrum i større byer har lav kollektivsentralitet. En knutepunktsorientert utbyggingspolitikk er med andre ord ikke alene tilstrekkelig for å tilrettelegge for bruk av offentlige kommunikasjoner. Det er også viktig å styrke kollektivbetjeningen av knutepunktene.

Kollektivsentralitet			Kollektivsentralitet		
Oslo indre by		7 -10	Follo	Drøbak	3
Oslo øst/nord	Økern	9		Kolbotn	4
Oslo vest	Skøyen	8		Nesoddtangen	3
				Ski	4
Akershus vest	Asker	6		Vestby	3
	Lysaker	6		Ås	3
	Sandvika	7	Øvrige Osloregionen	Askim	3
				Drammen	5
Nedre Romerike	Fetsund	3		Fredrikstad	5
	Lillestrøm	6		Gran	2
	Lørenskog	6		Halden	4
	Rotnes	4		Hokksund	3
	Sørumsand	3		Hønefoss	2
				Jevnaker	2
Øvre Romerike	Dal	2		Mjøndalen	4
	Eidsvoll	2		Moss	4
	Jessheim	3		Mysen	2
	Kløfta	3		Rakkestad	2
	Ånes	2		Horten	3
				Sande	1
				Sarpsborg	4

Tabell 5.3. Kollektivsentralitet i knutepunkter og sentrum i byer og tettsteder i Osloregionen etter sentralitet i forhold til kollektivtilgjengelighet (etter skala i figur 5.7)

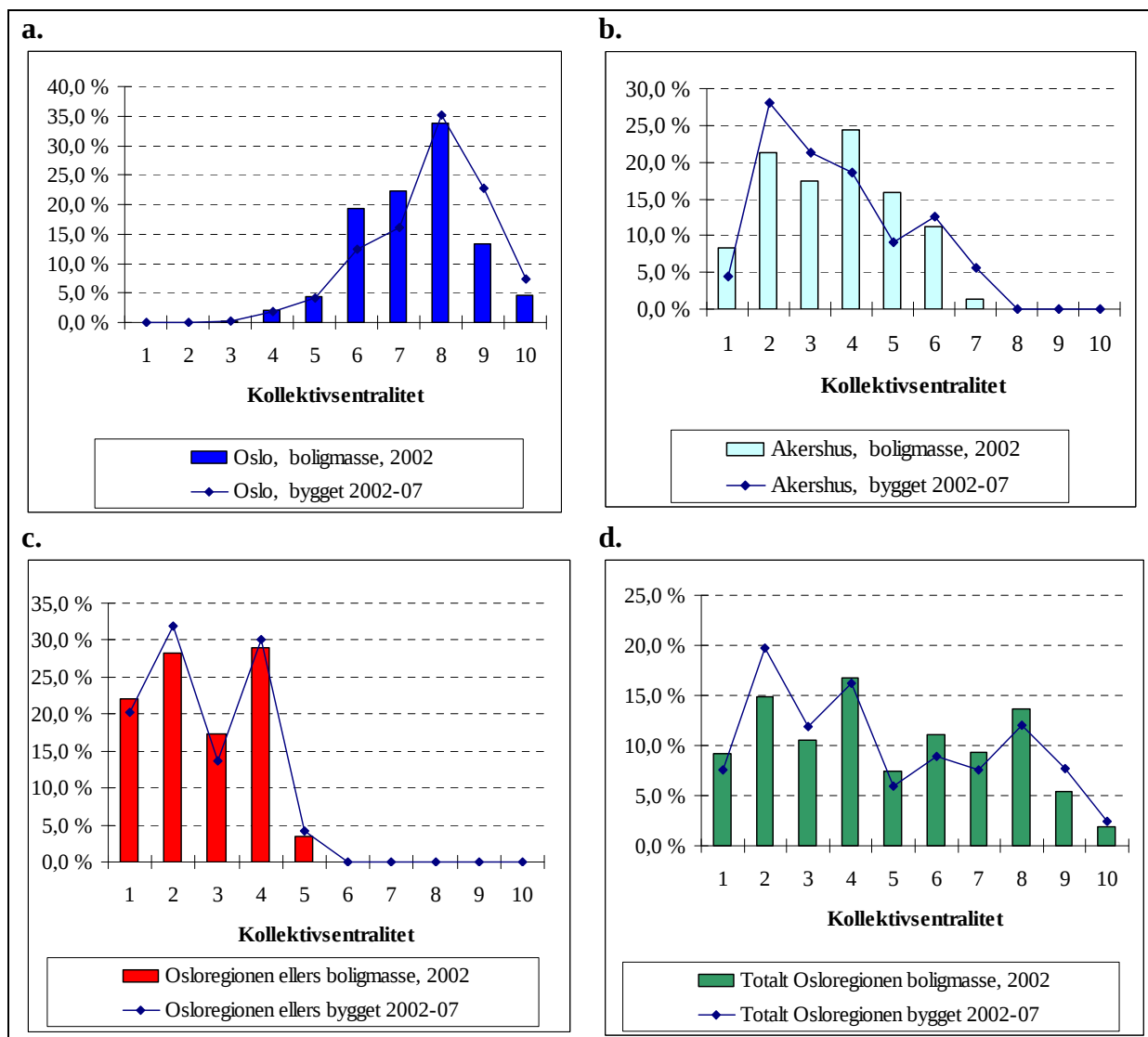
5.4 Utbyggingsmønsteret for boliger i Osloregionen 2002-2007

Figur 5.8a-d viser det samlede antall boliger i Osloregionen pr 2002 og boligbyggingen 2002-2007 etter sentralitetsklasser fordelt på regionens hovedområder.

I Oslo skjer boligbyggingen i hovedsak på de mest kollektivsentrale områdene og byggingen bidrar til et mer kollektiveffektivt utbyggingsmønster, jf figur 5.8a.

I Akershus endres utbyggingsmønsteret for boliger i en mer usentral retning, jf figur 5.8b.

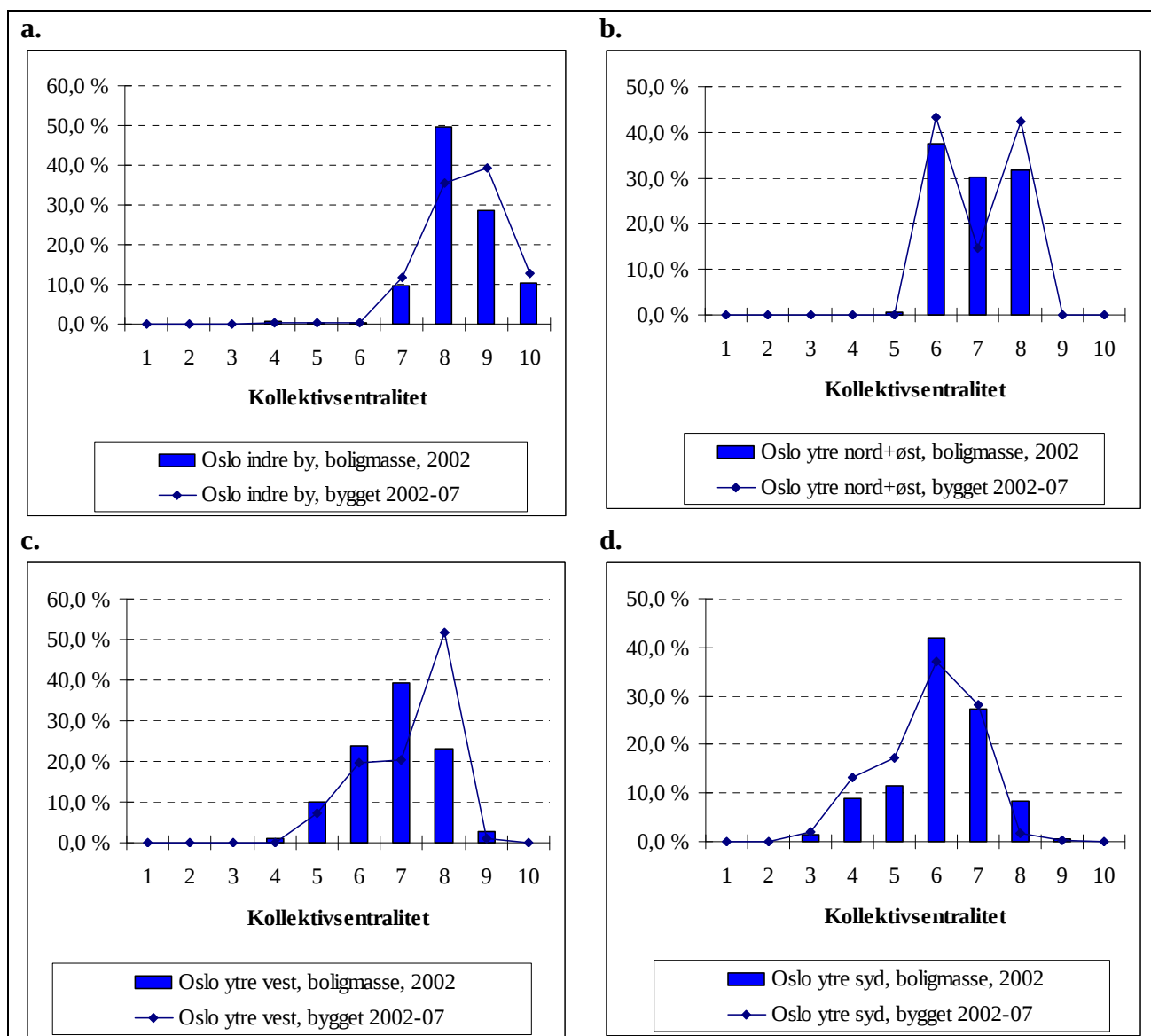
I Osloregionen ellers befinner store deler av boligmassen seg i områder med lav kollektivsentralitet, jf figur 5.8c. 67,7 prosent av boligene var i 2002 i de tre laveste sentralitetsklassene. Boligbyggingen viser en svak tendens til økt sentralitet, andelen i de tre laveste sentralitetsklassene er 65,7 prosent.

Figur 5.8 Eksisterende boliger pr 2002 i Osloregionen og boligbyggingen 2002-2007 etter sentralitetsklasser. Prosent. Kilde: PBE/GAB

Den samlede boligbyggeaktiviteten i Akershus og Osloregionen ellers er større enn i Oslo. Mens Oslo i 2002 hadde 40,3 prosent av alle boligene i regionen, var Oslos andel av den samlede byggingen i regionen i perioden 2002-2007 kun 33,9 prosent. Figur 5.8d viser hvordan dette bidrar til et samlet mer utspredd lokaliseringsmønster. Andelen nybygde boliger i de tre laveste sentralitetsklassene er 39,2 prosent, til sammenlikning var 34,4 prosent av boligmassen 2002 i disse sentralitetsklassene. Denne tendensen til desentralisering av utbyggingsmønsteret bidrar til stigende bilavhengighet og vekst i bilbruken. Dersom utbyggingsmønsteret skal utvikles i mer bærekraftig retning, må en større del av de nybygde boligene i regionen komme i kollektivsentrale områder. Både konsentrasjon av boligbyggingen til slike områder og utvikling av kollektivtransporten er virkemidler for økt kollektivsentralitet.

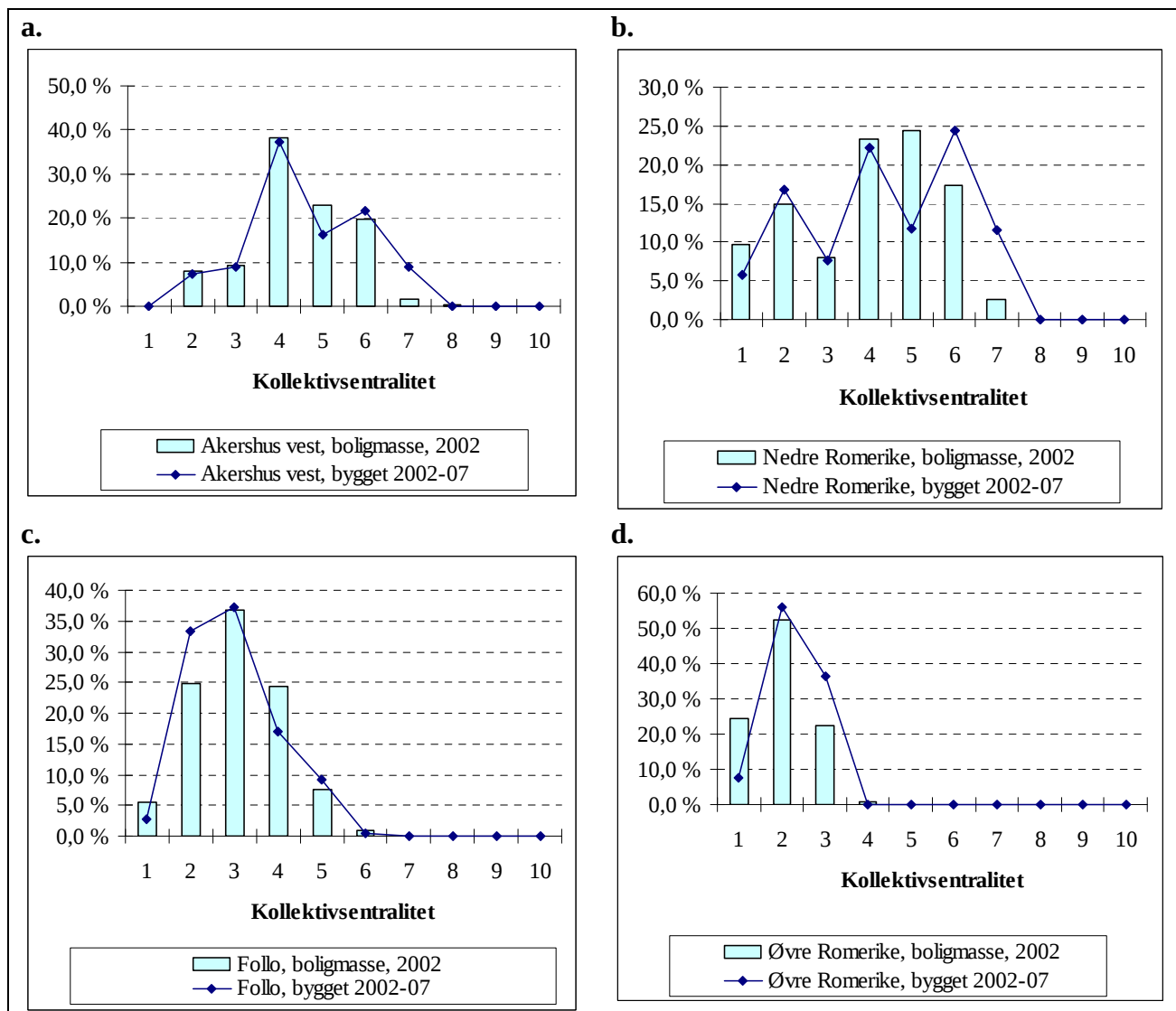
I figur 5.9a-d vises utbyggingen innen Oslo i mer detalj. De mest tilgjengelige boliger ligger i Oslo sentrum og indre by og utbyggingens profil er mot de mest sentrale arealene. De ytre områdene av Oslo har en lavere kollektivtilgjengelighet enn sentrum og indre by. De nybygde boligene i ytre by i perioden 2002-2007 kom for det meste i områder med samme tilgjengelighet som de eksisterende boligene. I ytre syd, var andelen av nybygging noe lavere på de mest kollektivtilgjengelige områder, mens den var noe høyere i ytre vest.

Figur 5.9 Eksisterende boliger pr 2002 i Oslo og boligbyggingen 2002-2007 etter sentralitetsklasser. Prosent. Kilde: PBE/GAB

I figur 5.10a-d vises utbyggingen innen Akershus. Boligene i Akershus vest og på Nedre Romerike har en forholdsvis god kollektivtilgjengelighet. Utbyggingen i perioden 2002-2007 har bidratt til forbedret samlet kollektivsentralitet i begge disse delregionene.

Boligene i Follo og Øvre Romerike har lav kollektivtilgjengelighet. Utbyggingen av nye boliger i perioden 2002-2007 bidro i Follo til et enda mer utspredd lokaliseringsmønster, mens sentraliteten av de nybygde boligene på Øvre Romerike forbedrer den samlede kollektivsentraliteten i området.

Figur 5.10 Eksisterende boliger pr 2002 i Akershus og boligbyggingen 2002-2007 etter sentralitetsklasser. Prosent. Kilde: PBE/GAB

5.5 Utbyggingsmønsteret for næringsarealer i Osloregionen 2002-2007

Figur 5.11a-d viser den samlede bestand av næringsarealer i Osloregionen pr. 2002 og byggingen 2002-2007 etter sentralitetsklasser fordelt på regionens hovedområder.

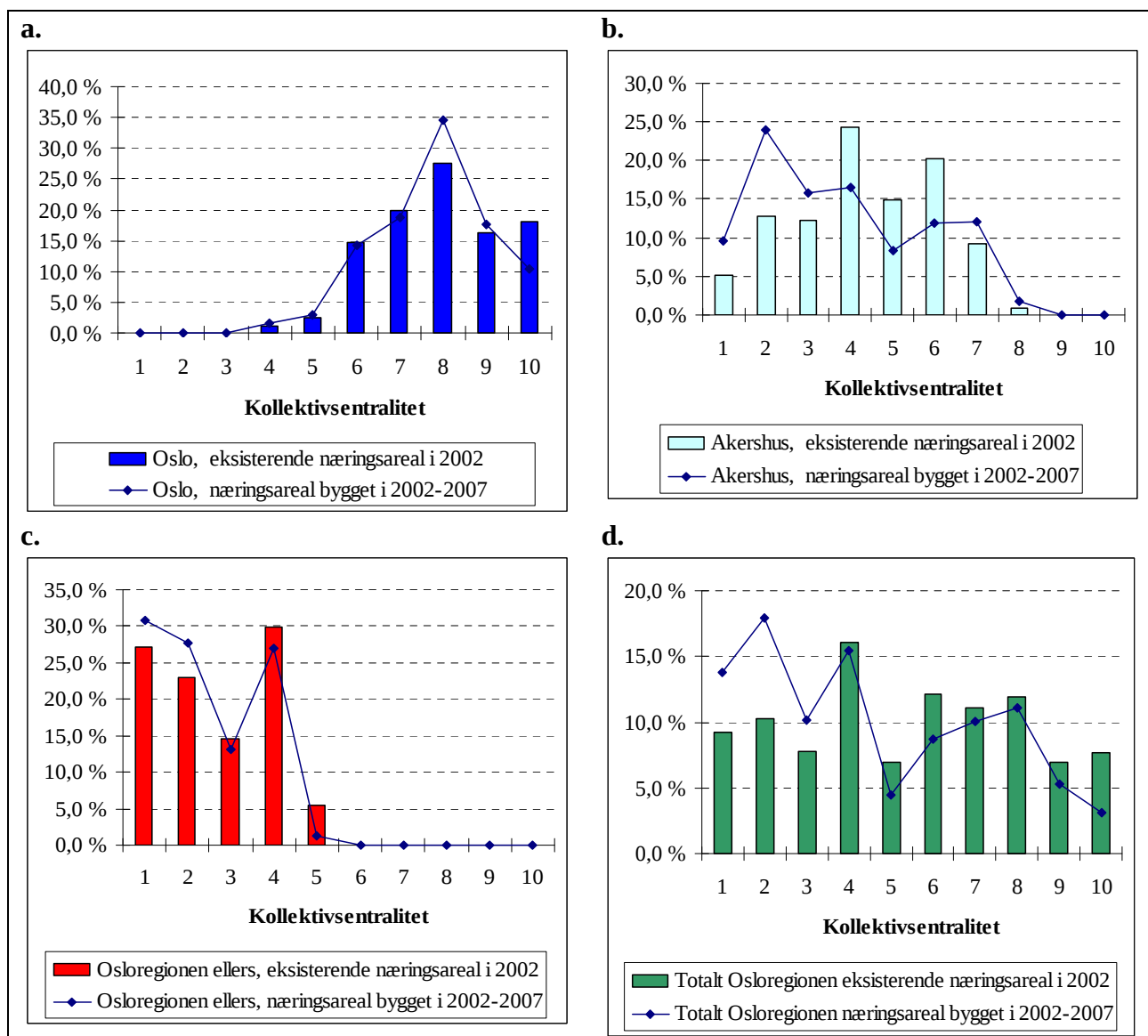
Som for boligbyggingen skjer utbyggingen av næringsarealene i Oslo på de mest kollektivsentrale områdene, men byggingen er relativt sett mindre i de mest kollektivsentrale områder i sentrum enn i ytre deler av indre by og langs ring 3 som har kollektivsentralitet 8, jf figur 5.11a.

I Akershus bidrar nybyggingen til et mer utspredd utbyggingsmønster for næringsarealene, jf figur 5.11b.

I Osloregionen ellers er det også en klar tendens til at nye næringsarealer blir lagt de minst kollektivsentrale områdene, jf figur 5.11c.

Samlet for Osloregionen er det en klar tendens til at byggingen av næringsarealer skjer på de minst kollektivsentrale områdene, jf figur 5.11d.

Som for boligbyggingen er den samlede byggeaktivitet av næringsarealer relativt sett større i Akershus og Osloregionen enn i Oslo. Mens Oslo i 2002 hadde 42,3 prosent av alle næringsarealene i regionen, var Oslos andel av den samlede byggingen i regionen i perioden 2002-2007 kun 30,2 prosent.

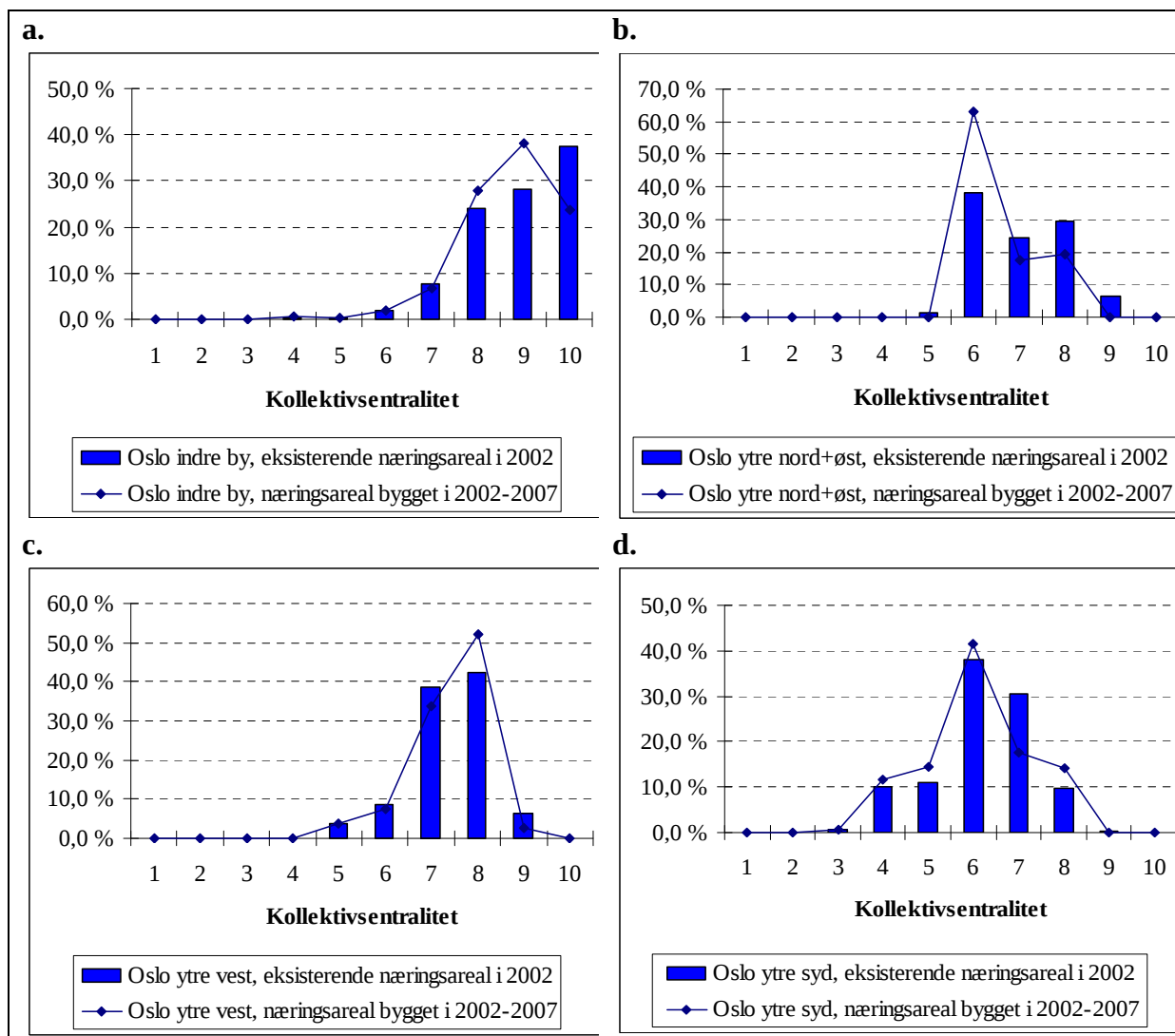

Figur 5.11 Eksisterende næringsarealer pr 2002 i Osloregionen og byggingen 2002-2007 etter sentralitetsklasser. Prosent. Kilde: PBE/GAB

De mest tilgjengelige næringsarealer ligger i Oslo sentrum og indre by, jf figur 5.12a. Utbyggingen i dette området var noe mindre på de aller mest sentrale områdene, men generelt godt lokalisert i forhold til kollektivtransporten.

I ytre by skjedde utbyggingen av nye næringsarealer i perioden 2002-2007 for det meste på arealer med samme tilgjengelighet som de eksisterende arealene.

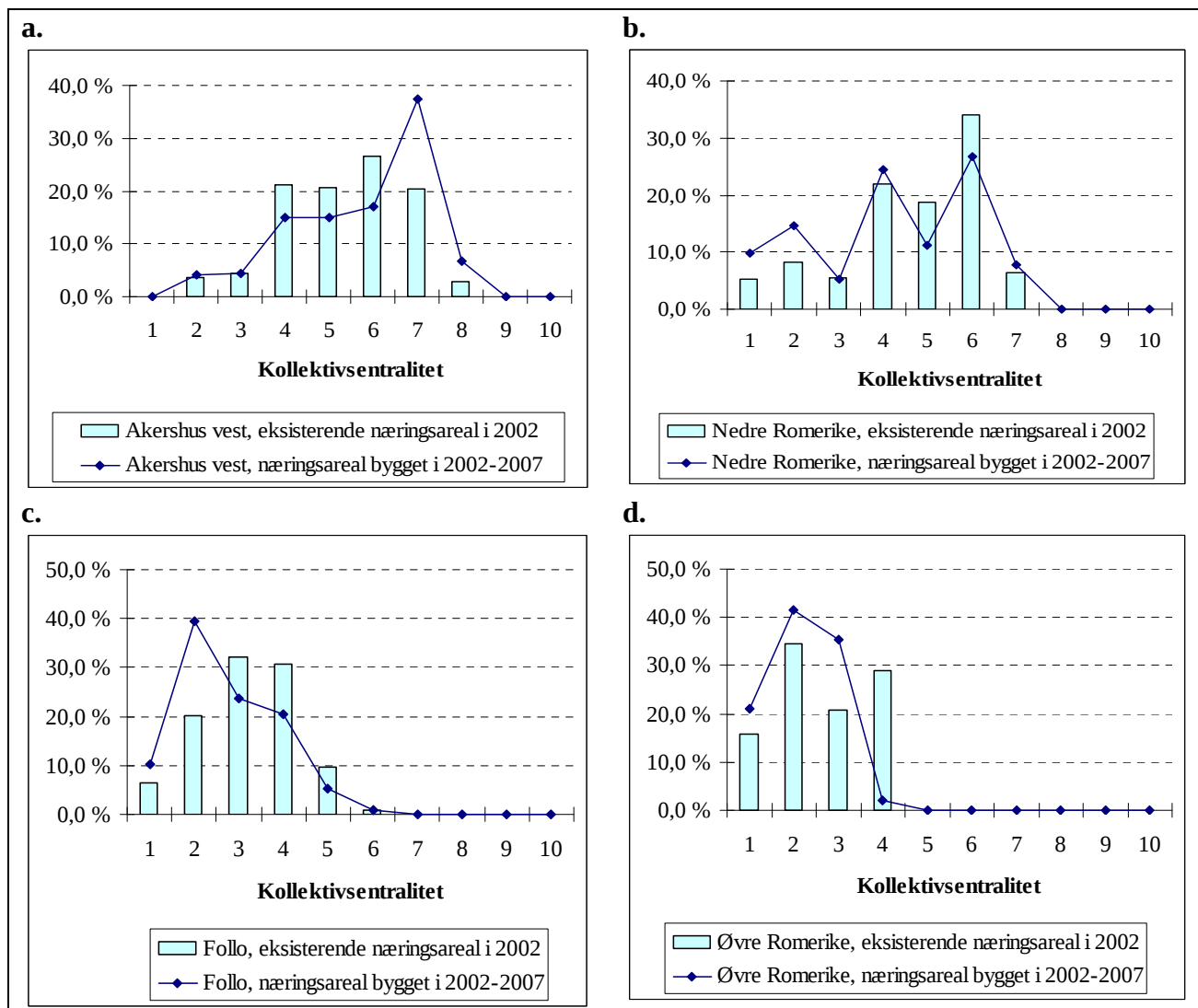
I ytre nord og øst, hvor Groruddalen dominerer, og i ytre syd var andelen av nybygging noe lavere på de mest kollektivtilgjengelige områder, mens den var høyere i ytre vest.

Figur 5.12 Eksisterende næringsarealer 2002 i Oslo og byggingen 2002-2007 etter sentralitetsklasser. Prosent. Kilde: PBE/GAB

Næringsarealene i Akershus vest og på Nedre Romerike har en forholdsvis god kollektivsentralitet, jf figur 5.13. Utbyggingen i perioden 2002-2007 var noe større på de mest kollektivtilgjengelige områder i Akershus vest, på Nedre Romerike var utbyggingstendensen mot de mindre sentrale områder.

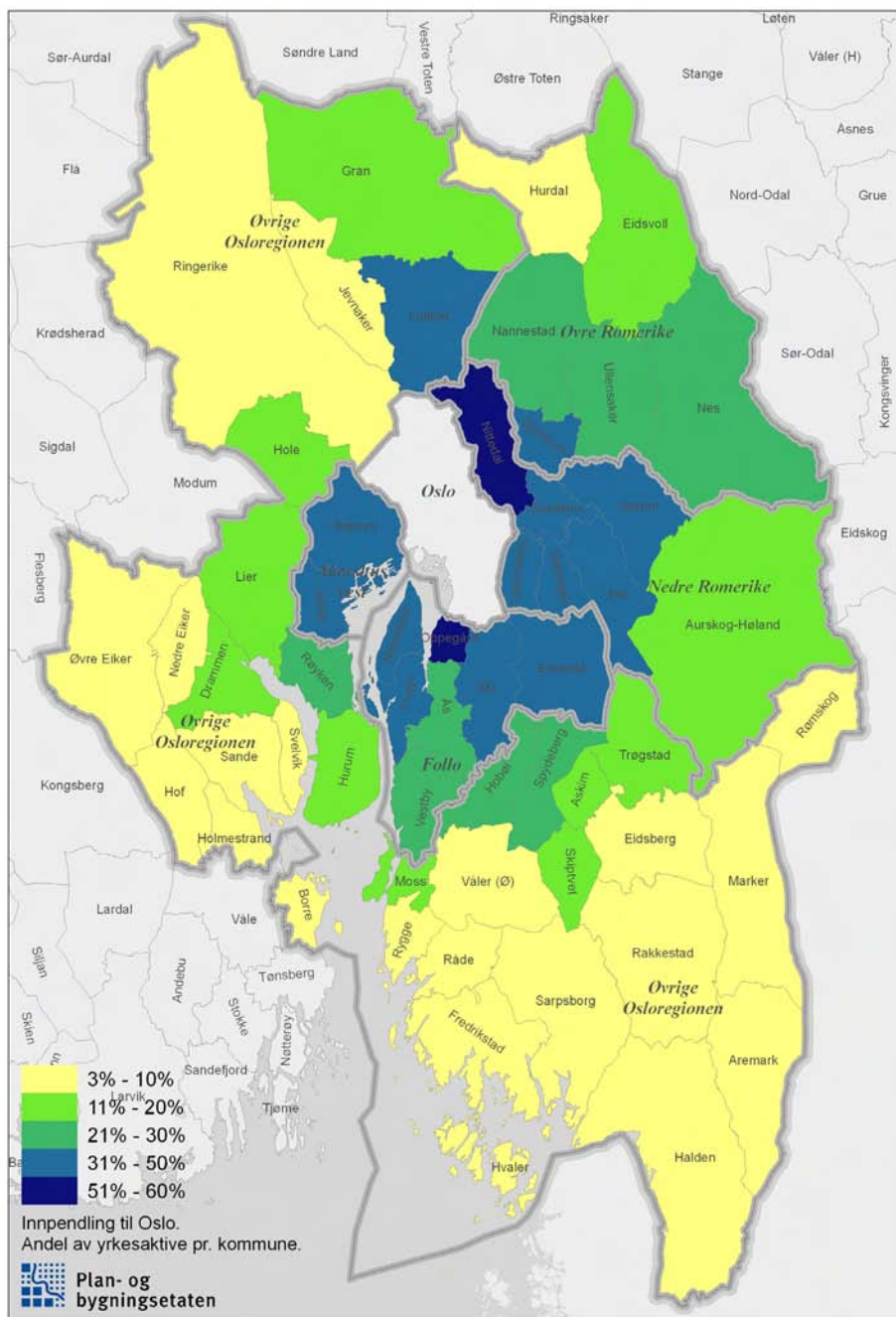
Næringsarealene i Follo og på Øvre Romerike har lav kollektivtilgjengelighet, og utbyggingen av nye næringsarealer i perioden 2002-2007 går i retning av et utspredd lokaliseringsmønster. Utbyggingen er klart sterkere på de mindre tilgjengelige områdene enn på de mer sentrale.

Figur 5.13 Eksisterende næringsarealer 2002 i Oslo og byggingen 2002-2007 etter sentralitetsklasser. Prosent. Kilde: PBE/GAB

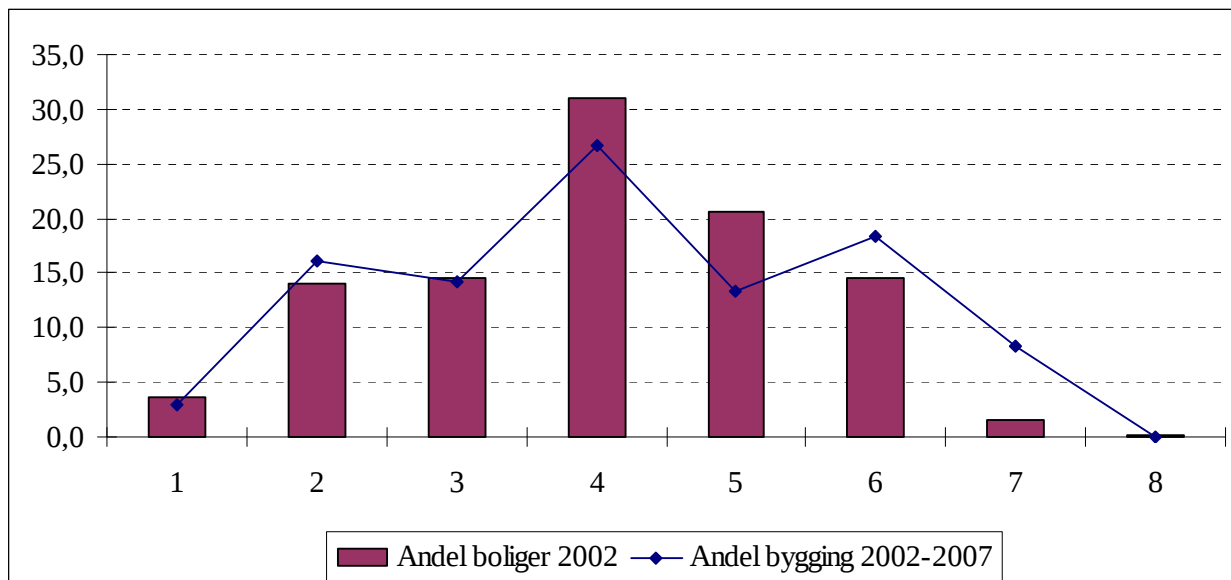
5.6 Utbyggingen i områder med høye pendlingsandeler til Oslo

I figur 5.14 vises pendlingsomlandet til Oslo. Det er 15 kommuner der mer enn 30 prosent av de yrkesaktive arbeider i Oslo. Et viktig virkemiddel for å få redusere bilbruken ved arbeidsreiser til Oslo er å styrke kollektivsentraliteten i dette nærområdet til Oslo.

Figur 5.14 Pendling til Oslo i prosent av bosatte yrkesaktive pr 4. kvartal 2007. Kilde:SSB

Figur 5.15 viser utbygging av boliger i kommunene med pendlingsandel til Oslo på over 30 prosent av de bosatte yrkesaktive. Det er en klar tendens til økt kollektivsentralitet i dette området. Mens 16,3 prosent av boligmassen i nærområdet til Oslo i 2002 var i sentralitetsklasse 6-8, er andelen for de nybygde boligene økt til 26,7 prosent.

Figur 5.15 Utbygging av boliger 2002-2007 og boligbestand 2002 i kommuner med høy innpendling til Oslo etter sentralitetsklasser. Prosent. Kilde: PBE/GAB

6. Pendling, transport og miljø

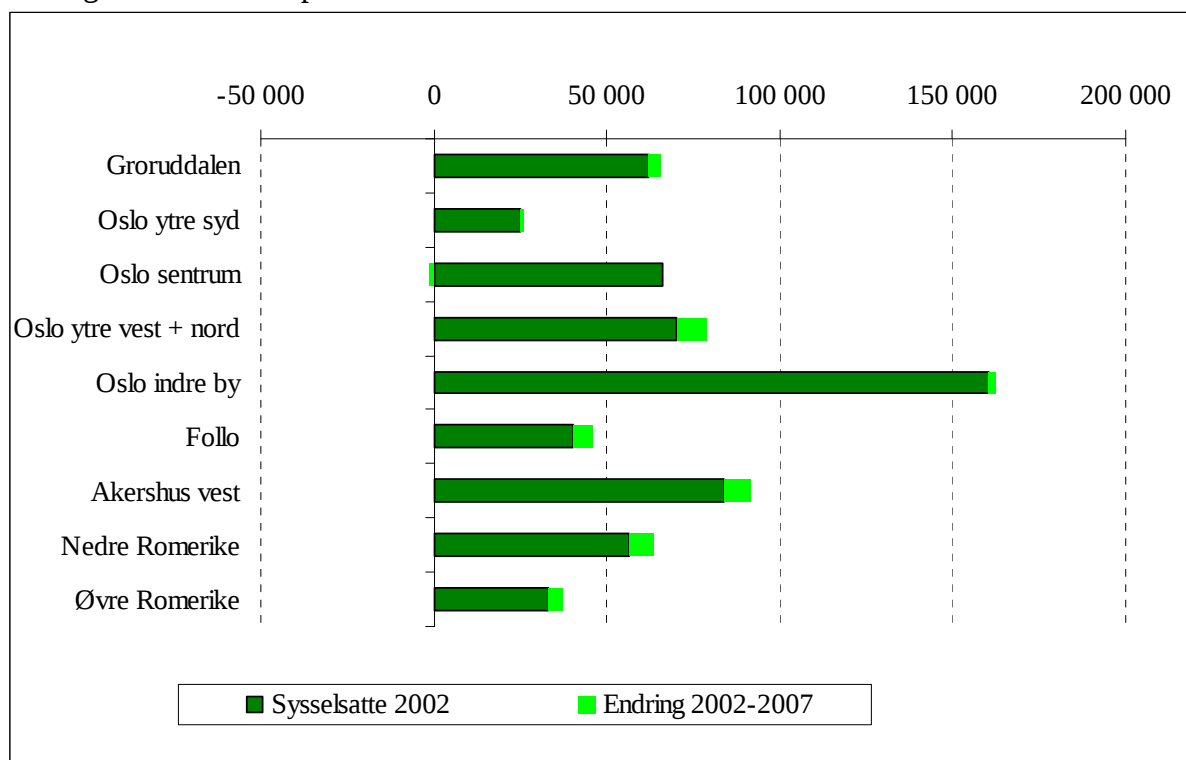
Kommuneplan 2008 har fokus på Oslo som en moderne miljøby og legger opp til å redusere utslipp fra klimagasser og miljøgifter. Det er en tydelig satsing på effektiv og miljøvennlig arealbruk og energisparende transport som viktige virkemidler i et bærekraftperspektiv. Det er lagt opp til at veksten i transportetterspørselen i Oslo må søkes dekket ved økt bruk av kollektive transportmidler samtidig som bilens andel av transportarbeidet søkes redusert. Det skal tilrettelegges for en mest mulig miljøvennlig og effektiv varetransport og samordning av de store logistikkterminalene i Osloregionen.

6.1 Sysselsettingsfordeling og pendling i hovedstadsområdet 2002-2007

I dette avsnittet beskrives hovedstrukturen i sysselsettingsfordelingen og pendlingsmønsteret mellom delregioner i Akershus og byområder i Oslo. Pendling er arbeidsreiser mellom kommuner eller regioner og har stor betydning for den regionale utviklingen. Arbeidsreisenes rushtopper er ofte dimensjonerende for transportkapasiteten og samfunnet bruker derfor store ressurser til investering og drift av transport knyttet til pendling. En stor andel av klimagassutslippene er knyttet til pendling, og økt bruk av kollektivtransport i pendling er derfor et viktig virkemiddel i miljøpolitikken. Pendlingen innebærer også fleksibilitet i arbeidsmarkedet og har derfor stor betydning for Osloregionens konkurransekraft og for folks yrkesdeltakelse.

For å belyse hovedstrukturen i sysselsettingsfordelingen i regionen, er anvendt sysselsettingsdata fra SSB som viser sysselsatte etter bosted og arbeidssted pr. 4. kvartal i 2002 og 2007.

Figur 6.1 viser tilbudet av arbeidsplasser i hovedstadsområdet ved utgangen av 2007 og endringer i siste femårsperiode.

Figur 6.1 Sysselsetting etter arbeidssted i hovedstadsområdet 4. kvartal 2002 og 2007.

Kilde: SSB/Panda

I perioden 2002-2007 økte sysselsettingen i Oslo totalt fra 394 600 til 421 600 personer tilsvarende en gjennomsnittlig årlig vekst på 1,3 prosent. Sysselsettingen i Akershus økte fra 214 500 til 238 700 i den samme perioden, tilsvarende 2,2 prosent årlig vekst.

Som vist i kapittel 4 falt imidlertid sysselsettingen i den første delen av perioden, i tidsrommet 2002-2004. Det er m.a.o. i perioden 2004-2007 at sysselsettingen økte, samlet med om lag 62 000 personer. Dette tilsvarer en vekst på hele 10,1 prosent over bare 3 år.

Oslo indre by hadde ved utgangen av 2007 det klart største antallet sysselsatte, med over 160 000 personer. Nedre Romerike, Akershus vest, Oslo sentrum, Groruddalen og Oslo ytre vest/nord har mellom 60 000 og 80 000 sysselsatte. Områdene Follo, Oslo ytre syd og Øvre Romerike har færrest sysselsatte med godt under 50 000 arbeidsplasser hver.

Sysselsettingsutviklingen i perioden varierer mellom ulike deler av regionen. Sysselsettingen i det sentrale Oslo er omtrent som i 2002, mens den har økt kraftig i andre deler av regionen. Dette innebærer en betydelig desentralisering av sysselsettingen over kort tid.

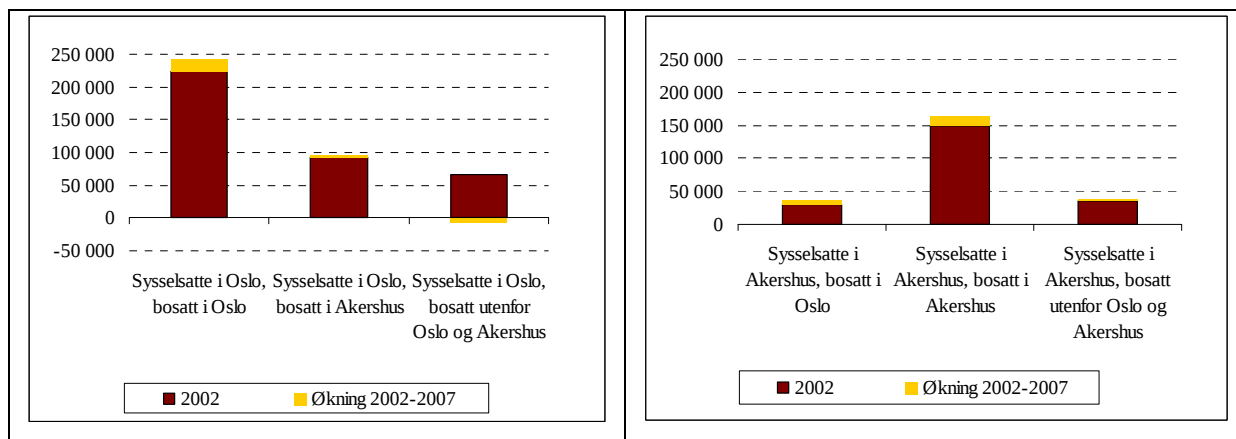
I hovedstadsområdet er det et stort arbeidsplasstilbud innen korte reisetider og en stor del av de yrkesaktive velger bosted og arbeidsted uavhengig av hverandre. Lokal arbeidsplassdekning har derfor ikke like stor betydning som i spredtbygde områder. En tilnærmet balanse mellom tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft gir likevel grunnlag for at infrastrukturkapasiteten i større grad kan utnyttes jevnere til pendling i alle retninger.

Hovedstadsområdet har en høy arbeidsplassdekning sett under ett, med om lag 5 prosent flere jobber enn bosatte yrkesaktive. Underskuddet på arbeidskraft dekkes opp av netto innpendling i hovedsak fra nabofylkene, men også fra landet ellers.

I Oslo totalt er det 43 prosent flere arbeidsplasser enn bosatte yrkesaktive. Dekningsgraden i Oslo har likevel gått ned med 6 prosent i perioden 2002-2007. I Akershus totalt er det 9 prosent færre sysselsatte enn bosatte yrkesaktive. Dekningsgraden for Akershus har økt med 3 prosent i perioden.

Figur 6.2 viser hvordan arbeidsstyrken fordeler seg mellom Oslo og Akershus. I både Oslo og Akershus bor om lag 60 prosent av de sysselsatte i det samme fylke som de jobber i. Oslo er i stor grad avhengig av innpendling fra både Akershuskommuner og fra fylker utenfor Akershus.

Med den desentraliserte veksten mellom 2002 og 2007, har den største delen av sysselsettingsveksten i Oslo skapt jobber til byens egne beboere, uten nevneverdig økt netto innpendling. Den relativt kraftige sysselsettingsøkningen i Akershus har derimot vært dekket av både bosatte yrkesaktive i Akershuskommuner og ved økt utpendling fra Oslo.

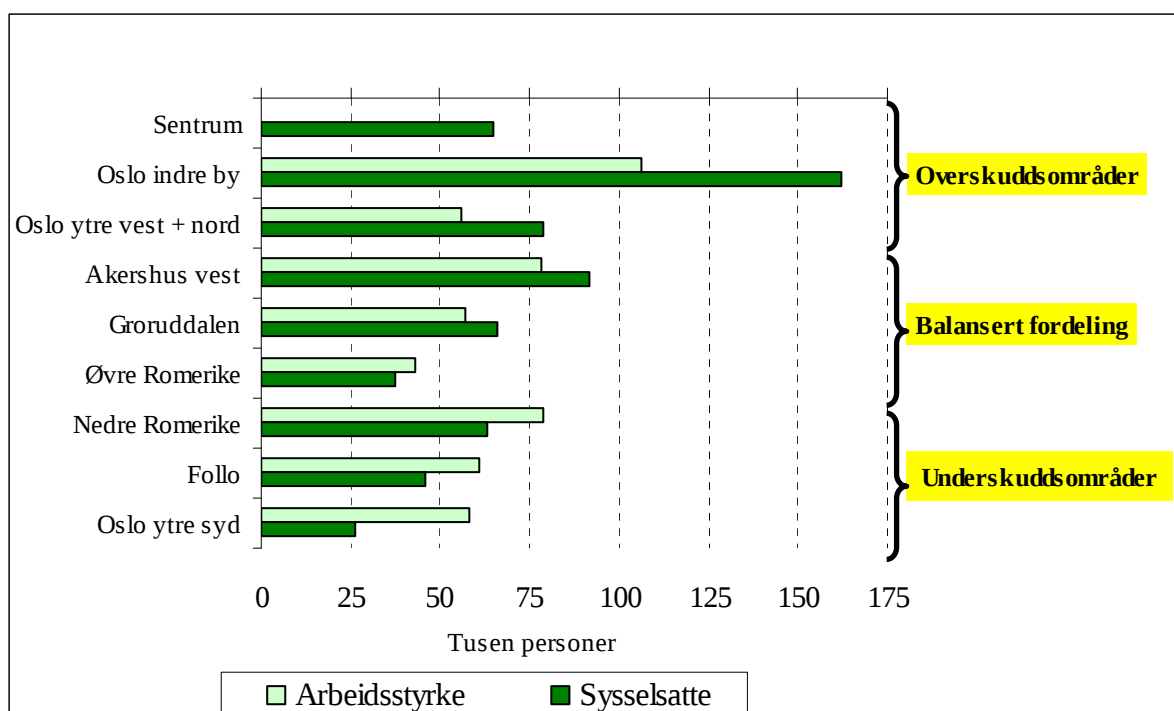

Figur 6.2 Sysselsetting etter bosted og arbeidssted for henholdsvis Oslo og Akershus 2002 og endring 2002-2007. Kilde: SSB/Panda

Figur 6.3 fremstiller balansen mellom tilbud og etterspørsel av arbeidsplasser i de ulike delene av hovedstadsområdet. Oslo sentrum stiller i en særklasse, med om lag 65 000 arbeidsplasser og bare noen hundre bosatte yrkesaktive. Det er spesielt den høye sysselsettingen i Oslo sentrum som bidrar til at Oslo totalt har en overdekning av arbeidsplasser. Det er også stor overdekning av arbeidsplasser i Oslo indre by, med 52 prosent flere sysselsatte enn bosatte yrkesaktive og i Oslo ytre vest og nord, med 40 prosent flere sysselsatte enn bosatte yrkesaktive. Disse områdene trekker til seg en betydelig netto innpendling.

Det er tilnærmet balanse mellom tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft i Groruddalen, Akershus vest og på Øvre Romerike. Denne balansen betyr ikke nødvendigvis at det er mindre pendling til eller fra disse områdene, men at de totale pendlestrømmene inn og ut av delregionene har omtrent det samme omfanget.

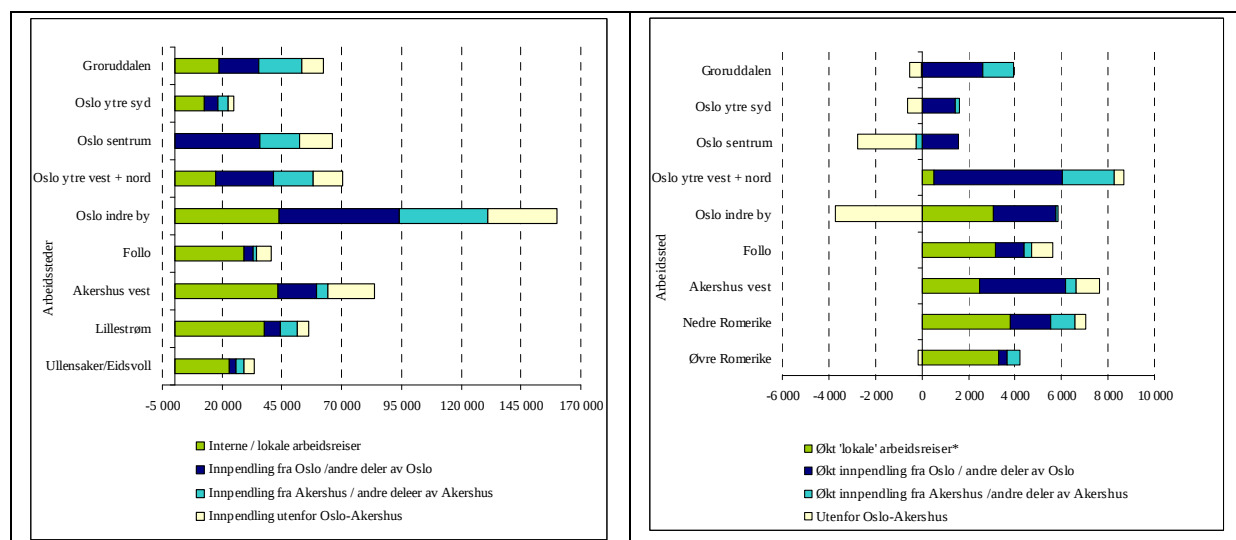
Det er betydelig underdekning av arbeidsplasser i Oslos nærområder i syd og øst. Follo og Nedre Romerike har henholdsvis 25 prosent og 20 prosent færre sysselsatte enn bosatte yrkesaktive, og i Oslo syd er det bare 4 arbeidsplasser for hver 10 bosatte yrkesaktive. Netto utpendling fra disse områdene er derfor betydelig.

Figur 6.3 Sysselsetting etter bosted og arbeidssted i hovedstadsområdet 2007.

Kilde: SSB/Panda

Pendlingsmønsteret i hovedstadsområdet er komplekst og strukturene er i endring. I figuren 6.4 vises hvordan pendlerstrømmene til delregionene i Akershus og byområdene i Oslo er sammensatt og hvordan disse har endret seg de siste årene.

Figur 6.4 Pendling mellom delområder i Akershus og byområder i Oslo 2001, og endringer i perioden 2002-2007. Kilde: SSB/Panda

Oslos sentrale områder – Oslo sentrum og indre by er de nasjonalt og regionalt viktigste områder for sysselsetting. Dette fremkommer i pendlingsmønsteret i 2002, hvor det er en betydelig grad av innpendling fra både Akershuskommuner og områder utenfor Akershus til Oslos sentrale områder. I perioden 2002-2007 har imidlertid innpendlingen fra områder utenfor byen til Oslos sentrale områder blitt redusert. Arbeidsplassveksten i indre by er for det aller meste blitt dekket av yrkesaktive som bor i indre by eller andre deler av Oslo.

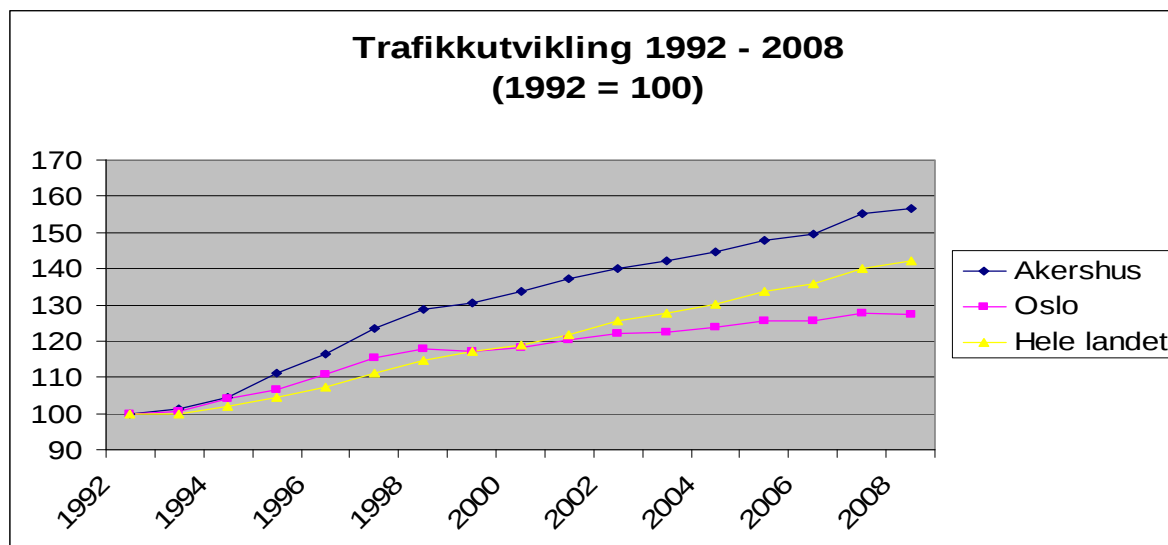
Oslos ytre byområder – Ytre vest/nord og Groruddalen – har tradisjonelt hatt betydelig innpendling fra både Akershuskommuner og fra fylker utenfor Akershus. Mer enn 40 prosent av de som arbeidet i disse områdene bodde utenfor byen i 2002. Begge disse områdene har opplevd en sterk vekst i sysselsettingen de senere årene. Bare en fjerdedel av sysselsettingsveksten i Groruddalen og Ytre vest/nord har imidlertid blitt dekket gjennom innpendling. Det vil si at Osloboere utgjør en økende andel av de sysselsatte i disse områdene.

De Akershusregionene som ligger nærmest Oslo – Akershus vest, Nedre Romerike og Follo – har alle opplevd sterk sysselsettingsvekst den siste perioden. For Follo og Nedre Romerike, har dette bidratt mest til økt lokal sysselsetting, men 1 av 3 nye jobber har blitt besatt av Osloboere eller yrkesaktive som er bosatt utenfor Oslo og Akershus. Når det gjelder Akershus vest, har hele 62 prosent av sysselsettingsveksten mellom 2002 og 2007 resultert i jobber for Osloboere eller bosatte utenfor Akershus.

Øvre Romerike har hatt hovedflyplassen som en sterk regional næringsmotor. Sysselsettingsveksten har vært som gjennomsnittet i Akershus i perioden. Hele 82 prosent av økningen i sysselsettingen på Øvre Romerike dekkes av yrkesaktive som også bor på Øvre Romerike.

6.2 Vei- og kollektivtrafikken

For å belyse den generelle trafikkutviklingen på veinettet er det utarbeidet en veitrafikkindeks basert på Statens veivesens maskinelle tellepunkter, hvor trafikken registreres kontinuerlig hver time gjennom hele året.

Figur 6.5. Trafikkutvikling 1992-2008. Kilde: Prosamrapport 172

Figur 6.5 viser indeksen for Oslo og Akershus sammenholdt med landet som helhet for perioden 1992-2008. I dette tidsrommet økte veitrafikken i Akershus med 57 prosent og i Oslo med 27 prosent. I landet samlet økte trafikken med 42 prosent, jevnt fordelt gjennom hele perioden. I Akershus var trafikkveksten spesielt stor i årene 1995 – 1998, men veksten ser nå ut til å ha stabilisert seg på omtrent samme nivå som ellers i landet. Etter 2001 har trafikkveksten i Oslo vært langt lavere enn landsgjennomsnittet. I 2008 ble det for første gang siden 1999 registrert en nedgang i trafikken. Nedgangen i 2008 var på – 0,3 prosent i Oslo sett under ett.

For Oslo er trafikkveksten over bygrensen og bomringen gode parametre for belastningen på veinettet, jf tabell 6.1 og figur 6.6.

Vei	Sted	2005	2006	2007	2008
Fv 166	Strandveien	4 134	6 114	7 921	7 848
E18	Drammensveien	77 731	76 031	76 077	76 243
Fv 166	Elveveien	6 493			
Rv 150	Granfosstunnelen	29 015	29 513	30 232	30 919
Rv 160	Bærumsveien	11 837	11 035	13 443	14 025
Rv 168	Griniveien	14 576	14 984	14 830	14 373
	Sum vest	143 786	137 677	142 503	143 408
Rv 4	Trondheimsveien	18 581	18 607	18 772	19 097
E6	Djupdalsveien	63 664	65 743	68 552	68 616
Rv 163	Østre Aker vei	13 664	13 741	13 816	13 428
	Høybråtenveien	3 131	3 184	3 200	3 350
	Starveien	10 776	10 933	11 163	12 848
Rv 159	Strømsveien	45 668	46 428	47 473	47 571
	Karihaugveien	10 876	11 338	11 419	11 171
	Sum Nordøst	166 360	169 974	174 395	176 081
Rv 155	Enebakkveien	4 733	4 809	4 769	5 064
	Siggerudveien	1 826	1 726	1 844	2 086
E6	Europaveien	32 583	33 676	34 953	36 189
Fv 132	Nedre Prinsdals v	4 203	4 621	4 505	4 731
	Toppåsveien	617	633	650	632
	Rosenholmveien	3 655	3 975	3 604	4 344
E18	Mosseveien	22 406	21 676	21 693	21 579
Fv 130	Gamle Mossevei	1 843	2 053	1 836	1 407
Fv 126	Ingierstrandveien	1350	1 034	561	513
	Sum syd	73 216	74 203	74 415	76 545
	Sum hele tellesnittet	383 362	381 854	391 313	396 034
	Årlig endring	0,35 prosent	-0,39 prosent	2,48 prosent	1,21 prosent

Tabell 6.1 Trafikkmengde (årsdøgntrafikk, ÅDT) over bygrensen 2005-2008. Kilde: Prosamrapport 172.

Trafikken over bygrensen økte fra ca.383 400 ÅDT (gjennomsnittlig antall biler pr. døgn pr. år) i 2005 til ca. 396 000 i 2008, tilsvarende en økning på 3,3 prosent. Til sammenlikning økte folketallet og sysselsettingen i Oslo med henholdsvis 5,8 og 10,0 prosent i samme periode.

I vest var det i årene etter 1998, da hovedflyplassen på Fornebu ble flyttet til Gardermoen, en markert nedgang i trafikken på E18 Drammensveien. Trafikken på E18 over bygrensen i vest ser nå ut til å ha stabilisert seg på om lag 76 000 ÅDT. Trafikkveksten etter 1998 har i det alt vesentligste kommet på Rv 150 Granfosstunnelen.

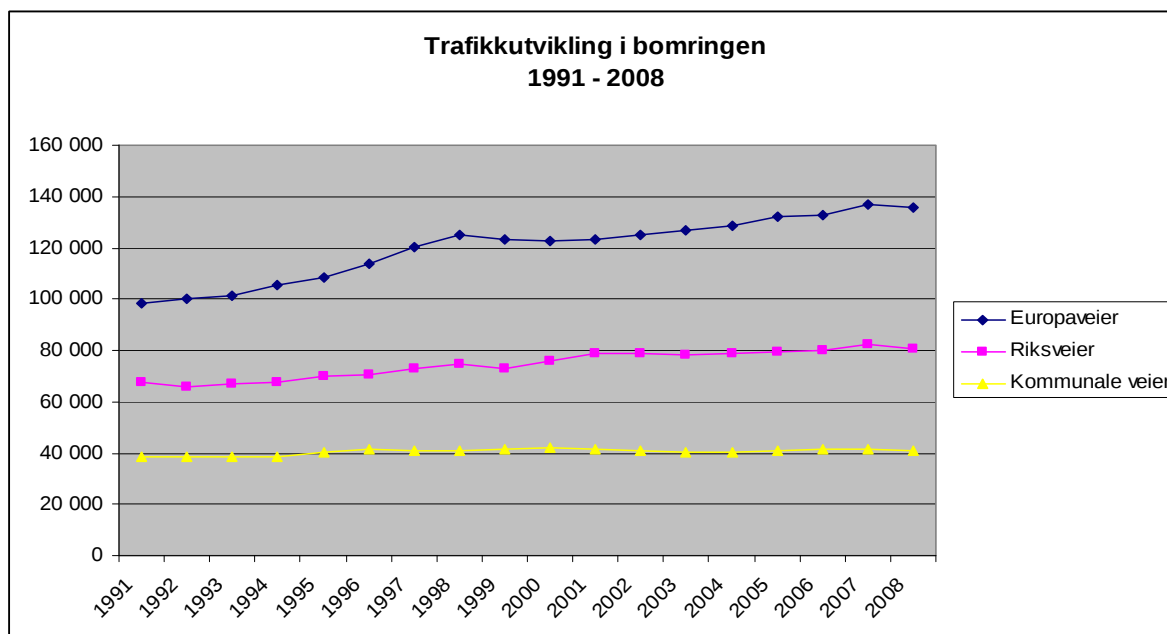
I nordøst har det meste av veksten kommet på E6 Djupdalsveien og Rv 159 Strømsveien. På de øvrige veiene har trafikkvolumet holdt seg temmelig stabilt gjennom hele perioden.

I syd er også mønsteret at hovedveien tar den største trafikkveksten. E6 Europaveien har tatt omtrent hele trafikkveksten i perioden 1998 – 2008. Trafikken her har økt fra i underkant av 25 000 ÅDT i 1998 til litt over 36 000 i 2008. På E18 Mosseveien over bygrensen har trafikken vist en nedadgående tendens i hele perioden. Trafikken er nå redusert fra 24 500

ÅDT i 1998 til 21 600 i 2008 tilsvarende en nedgang på 12 prosent. Dette kan nok i stor grad tilskrives at kapasitetsgrensen for lengst er overskredet.

I likhet med registreringene på bygrensen viser også registreringene i bomringen den samme klare tendens om at trafikkveksten først og fremst kommer på hovedveinettet, mens trafikken på de mindre veiene (i hovedsak kommunalveinettet) viser stagnasjon og i noen tilfeller også nedgang i trafikkmengden i forhold til situasjonen i 1991.

Trafikken gjennom bomstasjonene på Europaveiene (E6 og E18) økte fra i underkant av 98 500 kjt/døgn i 1991 til nær 135 600 kjt/døgn i 2008, en økning på 38 prosent, jf figur 6.6.

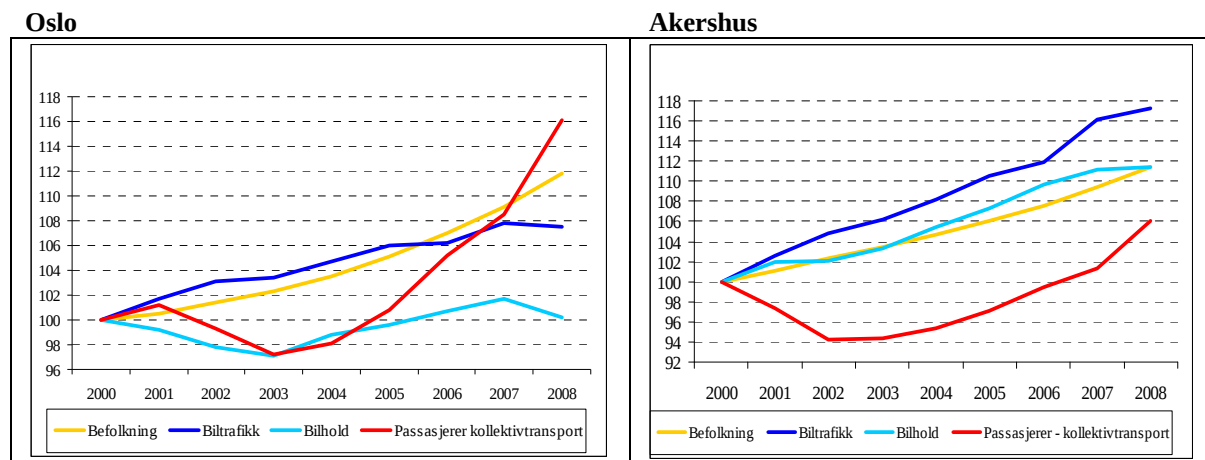
Figur 6.6. Trafikkutvikling i bomringen 1991-2008. Trafikken registreres i én retning (inn mot byen).
Kilde: Prosamrapport 172.

På riksveiene økte trafikken fra ca. 67 800 kjt./døgn i 1991 til ca. 80 600 kjt/døgn i 2008, en økning på 19 prosent. Blant riksveiene skiller Rv 150 Store Ringvei og Rv 163 Østre Aker vei seg klart ut. Disse to veiene står for nesten hele veksten i perioden. På de øvrige riksveiene er det registrert en stagnasjon og noen steder også nedgang i trafikkmengdene.

Trafikken gjennom bomstasjonene på det kommunale veinettet har holdt seg relativt stabilt på om lag 40 000 kjt/døgn i hele perioden.

For første gang siden 1999 ble det i 2008 registrert en nedgang i trafikken gjennom bomringen. Nedgangen har vært på – 1,6 prosent og tilsvarer drøyt 4 100 kjt/døgn. Årsaken kan nok i stor grad tilskrives finanskrisen, økte satser i bomringen og innføring av en ny bomring på grensen mellom Oslo og Bærum. Nedgangen i trafikken over bomringen fortsatte de første månedene i 2009.

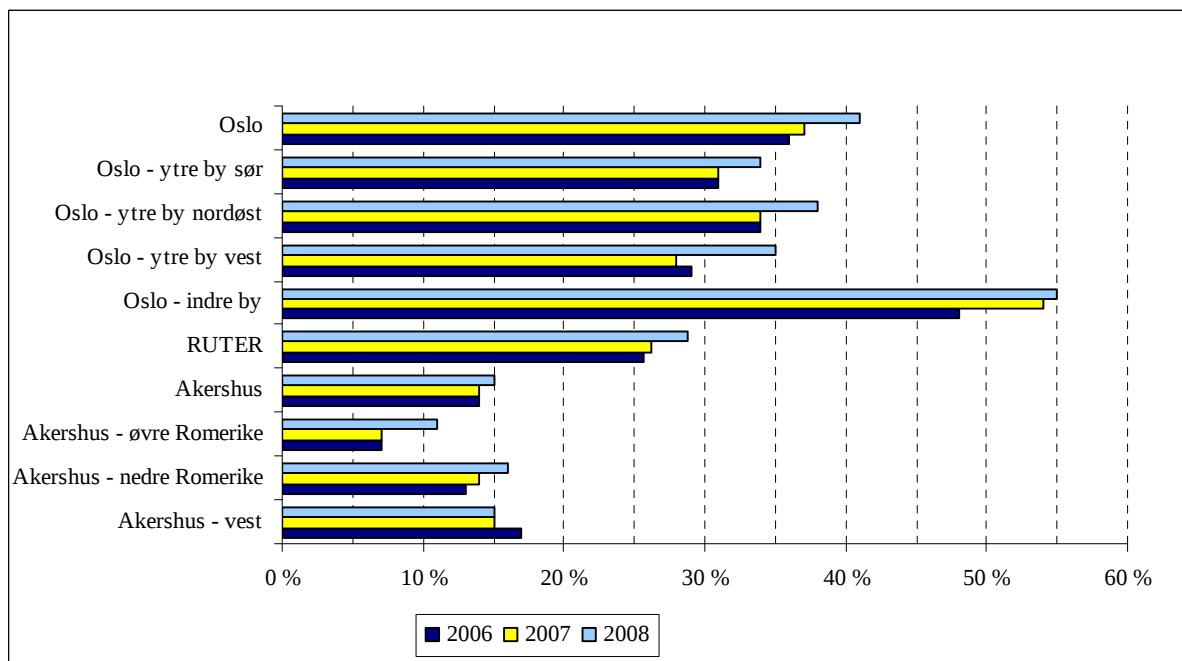
I flere år på rad har kollektivtrafikken økt i forhold til biltrafikken, jf figur 6.7. Sett i relasjon til befolkningsveksten og utviklingen i bilhold, er økningen i kollektivtrafikken i Oslo betydelig. Utviklingen i Akershus viser også en relativt sterkere vekst i kollektivtrafikken i 2008, mens veitrafikken økte mest før 2008.

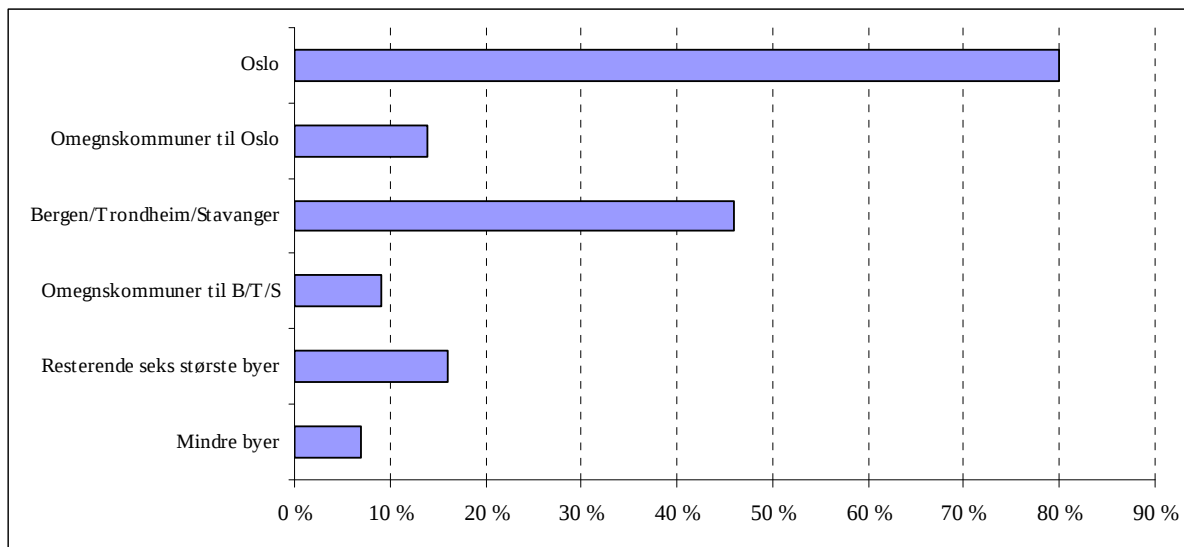
Figur 6.7 Relativ utvikling for befolkning, biltrafikk, passasjerer kollektivtransport og bilhold i Oslo og Akershus 2000-2008. Kilde: Ruter AS

Kollektivtrafikkens marked og rolle er svært varierende i regionen. Til og fra Oslo sentrum i rushtidene er kollektivtrafikken dominerende med en markedsandel på nærmere 80 prosent, og dermed helt avgjørende for byområdets funksjonsdyktighet og miljø. I indre by i Oslo er drøyt halvparten av husstandene som disponerer bil, og kollektivandelen er tilsvarende høy.

For Ruters samlede trafikkområde skjer nå omlag 29 prosent av de motoriserte reisene med kollektive transportmidler, jf figur 6.8. Gjennomsnittlig over hele døgnet og for alle reisemål står kollektivandelen for ca. 41 prosent av de motoriserte reisene i Oslo. Andelen avtar med avstand fra sentrum, og er naturlig nok lavere i de ytre deler av Akershus hvor det spredtbygde utbyggingsmønsteret ikke gjør det mulig å prioritere et høyfrekvent og flate-dekkende kollektivtilbud. Gjennomsnittlig kollektivandel i Akershus er ca. 15 prosent.

Figur 6.8 Kollektivandeler av motorisert transport i Oslo og Akershus. Kilde: Ruter AS

Figur 6.9. Andel av befolkningen med svært god kollektivdekning 2005. Kilde: TØI.

Den lave markedsandelen i Akershus har sammenheng med tilbudet. Figur 6.9 viser hvor stor andel av innbyggerne som hadde svært god kollektivdekning i 2005, det vil si fire eller flere avganger pr. time og mindre enn én kilometer til holdeplass. Oslo har et svært godt kollektivtilbud i forhold til resten av landet og omegnskommunene.

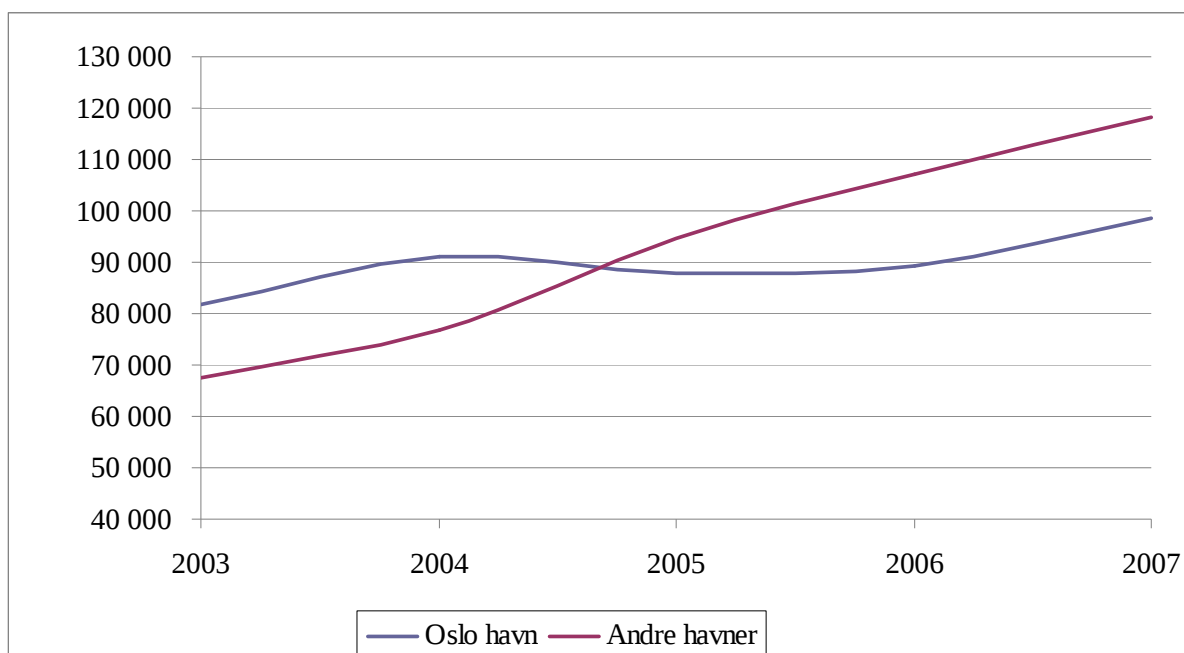
6.3 Godstransporten⁷

Oslo har en sentral rolle i den nasjonale godstransporten. Dette skyldes både befolkningskonsentrasjonen, at en stor andel av engroshandelsomsetningen er lokalisert i Oslo og Akershus og at befolkningsveksten har vært stor i hovedstadsområdet. Mange av engroshandelsbedriftene i Oslo og Akershus har dessuten sentrallagerfunksjon for hele Norge.

Oslo er største norske havn for importcontainere, med ca 98 500 TEU⁸ med last i 2007. Oslo havn har i flere år hatt en lavere vekst enn andre norske containerhavner for import av containere med last, jf figur 6.10.

⁷ Avsnittet er basert på innspill fra Transportøkonomisk institutt (TØI)

⁸ TEU – Containerenhet som er tyve fot lang. Gjennomsnittlig lastvekt pr TEU for alle containere lastet og losset i Oslo havn var 7,8 tonn i 2007.

Figur 6.10. Utvikling i antall importcontainere med last (målt i TEU) i Oslo havn og andre norske havner 2003-2007. Kilde: SSB havnestatistikk/TØI.

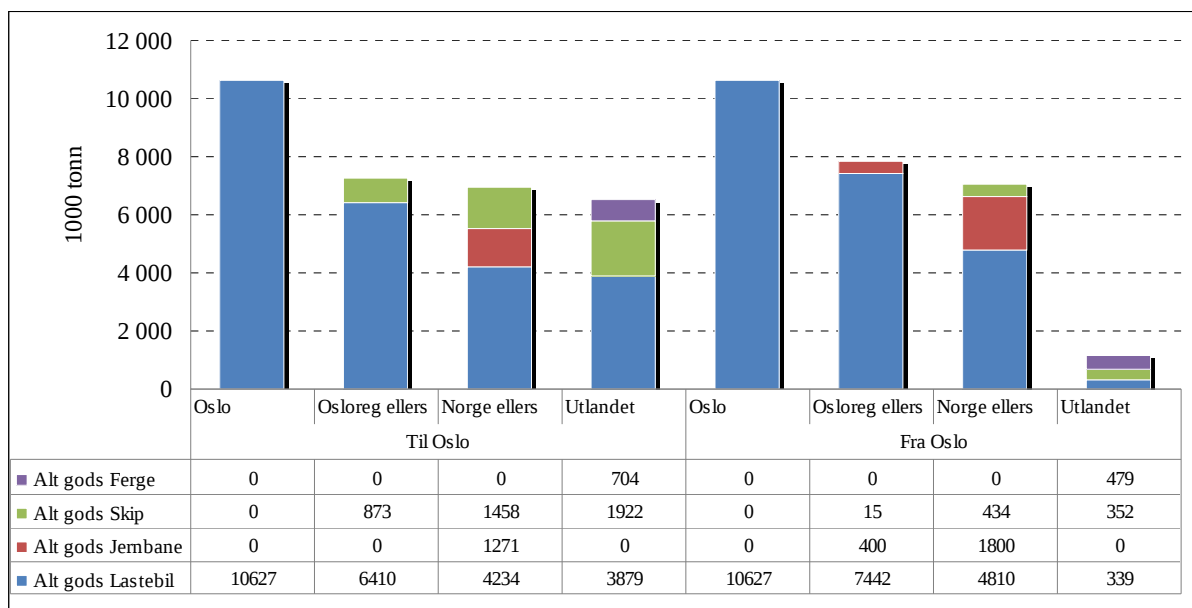
Totalt ble det importert ca 217 000 TEU til Norge i 2007. Den svake utviklingen i Oslo havn snudde i 2006.

Det har vært vekst i de fleste havnene, der Moss skiller seg ut med svært kraftig vekst, spesielt de to siste årene. Økt containertransport skyldes både økt interkontinental handel, men også økt containerandel. Spesielt gjelder det import fra Asia, som har høy og økende containerandel. I 2007 var drøye 50 prosent av importen fra Asia i container, mens den var 20 prosent i 1999. Til sammen utgjorde oversjøisk gods (fra Asia, Amerika, Afrika og Midtøsten) 54 prosent av containergodset i 2007.

Alnabru er et nasjonalt knutepunkt for samlast og jernbanetransport. Schenker, Tollpost Gobe og Posten er lokalisert i umiddelbar nærhet til jernbaneterminalen. Bring (tidligere NorCargo) er lokalisert på Karihaugen og DHL til Berger i Skedsmo kommune. I tillegg har Tollpost Globe en terminal på Sofiemyr. Disse aktørene er store transportører i det nasjonale markedet med et nasjonalt dekkende terminalnettverk. Aktørene på Alnabru frakter årlig ca 1 mill. tonn, inkludert partilast som ikke omlastes i terminalene til disse aktørene.

Totalt ble det transportert 20,8 mill. tonn inn til Oslo i 2006, jf figur 6.11. I tillegg ble det transportert 10,6 mill. tonn internt i Oslo. Det er skjevheter mellom inn- og uttransportene til Oslo, der mer transporteres inn til enn ut av kommunen. Differansen mellom gods inn til og ut av Oslo er 4,7 mill. tonn. Det er størst strukturforskjell mellom inn- og utgående varestrøm for utlandstransporten, der import utgjør 6,5 mill.tonn, mens eksport utgjør 1,2 mill. tonn.

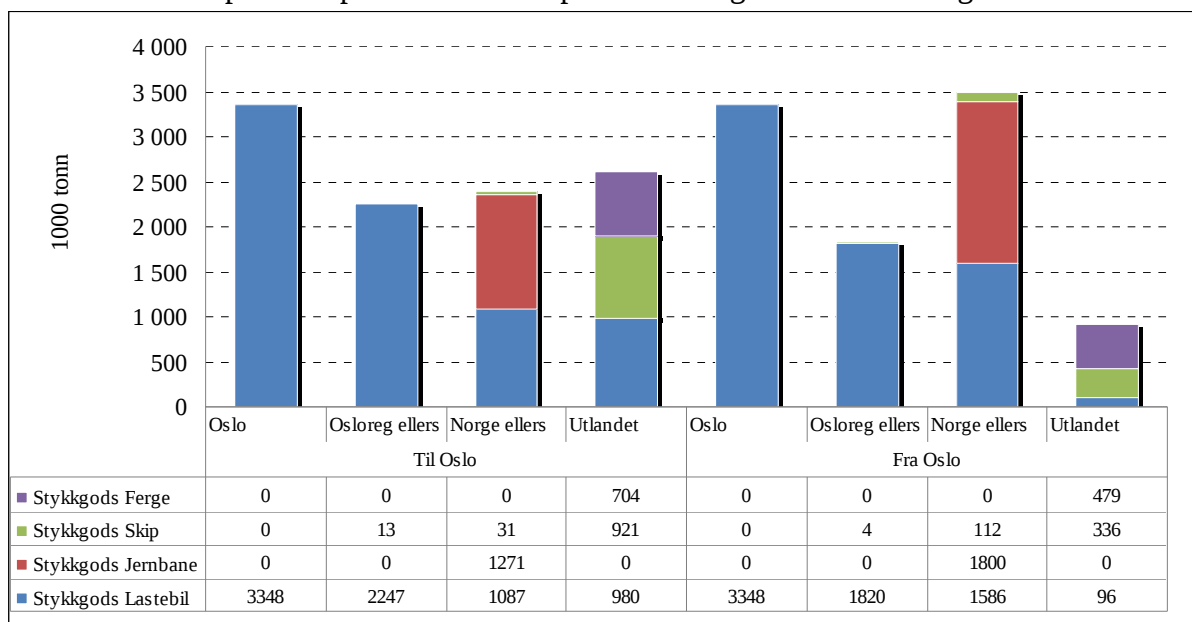
Det er veitransport som dominerer transportene inn til og ut av Oslo, men transporter til og fra landet utenom Osloregionen har betydelig andel jernbane- og sjøtransport. De kommune-interne transportene (målt i tonn) utgjøres i stor grad av petroleums- og massetransporter i tilknytning til bygg- og anleggsaktivitet.

Figur 6.11. Varestrømmer (sum alle varer) til og fra Oslo etter transportmiddel og region. 2006. Kilde: TØI.

Av den samlede transporterte godsmengden utgjør stykkgoods en tredjedel. Fordelingen av dette godset er vist i figur 6.12.

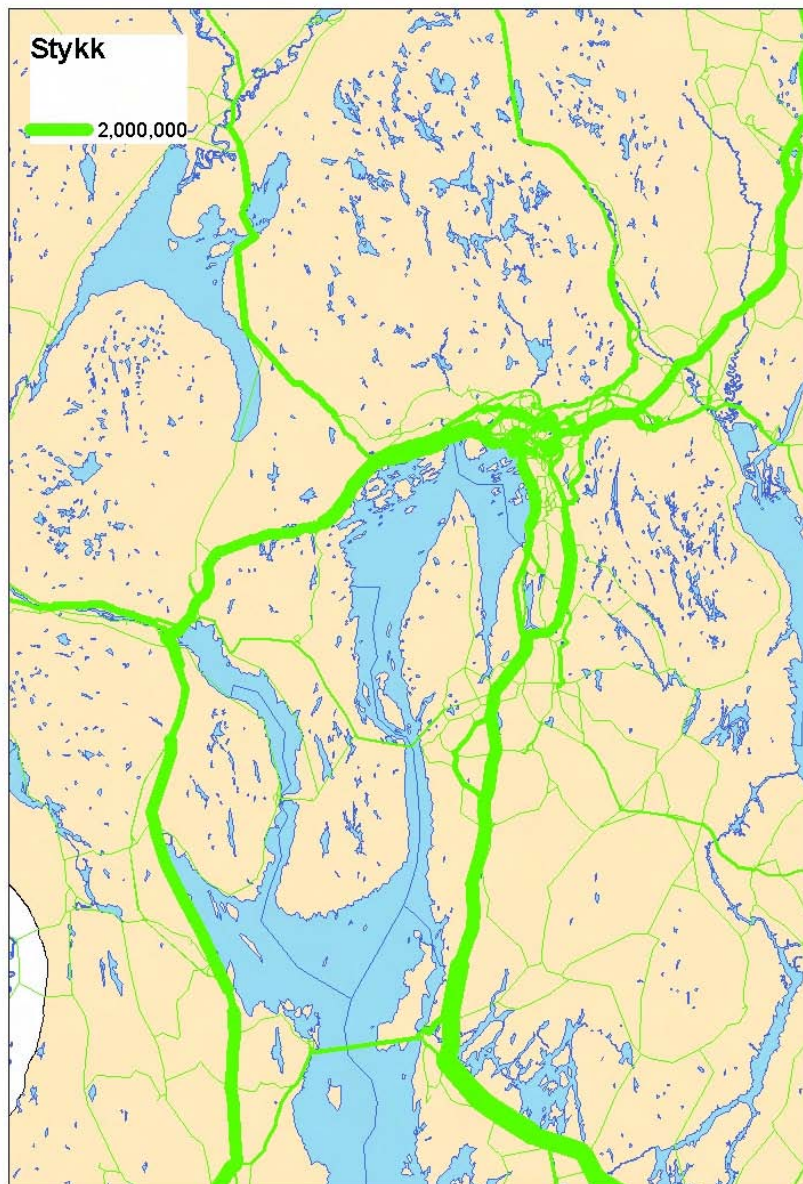
Også for stykkgoods transporteres det større volumer inn til enn ut av Oslo, hhv 7,3 og 6,2 mill. tonn. De kommuneinterne transportene (3,3 mill. tonn) er knyttet til distribusjonskjøring fra engros- og industribedrifter til detaljhandel, men også tilbringertransporter til og fra havna og Alnabruterminalen. Også for stykkgoods dominerer veitransport, men jernbanetransport har en markedsandel på ca 50 prosent⁹ for transporter til Norge utenom Osloregionen.

Figur 6.12 Varestrømmer (stykkegoods) til og fra Oslo etter transportmiddel og region. 2006. Kilde: TØI.

⁹ Her er en svakhet i kildematerialet. Andelen er trolig for høy da jernbanestatistikken ikke inneholder informasjon om vareslag. Det er sannsynlig at det er flere andre varer enn de som defineres som stykkgoods som fraktes med jernbane.

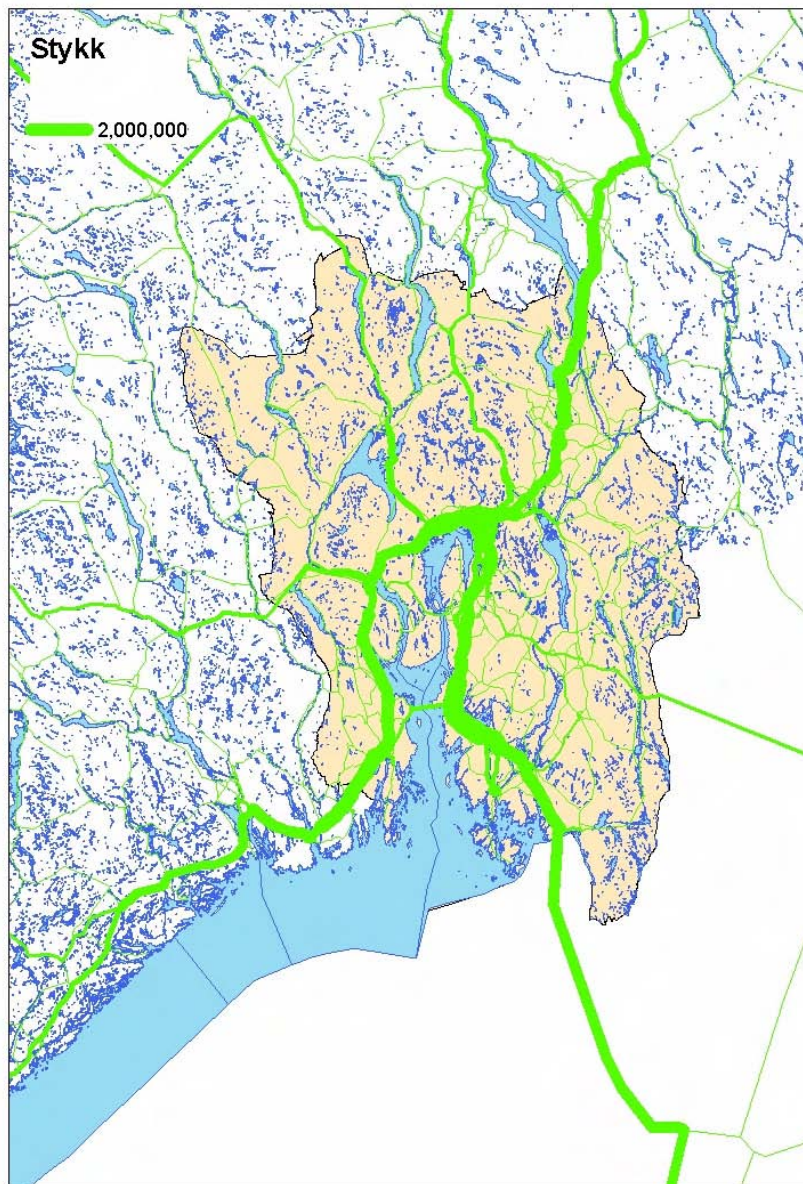
Figur 6.13 viser årlige stykkgoodsstrømmer transportert i veinettet i og rundt Oslo og omegnskommuner. Båndbredden i kartet illustrerer størrelsen på stykkgoodsstrømmen i tonn, dvs. en båndbredde som den illustrerte målestokken tilsvarer 2 millioner tonn, mens en smalere båndbredde representerer mindre godstrømmer, etc.

Figur 6.13a. Illustrasjon av varestrømmer (stykkgoods) i veinettet rundt Oslo. Båndbredden viser varestrømmer i tonn. Kilde: Logistikkmodellen/TØI.

De største strømmene av stykkgoods transportert på vei, er å finne inne i Oslo og langs hovedveiene på begge sider av Oslofjorden, samt langs E6 nordover. Viktige knutepunkt og forsyningssteder for varestrømmene til Oslo er via Oslo havn og over grensen fra Sverige ved Svinesund (E18) og Ørje (E6). Groruddalen og Alnabru er et viktig omlastingssted mellom vei og jernbane både for gods inn til og ut av Oslo. Det fraktes relativt mer stykkgoods gjennom Østfold enn på vestsiden av Oslofjorden, som illustrerer utenrikstransportene på vei for denne hovedvaren. Spesielt for stykkgoods er det stor retningsskjevhet mellom import og eksport på vei, der import utgjør betydelig større volumer enn eksport. Det fremkommer også

at det er større volumer som fraktes på E6 ved Langhus og Ski enn via E18 sydøst for Oslo. Dette illustrerer at det er et betydelig engroshandelsvolum rundt Langhus og Ski. Veitransporten over Svinesund er større enn over Ørje, men fordelingen mellom disse to grensepasseringsstedene kan være noe skjevfordelt i transportmodellen.

Figur 6.13b. Illustrasjon av varestrømmer (stykkgoods) i veinettet rundt Oslo. Båndbredden viser varestrømmer i tonn. Kilde: Logistikkmodellen/TØI.

Transportøkonomisk institutt (TØI) forventer betydelig vekst i godstransporten. Innenriks er godstransportarbeidet på vei om lag doblet fra 1993 til i dag, mens målt i tonn er veksten kun 30 prosent. Hovedforklaringen er økte transportdistanser. Det er særlig stor vekst for blandet gods (samlastgods, i hovedsak stykkgods og forbruksvarer) som i stor grad importeres, og for matvarer utenom termovarer. Disse to hovedvaregruppene kan forklare mer enn halvparten av veksten i samlet innenriks transportarbeid i denne 15-årsperioden. Veksten har sammenheng med den generelle tendensen til sentralisering innen engrosnæringen. For matvarer skyldes veksten at næringen i større grad enn andre næringer har spesialisert produksjonen og sentralisert engroshandelen. Det reduserte antall produksjonsenheter som skal betjene det samme markedet fører til økte transportdistanser.

Sentraliseringen fører til lengre avstand til kundene, men samtidig krever kundene kortere leveringstider og større presisjon i leveransene. Derfor er det nå et økende fokus på etablering av bufferlager i nærhet av de største kundene. Økte servicekrav fra kundene og nye distribusjonsformer (inkludert internetthandel) bidrar til hyppigere, men mindre forsendelser.

TØI forventer vedvarende vekst i importvolumet og at dette vil øke med knapt 50 prosent frem til 2030. Norden og EU15 er de viktigste handelslandene i dag, men det forventes økte godsmengder fra de nye EU-landene og Asia. Det forventes høyest relativ vekst i importstrømmene fra EUs nye medlemsland på kort sikt, mens på noe lenger sikt har Asia og Midtøsten høyest forventet relativ vekst. Dette sammen med at Göteborg havn har interkontinentale containerskipanløp, vil trolig føre til økt lastebiltransport over grensen. Det er derfor grunn til å regne med at utenriks leveranser med bil til Oslo vil fortsette å øke.

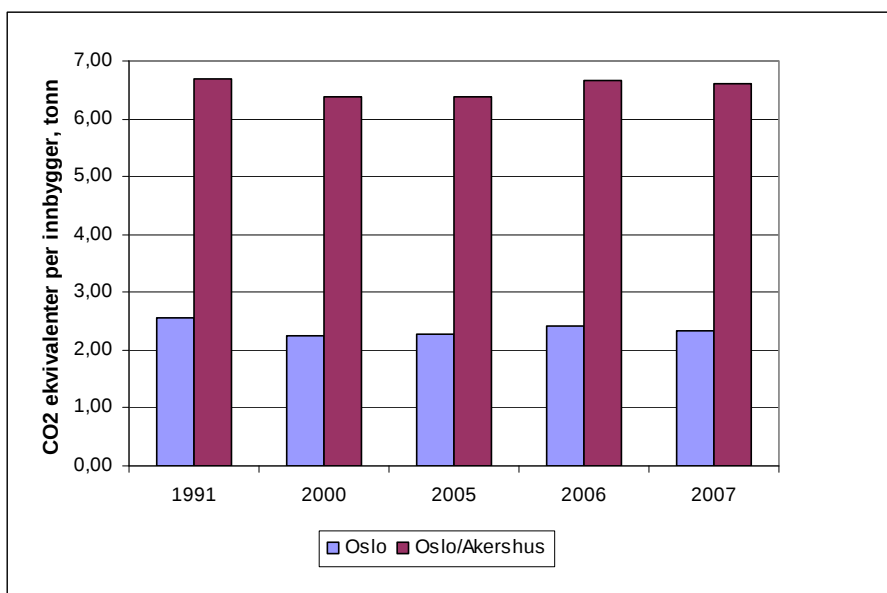
6.4 Miljø

Både kommuneplan 2008 og Byøkologisk program setter høye miljømål for Oslo. Utvikling og oppdatering av miljøindikatorer er en viktig for å vurdere om Oslo når sine miljømål om å være en av verdens mest miljøvennlige byer kjennetegnet av bærekraftig utvikling.

I det følgende gis status for utviklingen når det gjelder klimagassutslipp, luftkvalitet, støy og forbruk/avfall målt ved et utvalg indikatorer. At Oslo i år, etter invitasjon fra EU, deltok og ble nummer 6 av i alt 35 deltagende europeiske storbyer om å bli Europas Grønne Hovedstad, kan også betraktes som en indikator på at Oslo faktisk er en av Europas, og kanskje verdens, mest miljøvennlige byer.

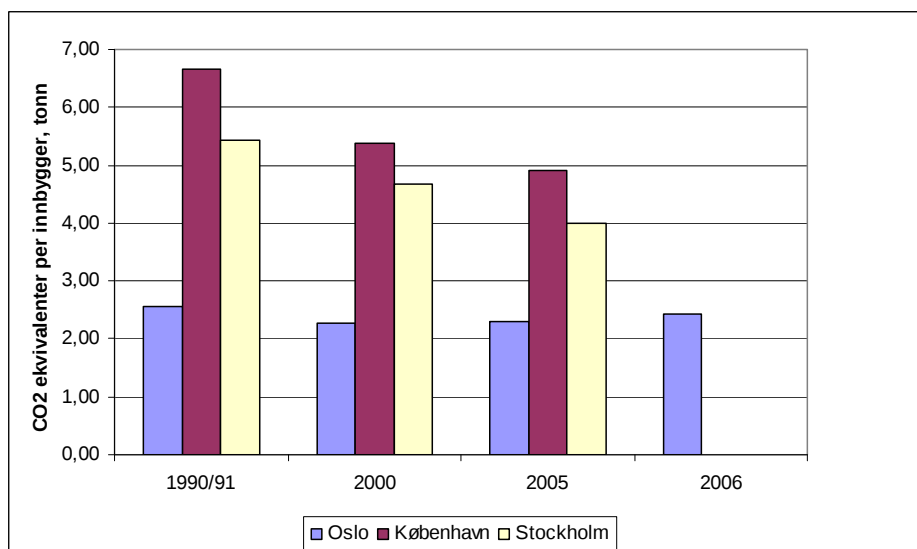
Klimagassutslipp

Klimagassutslippene per Osloinnbygger har holdt seg relativt stabil i perioden 2000-2007, jf figur 6.14.

Figur 6.14. Klimagassutslipp per innbygger i Oslo sammenlignet med samlet utslipp for Oslo og Akershus. Kilde: SSB

Hovedårsakene til at Oslo har lavere klimagassutslipp enn Akershus er hovedsakelig bruk av fjernvarme med en høy andel av fornybar energi samt et godt utviklet og banebasert kollektivtransportsystem som bruker strøm. I forhold til Akershus er transportbehovet i Oslo dekket i mye større grad av kollektivtransport, gang og sykling.

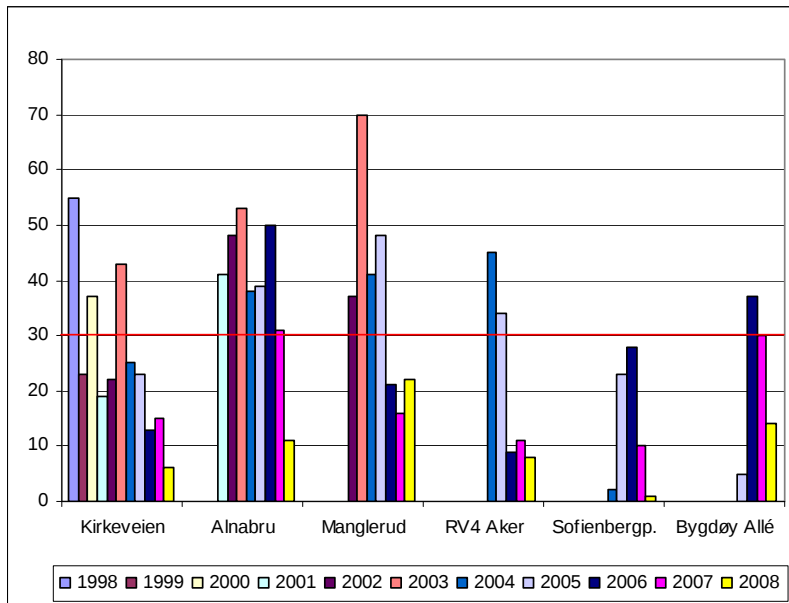

Figur 6.15. Klimagassutslipp per innbygger i Oslo sammenlignet med København og Stockholm. Kilder: SSB, European Green Capital- hjemmeside

Oslo har også betydelige lavere utslipp enn København og Stockholm, jf figur 6.15. Dette har sammenheng med at Oslos strømforbruk er basert på vannkraft, som er en kretsløpsbasert energikilde. Stockholm og København kan derimot vise til større reduksjoner i utslipp fra 1990-2005 som i hovedsak skyldes økt bruk av fornybar energi i perioden.

Luftkvalitet

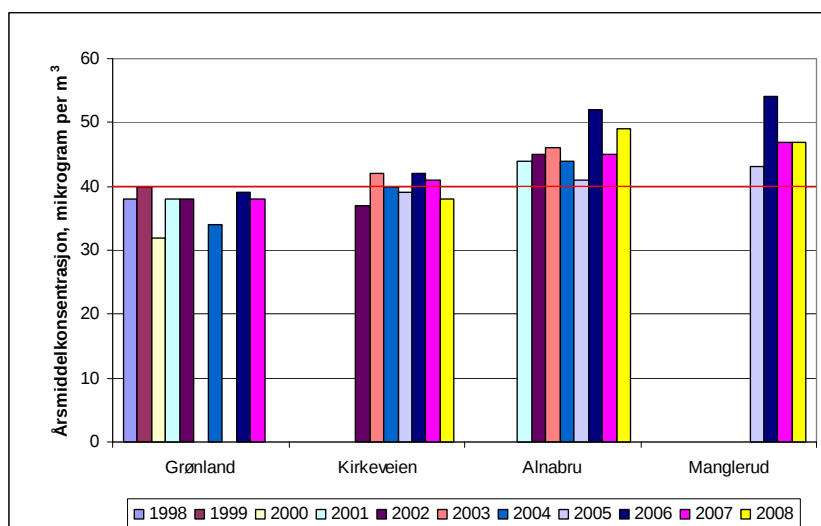
Luftkvaliteten i Oslo blir stadig bedre, og tilfredsstillende EU-kravene om maksimalt 35 dager med overskridelser av grenseverdiene i året, jf figur 6.16. Figuren viser at antall dager

Figur 6.16. Antall overskridelser av døgn grenseverdi for PM₁₀ på ulike målestasjoner i Oslo. Kilder: Statens vegvesen og Oslo kommune

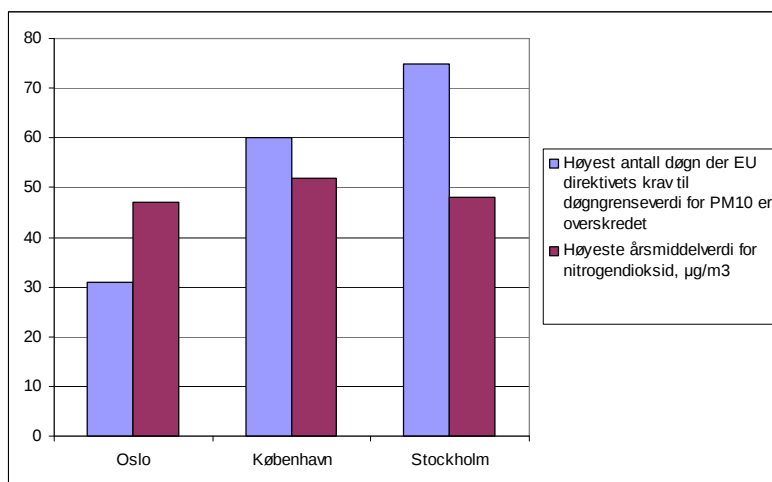
der forurensningsforskriftens krav til døgnmiddelkonsentrasjon for svevestøv (betegnet som PM₁₀ etter engelsk Particulate Matter, dvs. partikler som er mindre enn 10 mikrometer i diameter) overskrides, har blitt vesentlig færre de siste årene. I 2007 og 2008 hadde ingen målestasjoner flere enn 35 dager, som kreves i forskriften. Det ser m.a.o. ut til at tiltakene i handlingspakken for luftkvalitet, som ble vedtatt av bystyret i 2005, har gitt effekt. De viktigste tiltakene i handlingspakken for luftkvalitet har vært piggdekkgebyr, miljøfartsgrense, økt gaterengjøring og støvdemping med magnesiumklorid, samt tilskuddsordningen for utskiftning av gamle vedovner.

Figur 6.17 viser at årsmiddelkonsentrasjonen for nitrogen dioksid (NO₂) har holdt seg relativt stabil i flere år, men kravet i Forurensningsforskriften som trer i kraft 1. januar 2010 vil sannsynligvis ikke overholdes ved sterkt trafikkerte veier. Dette har bl.a. sammenheng med økningen i andelen dieslbiler, som har høyere nitrogen dioksidutslipp enn bensinbiler. I tillegg bidrar langtransportert ozon til dannelsen av ca. 50 prosent av årsmiddelkonsentrasjonen. Perioder med stabilt vær vinterstid, kan i enkelte deler av byen føre til en opphopning av NO₂ som kan vare i flere timer. Opphopning av NO₂ har negative helsevirkninger.

Figur 6.17. Årsmiddelkonsentrasjon for nitrogendioksid på ulike målestasjoner i Oslo. Kilder: Statens vegvesen og Oslo kommune

Oslo kommer godt ut i sammenliknet med København og Stockholm når det gjelder luftkvalitetsdata, jf figur 6.18 I 2007 ble EU- direktivets krav til PM₁₀ (som tilsvarer det i den norske forurensningsforskriften) overskredet i København og Stockholm. Nitrogendioksidkonsentrasjonene lå over kravet på 40 mikrogram per m³, som gjelder fra 2010, i alle de tre byene. Det er utslipp fra veitrafikk som gir det største bidraget til luftforurensning i byene. I tillegg har Stockholm en høy andel biler som kjører med piggdekk, noe som fører til økt asfaltslitasje og støvdannelse.

Figur 6.18. Sammenligning av luftkvalitetsdata fra de skandinaviske hovedstedene for året 2007. Kilde: European Green Capital- hjemmeside

Støy

Støykartleggingen i henhold til EU-direktivet for støy fra 2002 er den første samlede, store kartleggingen av støy i Oslo (og Norge). Denne ble ferdigstilt i 2007. Oslo har derfor ikke lange serier med data som sammenligningsgrunnlag over tid.

Det er usikkert hvor godt Oslo, Stockholm og København kan sammenlignes, ikke minst fordi København tar utgangspunkt i andre grenseverdier enn Stockholm og Oslo. Dette betyr at

antall innbyggere i København som opplever plagsomme støynivåer ville vært høyere hvis de hadde tatt utgangspunkt i $L_{den} > 55 \text{ dB(A)}$, ettersom færre innbyggere blir tatt med i gruppen registrert over grensenivået når grenseverdien er satt høyere. Samtidig er grenseverdiene for natten satt lavere enn i Stockholm og Oslo, og vil derfor omfatte en større andel innbyggere enn hvis grensen var satt til den høyere grensen $L_{night} > 50 \text{ dB(A)}$.

Stockholm har betydelig lavere støynivåer enn de to andre byene, og grunnen til dette er ikke klar. København har høyest befolkningstetthet, men Stockholm ligger på en god nummer to blant de tre. Både Oslo og Stockholm har innført bomringer, men Oslo har i tillegg piggdekkavgiften i vintersesongen, som har ført til betydelig nedgang i bruken av støyende piggdekk. En slik avgift eksisterer ikke i Stockholm, og andelen piggdekk er betraktelig høyere her. I tillegg til de konkrete gjennomførte støytiltakene, vil ulike trafikkmønstre, fartsgrenser, antall og plassering av hovedgjennomfartsårer, og ikke minst plassering og tilrettelegging av boligområder kunne være forklarende faktorer.

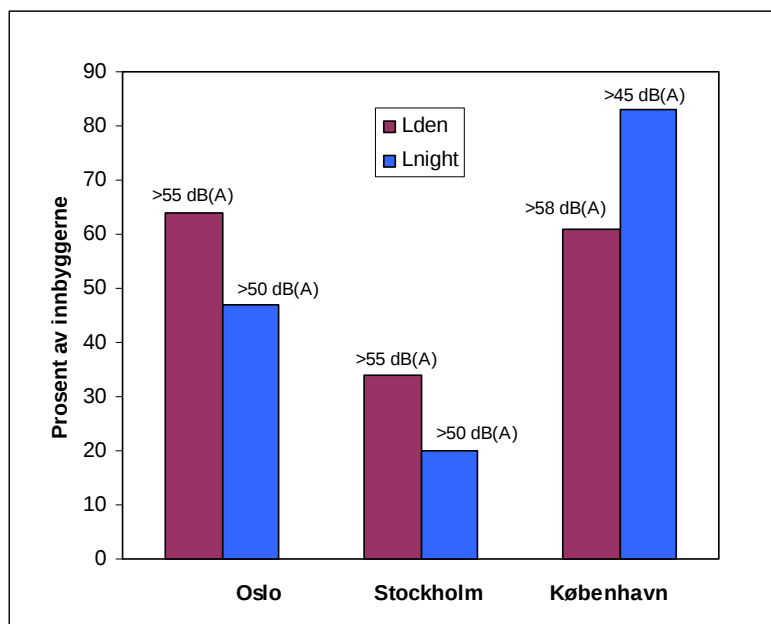
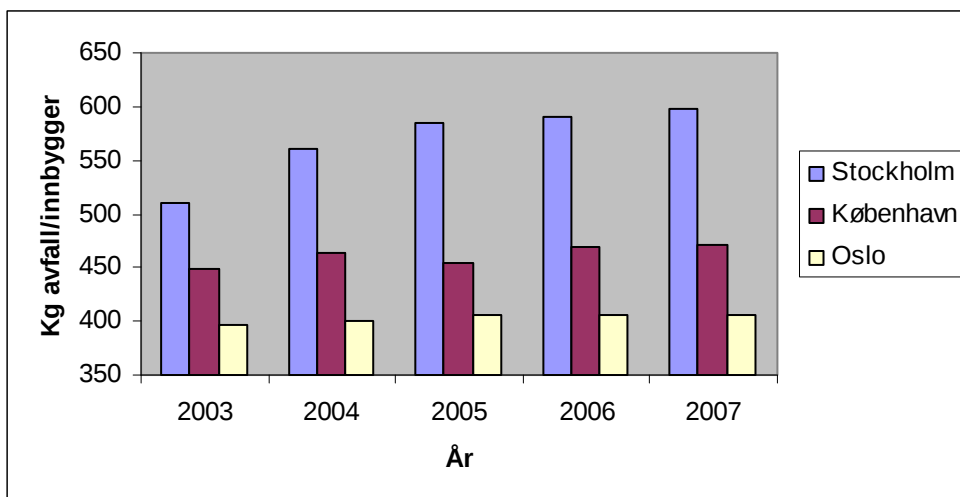

Fig. 6.19. Prosentandelen av innbyggere i nordiske hovedsteder som er utsatt for støy, henholdsvis døgngjennomsnittlig (L_{den}) og om natten (L_{night}), etter gitte grenseverdier over et visst decibelnivå. Merk at Stockholm måler etter samme grenseverdier som Oslo ($L_{den} > 55 \text{ dB(A)}$, $L_{night} > 50 \text{ dB(A)}$), mens København foreløpig forholder seg til et annet regelverk på 58 dB(A) om dagen og 45 dB(A) om natten. **Kilde: European Green Capital-hjemmeside.**

Forbruk/avfall

Oslos innbyggere produserer 414 kg husholdningsavfall per person per år, og avfallsmengdene øker, men mengdene er langt mindre enn i København og Stockholm, jf figur 6.20.

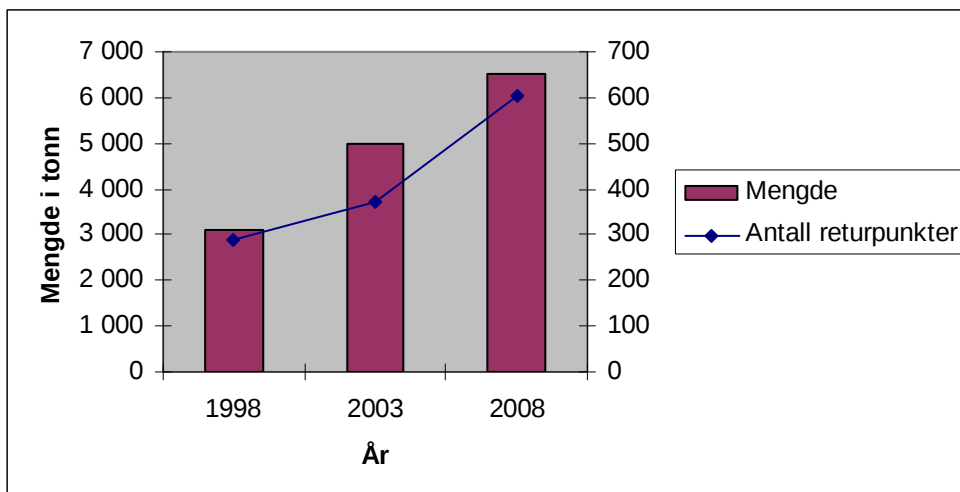

Figur 6.20. Oversikt over antall kg avfall/innbygger 2003-2007.

Merk at tallene for Stockholm inkluderer både husholdningsavfall og avfall fra næringsliv som er samlet inn via kommunale innsamlingssystem. For København og Oslo er kun avfall fra husholdningene.

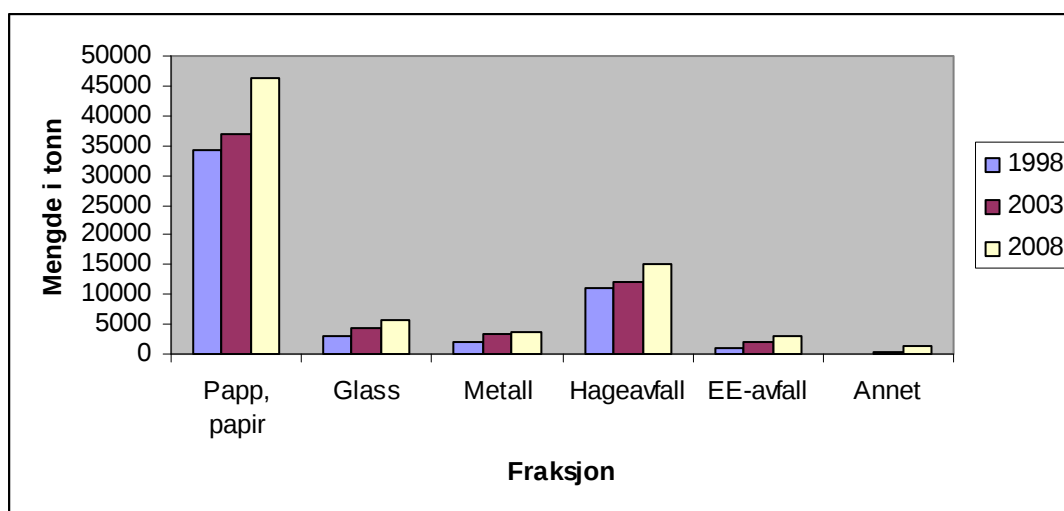
Definisjonen på hva som er inkludert i kommunalt husholdningsavfall varierer imidlertid fra by til by. I Stockholm inkluderer dette husholdningsavfall og avfall fra næringsliv som er samlet inn via kommunale innsamlingssystem. For København og Oslo er kun avfall fra husholdningene. Tallene i figur 6.20 er m.a.o. ikke direkte sammenliknbare.

Oslofolk sorterer stadig mer avfall. Mengden glass og metall levert til returpunkter er doblet i løpet av de siste 10 år, jf figur 6.21. Dette har skjedd i takt med økningen i antall utplasserte returpunkter, og målet om 600 returpunkter ble nådd i 2008.

Figur 6.21. Utvikling av antall returpunkter og mottatt mengde avfall 1998 – 2008

En stadig større del av avfallet i Oslo går til gjenvinning, jf figur 6.22. Papp og papir samles inn hos husholdningene og leveres på gjenbrukstasjoner. Hageavfall, EE-avfall og annet leveres på gjenbruksstasjoner. Hageavfall går til kompostering og videre til salg som Oslokompost.

Figur 6.22. Utvikling av mengde av ulike fraksjoner som går til materialgjenvinning 1998-2008.

DEL 3 INNBYGGERDELTAKEELSE OG INNBYGGERVURDERINGER

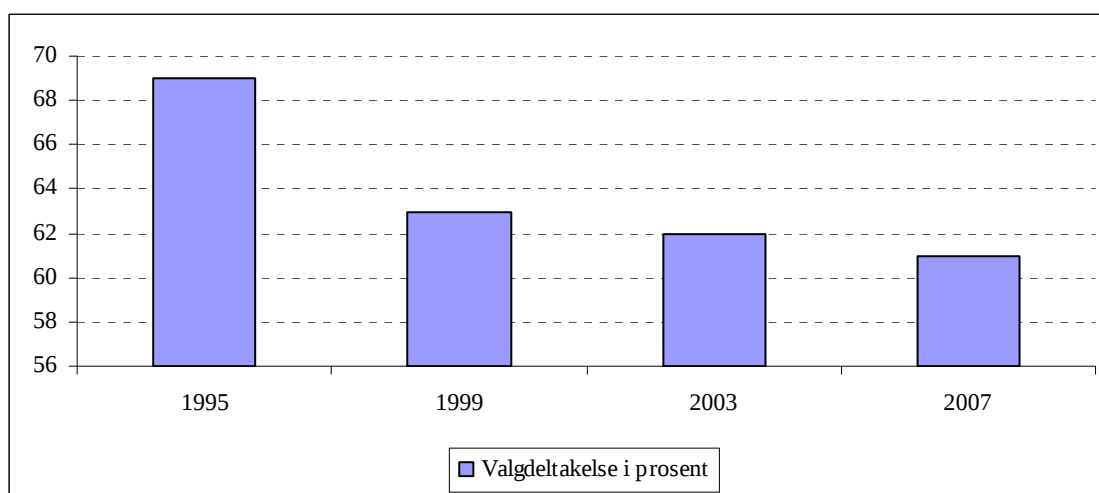
Et av hovedmålene i Oslo kommunes kommuneplan 2008 er at innbyggerne skal delta i byens utvikling og ha reelle muligheter til å ta del i beslutninger som angår dem. Innbyggerne skal ha muligheten til å komme i dialog med folkevalgte, både på bydels- og bystyrenivå.

Sentralt i kommuneplanen står også at Oslo skal være en trygg by med god livskvalitet for innbyggerne og at kommunen skal tilby brukertilpassede tjenester av høy kvalitet.

7. Innbyggerdeltakelse

En viktig måte å påvirke byens utvikling på er å delta i de politiske valgene. I dette avsnittet vises valgdeltakelsen ved flere kommunevalg, og hvordan valgdeltakelsen i kommunevalg og stortingsvalg varierer. Det sees også på hvordan innbyggerne opplever at det blir lagt til rette for å påvirke avgjørelser som tas i bydelen, innbyggernes muligheter for dialog med politikerne, og omfanget av initiativ fra innbyggere vedrørende politiske vedtak.

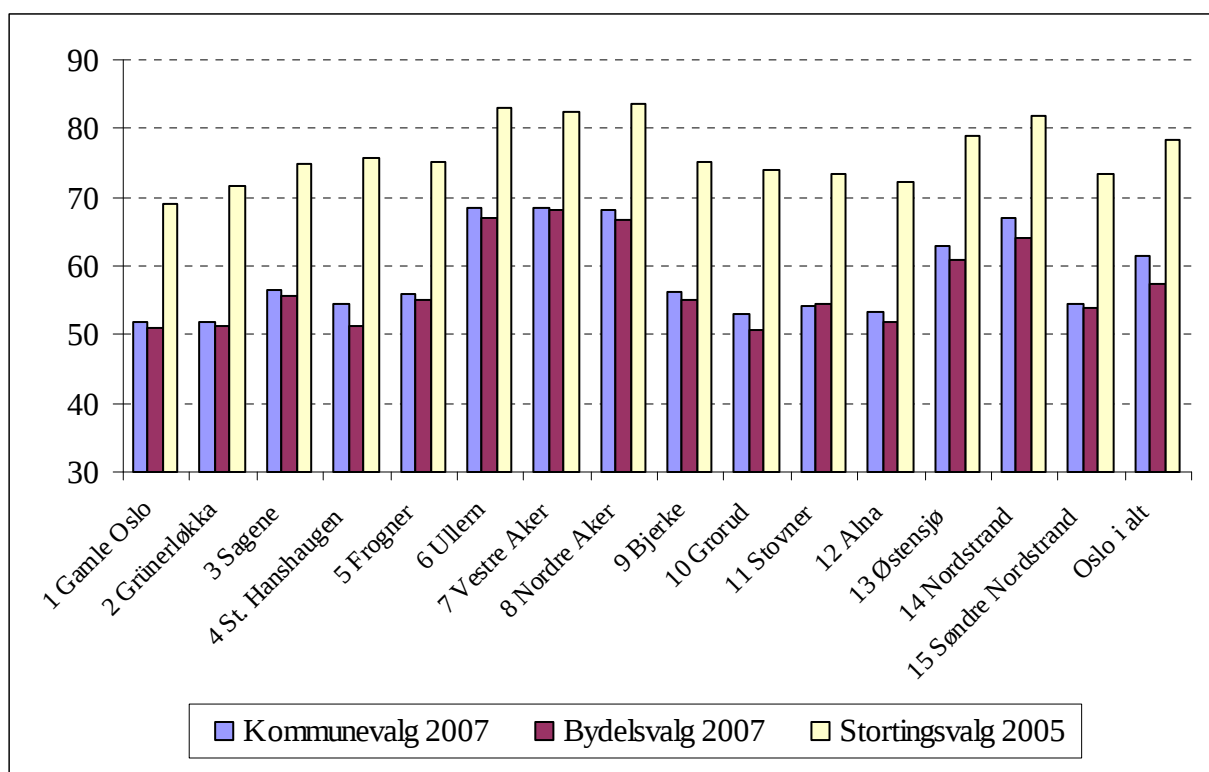
7.1 Valgdeltakelse og påvirkningsmuligheter

Figur 7.1 Valgdeltakelse ved kommunevalg fordelt på valgår. Kilde Statistiske årbøker for Oslo

Av figur 7.1 fremgår at det er en synkende trend for deltakelse ved kommunevalg med en nedgang fra 69 prosent i 1995 til 61 prosent i 2007. Ved stortingsvalgene i 2001 og 2005 var det derimot en økning i valgdeltakelsen fra 76 prosent til 78 prosent. Tendensen er med andre ord lavere deltakelse ved kommunevalg og høyere deltakelse ved stortingsvalg.

I 2007 var det for første gang direkte valg til bydelsutvalg i alle Oslos 15 bydeler. Tidligere var det Oslo bystyre som oppnevnte bydelsutvalgene, men som en forsøksordning var det i de tre siste kommunestyrevalgene direkte valg til fire bydelsutvalg. Ved de to første valgene i 1995 og 1999 omfattet forsøket med direkte valg bydelene Sagene-Torshov, Bøler, Stovner og Røa. Ved videreføringen i 2003 ble det tatt hensyn til planlagte endringer av bydelene i 2004, og forsøket omfattet da de nye bydelene Sagene, Stovner, Vestre Aker og Østensjø.

Figur 7.2 Valgdeltakelse ved kommunevalg i 2007 og stortingsvalg i 2005 i prosent. Kilde Statistiske årbøker for Oslo

Figur 7.2 viser at valgdeltakelsen i alle bydelene er betydelig høyere ved stortingsvalget i 2005 enn ved kommunevalget i 2007. Vi ser også at valgdeltakelsen varierer mellom de enkelte bydelene med høyest valgdeltakelse i bydelene Vestre Aker, Nordre Aker, Ullern og Nordstrand. Her er deltakelsen i kommunevalget over 65 prosent. I 7 bydeler er deltakelsen mellom 50 og 55 prosent, med lavest deltakelse i bydelene Gamle Oslo og Grünerløkka. Figuren viser også at det ved kommunevalget er noen færre som deltar i valget av lokale politikere til bydelsutvalgene, enn i valget av bystyrepolitikere.

Oslo kommune har i flere år gjennomført publikums- og brukerundersøkelser. Disse undersøkelsene tar blant annet opp hvordan innbyggerne opplever at det blir lagt til rette for å påvirke avgjørelser som tas i bydelen. Undersøkelsene belyser også hvordan innbyggerne kan påvirke innholdet i kommunale tjenester.

Tilrettelegging for påvirkning	2001	2004	2007
Forholdene er i stor eller noe grad lagt til rette for brukernes påvirkning av kommunale tilbud	12	14	20
Forholdene er i stor eller noe grad lagt til rette for brukernes påvirkning av avgjørelser i egen bydel	18	17	25

Tabell 7.1 Antall innbyggere og deres mening om tilrettelegging for påvirkning. Prosent.

Kilde: Publikumsundersøkelsene

Resultater fra undersøkelsen i 2007 viser at det er et mindretall av innbyggerne som opplever at det i stor eller noe grad blir lagt til rette for at de kan være med på å påvirke beslutninger

og bestemme innholdet i de tjenestene de bruker. Tabellen viser imidlertid at det har vært en økning fra 2001 i andelen som mener dette.

Publikumsundersøkelsen viser også at innbyggerne har mest tro på at de kan påvirke ved å være medlem av et politisk parti og avgi stemme ved kommunevalg. De eldste (67 år +) tror i større grad enn de som er yngre at de kan påvirke ved å stemme ved kommunevalg. Det er tendenser til at personer med ikke-vestlig bakgrunn har noe større tro på de ulike påvirkningsmulighetene enn folk av norsk opprinnelse. Dette gjelder særlig det å stemme ved kommunevalg. De samme publikums- og brukerundersøkelsene har rettet søkelyset mot hvor stor andel av innbyggerne som i praktisk handling har forsøkt å påvirke kommunale vedtak.

Påvirkningsformer	1998	2001	2004	2007
Henvendt seg til bydelens administrasjon	15	15	13	13
Henvendt seg til medlem av bydelsutvalg	6	6	5	5
Medlem av politisk parti	9	8	8	8
Henvendt seg til bystyre-/byrådsmedlem	6	5	5	5

Tabell 7.2. Antall innbyggere og former for påvirkning av kommunale vedtak. I prosent

Kilde: Publikumsundersøkelsene

Tabell 7.2 viser at i 2007 har 13 prosent henvendt seg til en bydelsadministrasjon for å påvirke en beslutning, mens bare 5 prosent har henvendt seg til et bystyremedlem eller medlem av byrådet. Tallene har vært relativt stabile i de fire publikumsundersøkelsene som er gjennomført i 1998, 2001, 2004 og 2007. Ca. 8 prosent er medlem av et politisk parti, og her er det heller ingen store endringer over tid. På spørsmål om innbyggerne har tro på påvirkningsmuligheter av kommunale vedtak, svarer imidlertid over 50 prosent at de har tro på å være medlem i et politisk parti. Trenden er med andre ord at mange flere tror det er mulig å påvirke kommunale vedtak enn de som faktisk prøver.

7.2 Dialog med byens innbyggere, informasjon og åpenhet

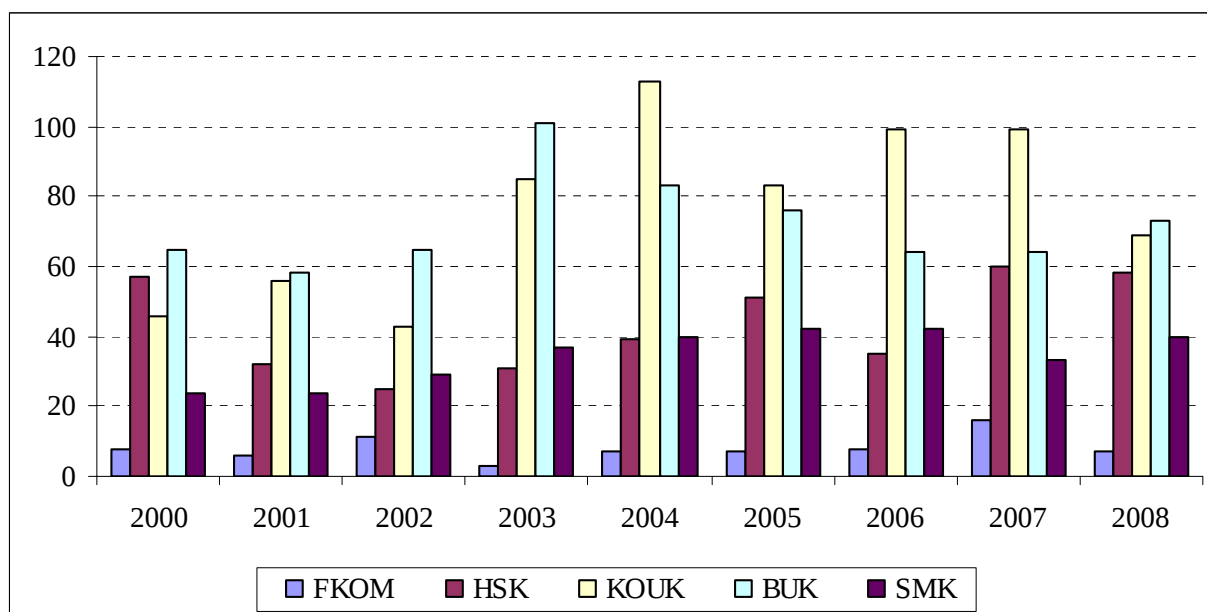
Deputasjoner

Foreninger, grupper o.l. har anledning til å møte representanter for bystyrekomiteene med en deputasjon. Retten til å møte med deputasjon benyttes hovedsakelig i forbindelse med budsjettbehandlingen, men også i forbindelse med større enkeltsaker, der berørte parter mener at de har synspunkter som de ønsker å få formidlet til komiteen. Komiteene kan også innkalle representanter for berørte parter, faglig ekspertise og andre som ledd i sin saksbehandling. Organisasjoner og interessegrupper har også bedt om deputasjon for å orientere komiteen om saker de er opptatt av.

Bystyrekomiteer	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	SUM
Finanskomiteen (FKOM)	8	6	11	3	7	7	8	16	7	73
Helse- og sosialkomiteen (HSK)	57	32	25	31	39	51	35	60	58	388
Kultur- og utdanningskomiteen (KOUK)	46	56	43	85	113	83	99	99	69	693
Byutviklingskomiteen (BUK)	65	58	65	101	83	76	64	64	73	649
Samferdsels- og miljøkomiteen (SMK)	24	24	29	37	40	42	42	33	40	311
Deputasjoner i alt pr. år	200	176	173	257	282	259	248	272	247	2114

Tabell 7.3. Møter med publikum/deputasjoner fordelt på bystyrekomiteer og år. Kilde: Bystyrets sekretariat

Av tabell 7.3 ser vi at i perioden fra 2000 -2008 mottok komiteene i alt 2114 deputasjoner. Fra 2003 til 2008 mottok bystyrekomiteene ca. 250 til ca. 280 deputasjoner i alt pr år, og i årene 2000 til 2002 var det færre.

Figur 7.3 Møter med publikum/deputasjoner fordelt på bystyrekomiteer og år. Kilde: Bystyrets sekretariat

Figur 7.3 viser at antall deputasjoner for hver komité varierer fra år til år. Kultur- og utdanningskomiteen og Byutviklingskomiteen har flere møter med publikum enn de andre komiteene. KOUK har hatt flest møter med publikum i perioden fra 2004-2007. I de andre årene er det byutviklingskomiteen som har flest.

Høringer

Bystyrekomiteens leder, nestleder eller et mindretall på tre kan hver for seg kreve at komiteen arrangerer høring om et bestemt tema. Komiteen kan kalle inn medlemmer av byrådet, representanter for kommunens forvaltning og/eller invitere utenforstående personer/instanser til høring. Høringer kan holdes for åpne eller lukkede dører etter komiteens bestemmelse.

I forbindelse med høringer skal det ikke voteres eller trekkes konklusjoner. Komiteen avgjør i

ordinært møte hvilke konklusjoner som skal trekkes og hvordan temaet fra høringen eventuelt skal følges opp.

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	SUM
Finanskomiteen (FKOM)	1	0	0	0	0	0	0	1	1	3
Helse- og sosialkomiteen (HSK)	1	0	2	0	2	3	1	2	4	15
Kultur- og utdanningskomiteen (KOUK)	0	1	1	2	1	0	0	0	1	6
Byutviklingskomiteen (BUK)	0	0	2	2	2	1	1	1	0	9
Samferdsels- og miljøkomiteen (SMK)	1	0	1	2	2	3	2	1	1	13
Høringer i alt pr. år	3	1	6	6	7	7	4	5	7	46

Tabell 7.4. Antall høringer. Kilde: Bystyrets sekretariat

Fra perioden 2000 og fram til 2008 har det vært gjennomført 46 komitéhøringer totalt. HSK og SMK har hatt de fleste høringene. Det er ikke noen bestemt trend å spore når det gjelder høringer over tid.

Råd tilknyttet Oslo kommune

En annen viktig arena for dialog med byens innbyggere er gjennom sentrale råd tilknyttet Oslo kommune. Rådene har fått i oppgave å være med på behandlingen av saker på områder hvor det gjøres en stor frivillig innsats. Befolkningen oppfordres til å kontakte rådene hvis de har en sak som de mener bør fram i lyset. Aktuelle råd er:

- Det sentrale elderrådet
- Rådet for funksjonshemmede
- Rådet for innvandrersorganisasjoner
- Sentralt ungdomsråd.

Innbyggerinitiativ

Både bystyret og bydelsutvalgene plikter å ta stilling til et forslag som gjelder kommunens virksomhet, dersom 300 personer i kommunen (bydelen) står bak initiativet. Denne ordningen ble etablert i 2004.

Bystyrevedtak	2004	2005	2006	2007	2008	SUM
Ført til nye vedtak/sendt videre for behandling i byrådet eller andre politiske utvalg	5	2	1	3	1	12
Ikke vedtatt / avvist av ulike grunner	10	7	5	1	2	25
Innbyggerinitiativ i alt	15	9	6	4	3	37

Tabell 7.5. Innbyggerinitiativ. Kilde: Bystyrets sekretariat

Av tabell 7.5 fremgår at det var 15 slike initiativ det første året ordningen ble opprettet. I årene etter har det blitt færre for hvert år. Av 37 forslag har ca. en tredjedel av forslagene ført til at bystyret enten har vedtatt at noe skal gjøres i forhold til saken eller den er sendt videre for behandling i byrådet eller tilbake til en bystyrekomiteé.

Informasjon og åpenhet

Informasjon og åpenhet kan legge grunnlag for innbyggernes engasjement i aktuelle saker. En nødvendig forutsetning for at innbyggerne skal ønske dialog med kommunen og fremme sine synspunkter, er at de har den informasjonen de trenger tilgjengelig.

En hovedkanal for informasjon til og fra innbyggerne er Oslo kommunes nettsted www.oslo.kommune.no. Nettstedet utvikles kontinuerlig med ny informasjon og andre tjenester som for eksempel utfylling av søknader og innmelding av feil og mangler. Gjennom nettstedet er Oslo kommunes politiske saker og behandlingen av disse lett tilgjengelig for befolkningen. Kommunen legger også ut offentlige postjournaler på Internett.

Oslo kommune har begynt å ta i bruk mobiltelefoni for enkle tjenester. Dette gjelder for eksempel i forbindelse med betaling av piggdekkavgift, varsling ved snørydding og fulle søppelkasser.

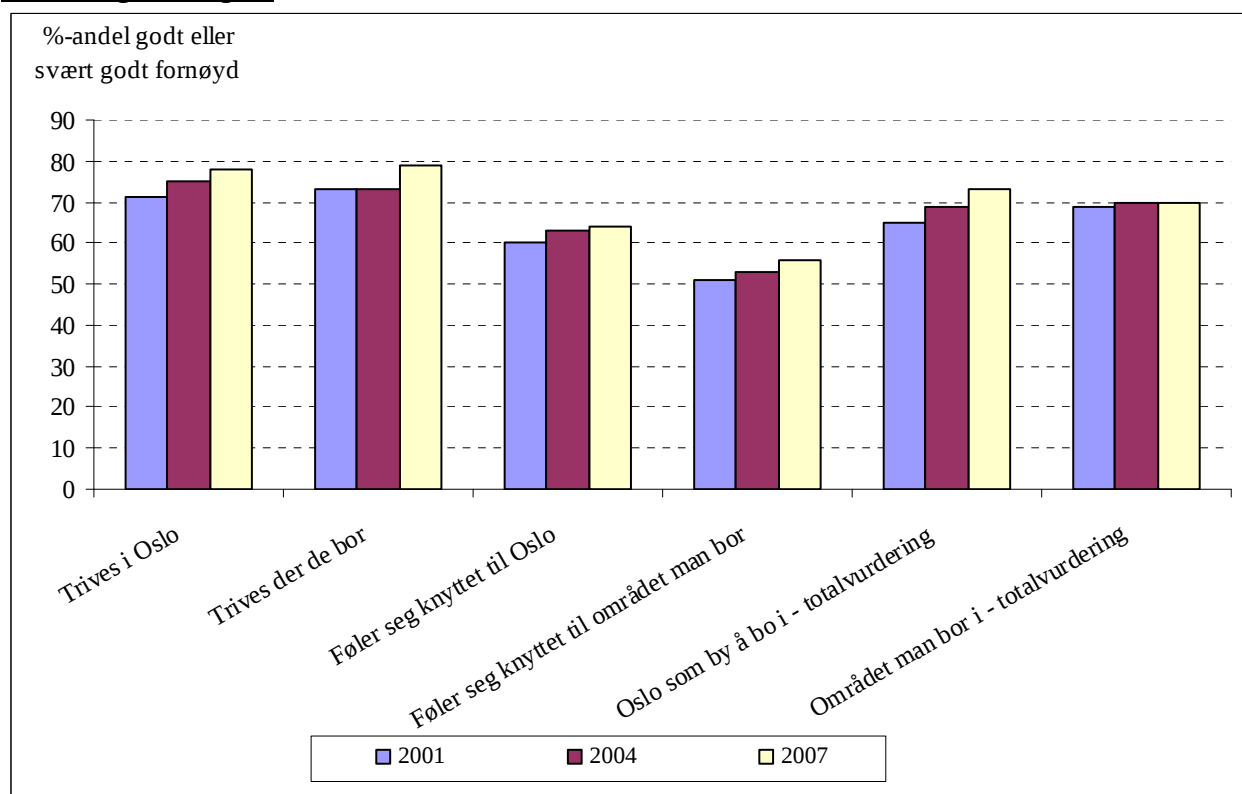
8. Publikums opplevelse av bysamfunn og tjenesteproduksjon

For å belyse utviklingen hvordan publikum vurderer bysamfunn og tjenesteproduksjon benyttes publikumsundersøkelsen som kilde. Publikumsundersøkelsen inneholder både spørsmål som relaterer seg til publikums oppfatning av Oslo som by og bydelen/området de bor i og publikums og brukernes opplevelse av kvaliteten på sentrale velferdstjenester. Undersøkelsen ble første gang gjennomført i 1995, og er senere gjentatt i 1998, 2001, 2004 og 2007. Undersøkelsen er blitt noe justert ved hver gjennomføring, men for en rekke spørsmål foreligger tidsserier for to eller flere år egnet til å belyse utviklingstendenser.

8.1 Oslo som bysamfunn

Publikumsundersøkelsen inneholder bl.a. opplysninger om publikums opplevelse av trivsel, tilknytning og trygghet i bysamfunn og nærmiljø. De fleste opplysningene gjelder Oslo som helhet, men for noen temaer finnes også opplysninger på bydelsnivå. For disse temaene foreligger tidsserier fra 2001-2007.

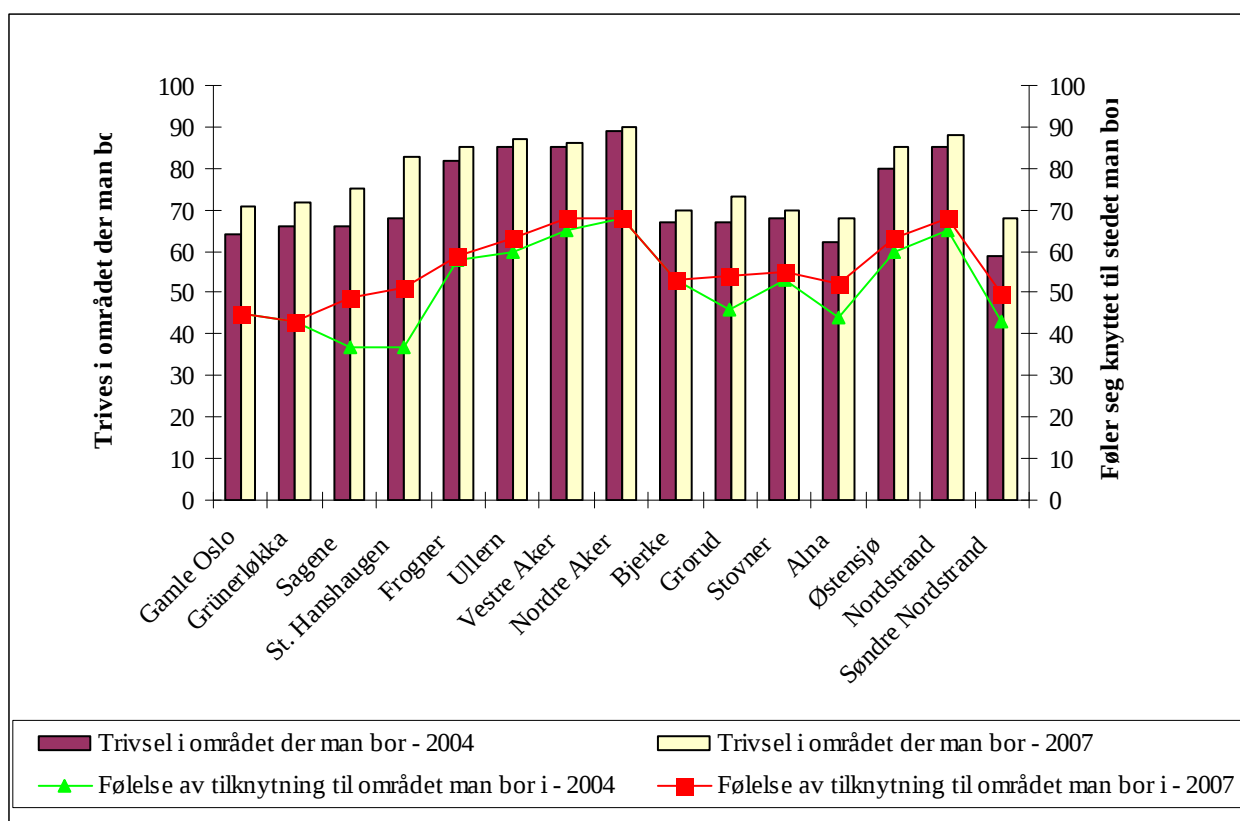
Trivsel og tilhørighet

Figur 8.1 Publikums opplevelse av trivsel og tilhørighet til Oslo 2001-2007. Prosentandel som er godt eller svært godt fornøyd. Kilde: Publikumsundersøkelsene

Andelen som trives, både der de bor og i Oslo ligger på et høyt nivå og viser en svak økning, jf figur 8.1. 78 prosent av befolkningen trivdes i Oslo i 2007.

I figur 8.2 vises bydelsvise forskjeller mht. trivsel i området man bor (venstre akse), samt følelse av tilknytning til stedet der man bor. Alle bydeler viser en fremgang fra 2004 til 2007 både når det gjelder trivsel og tilknytning til sitt lokalområde.

Figur 8.2 Prosentandel som opplever trivsel og tilhørighet til bydelene 2004-2007. Prosent.

Kilde: Publikumsundersøkelsene

Det er imidlertid store forskjeller mellom bydelene. Nordre Aker skårer i 2007 høyest med 9 av 10 som trives. Det geografiske fordelingsmønsteret for opplevelse av trivsel i bydelene har mange fellestrekk med fordelingen av levekår, jf figur 2.2 hvor de vestlige bydelene og bydel Nordstrand kommer godt ut. Også bydel Østensjø skårer høyt på trivsel, mens bydelene i Groruddalen, indre by øst og Søndre Nordstrand skårer lavere, men det er verdt å merke seg at det ikke er noen bydel der ikke minst 2 av 3 innbyggere trives.

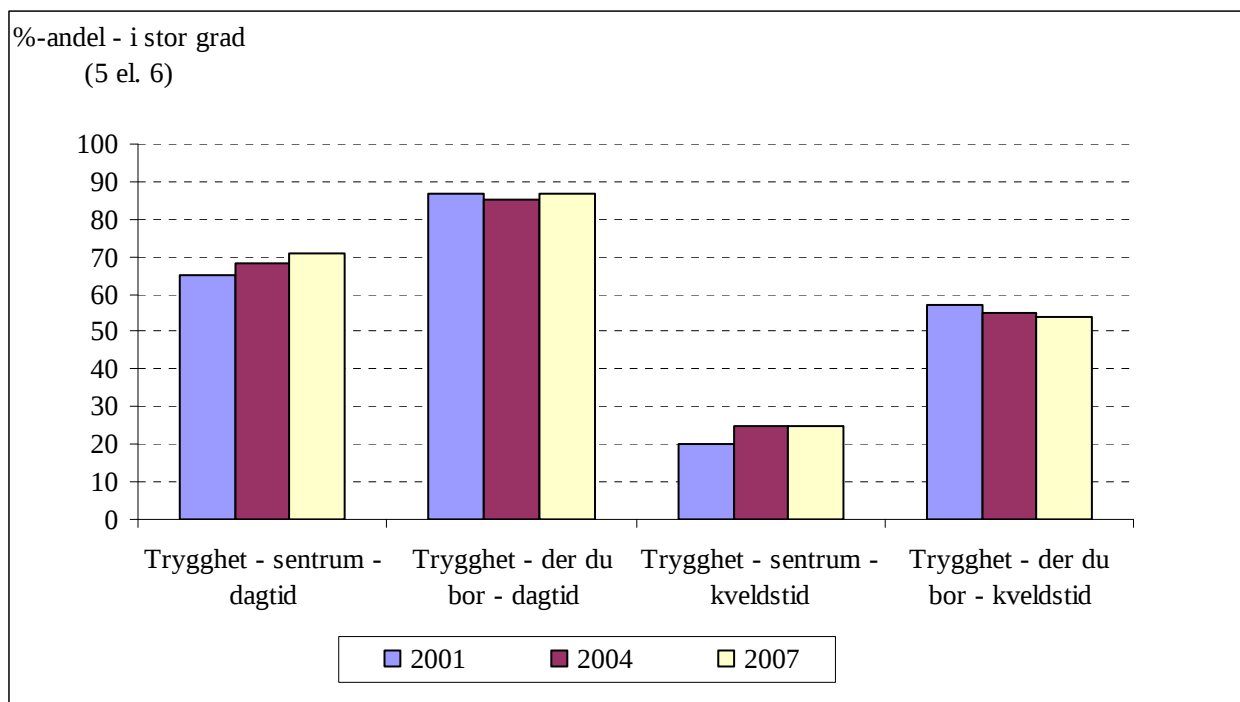
Følelse av tilknytning til sin bydel er i alle bydeler lavere enn følelse av trivsel og gjenspeiler at det er en betydelig mobilitet i Oslobefolkningen. Hvert år flytter nær 20 prosent av befolkningen til eller innen Oslo, jf kapittel 1. Det er særlig bydelene som har stor andel innflytting fra landet ellers og utlandet, dvs bydelene i indre by øst og Groruddalen som skårer lavt på følelsen av tilhørighet. Disse bydelene har mange innbyggere med kort botid i Oslo.

Trygghet

Publikums opplevelse av trygghet viser store forskjeller mellom dag og kveldstid og mellom sentrum og eget boområde, jf figur 8.3.

I sentrum har opplevelsen av trygghet vist bedring både på dag- og kveldstid. Opplevelsen av trygghet på kveldstid er imidlertid fortsatt svært lav. Bare 25 prosent av publikum oppfatter sentrum som trygt om kvelden.

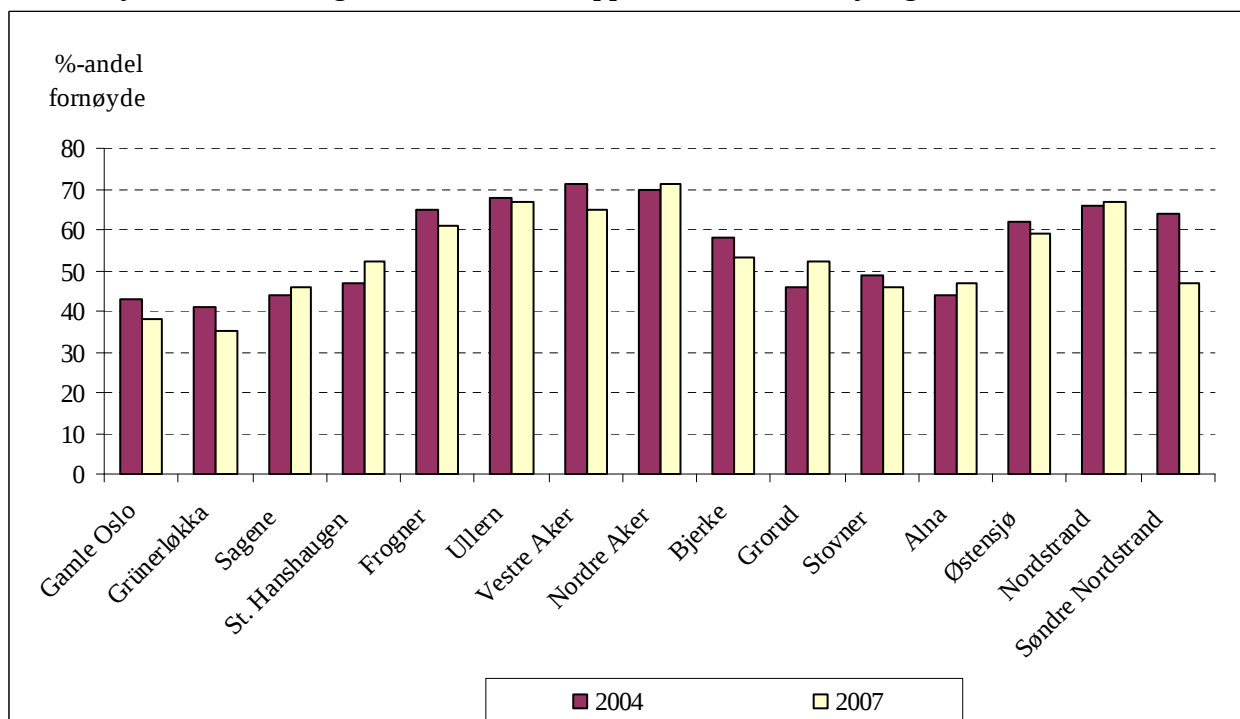
I eget boområde er opplevelsen av trygghet stabilt høy, men viser lavere og litt fallende nivå på kveldstid.

Figur 8.3 Prosentandel som opplever trygghet i Oslo 2001-2007. Prosent.

Kilde: Publikumsundersøkelsene

Det er store forskjeller i graden av opplevd trygghet mellom bydelene, jf figur 8.4. Innbyggerne i de sentrumsnære bydelene Gamle Oslo og Grünerløkka opplever lav og redusert grad av trygghet på kveldstid fra 2004 til 2007. Det er særlig stor reduksjon i opplevd trygghet på kveldstid i bydel Søndre Nordstrand. Bydel Grorud er den bydel som har størst forbedring i publikums opplevelse av trygghet. Fordelingsmønsteret av følelsen av trygghet mellom bydelene har mange fellestrekk med opplevelse av trivsel, jf figur 8.2.

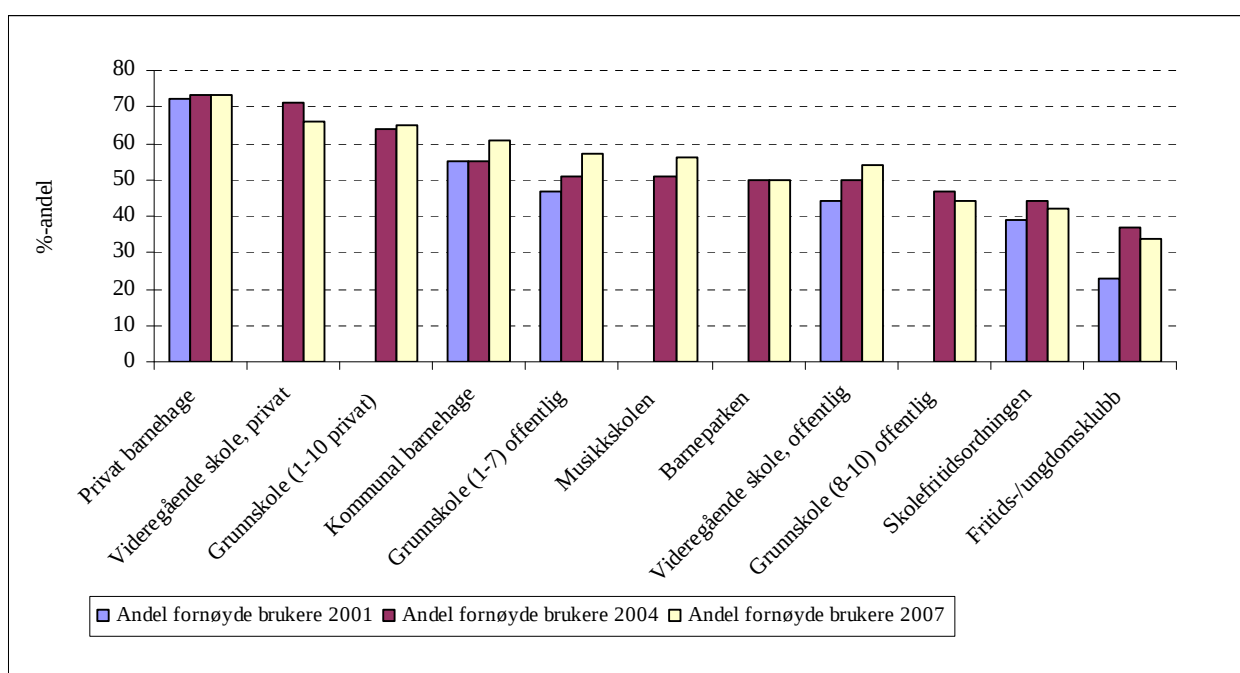
Figur 8.4 Prosentandel som opplever trygghet på kveldstid i bydelene 2004-2007. Prosent.

Kilde: Publikumsundersøkelsene

8.2 Brukertilfredshet

Som ledd i arbeidet med å utvikle kommunens tilbud til befolkningen utarbeides jevnlig mange tjenestespesifikke brukerundersøkelser. Disse undersøkelsene rapporterer detaljert om en rekke aspekter med de enkelte tjenestene. Siden undersøkelsene anvender ulik metodikk tilpasset undersøkelsenes formål, er det vanskelig å sammenlikne resultater fra ulike tjenesteområder. Den sentrale publikumsundersøkelsen har i denne sammenheng en mer overordnet rolle. Den anvender lik metodikk for alle tjenester og inneholder opplysninger om både brukere og ikke-brukere av kommunens tjenester og inkluderer også noen private tjenester. Undersøkelsen går ikke detaljert inn på de enkelte tjenesteområdene, men fanger opp hovedtrekk ved tilfredshet og omdømme.

Figur 8.5 og 8.6 viser utviklingen i tilfredshet hos brukere av tjenester til barn og unge og innen helse/omsorg-området.

For enkelte tjenesteområder foreligger det ikke tall for 2001.

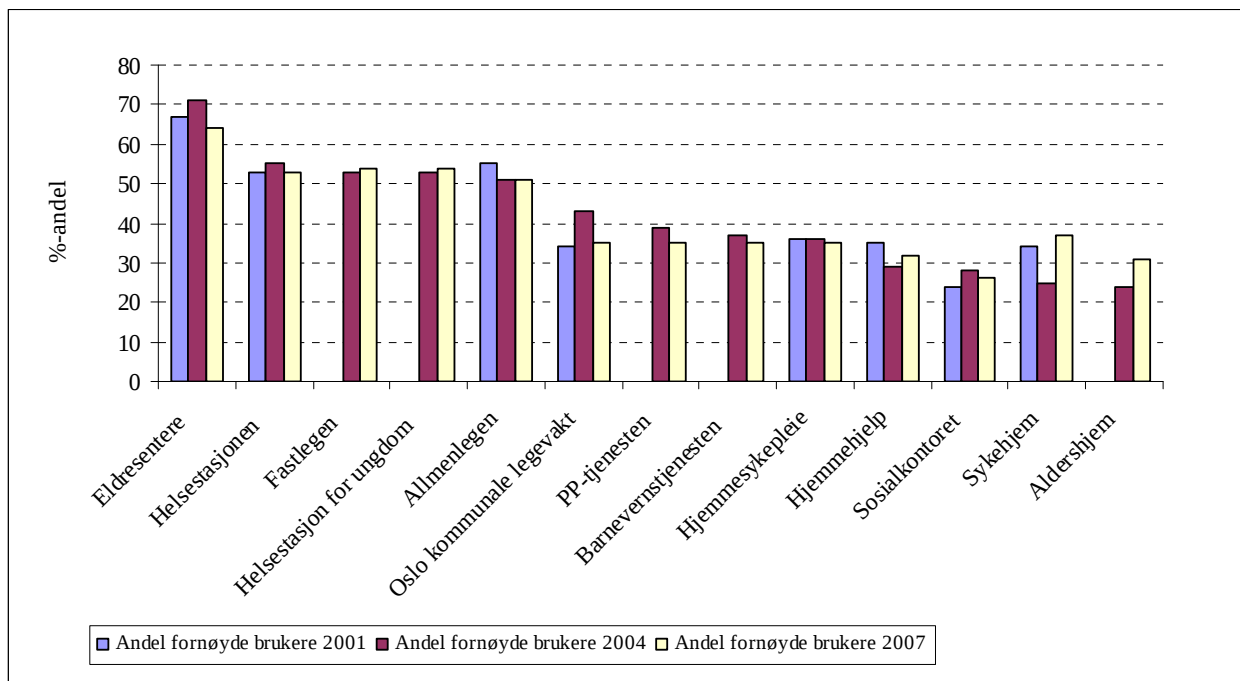
Figur 8.5 Andel fornøyde brukere av tjenester til barn og unge 2001-2007. Prosent.

Kilde: Publikumsundersøkelsene

Det er gjennomgående høyere tilfredshetsscore hos brukerne av tjenester til barn og unge enn innen helse- og omsorg.

Av figur 8.5 fremkommer at de private tjenestene til barn og unge har høyest tilfredshetsscore. Dårligst ut kommer skolefritidsordningene og fritids-/undomsklubber. Det er vesentlig forbedring i tilfredsheten med kommunens barnehager, grunn- og videregående skoler i perioden 2001-2007.

Innen helse og omsorg er det eldresentrene som oppnår høyest tilfredshetsscore og sosialkontorene den laveste. Det har vært en betydelig fremgang fra 2004 til 2007 når det gjelder tilfredshet med syke- og aldershjem. Legevakten og PP-tjenesten hadde i samme periode klar nedgang i tilfredshetsscoren. Også eldresentrene fikk færre fornøyde brukere fra 2004 til 2007. For de øvrige tjenester er det små endringer over tid.

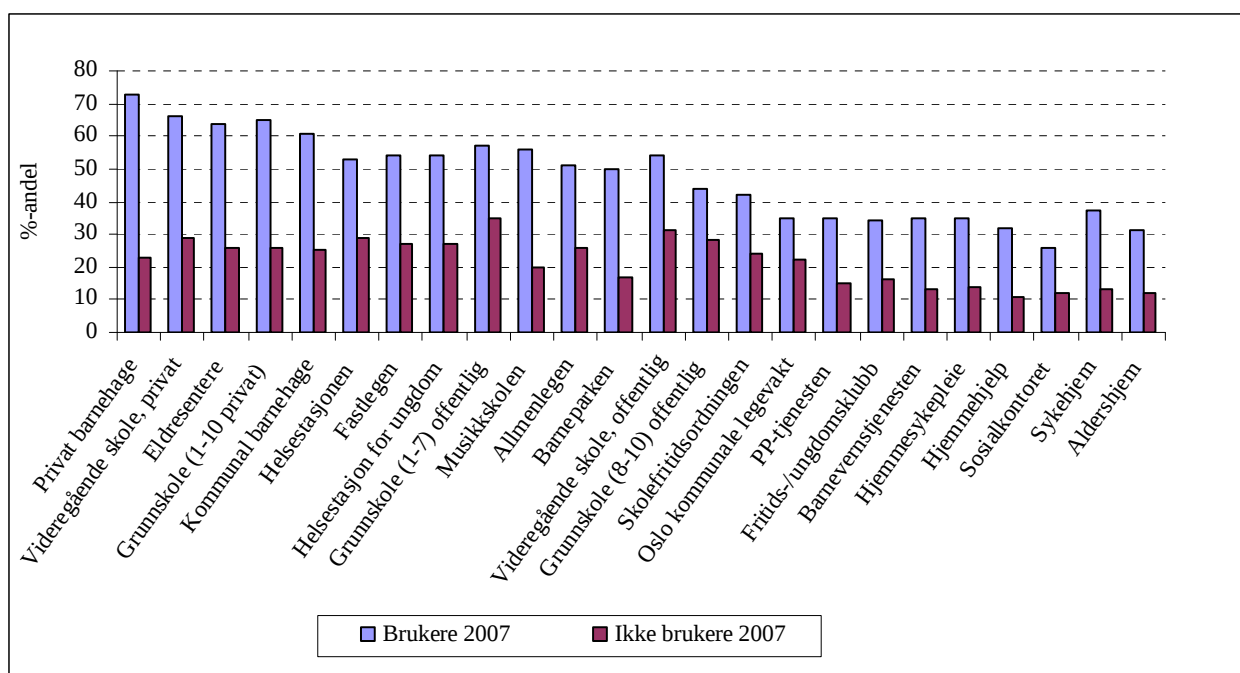

For enkelte tjenesteområder foreligger det ikke tall for 2001.

Figur 8.6 Andel fornøyde brukere av tjenester innen helse og omsorg 2001-2007. Prosent.

Kilde: Publikumsundersøkelsene

Et gjennomgående trekk i publikumsundersøkelsen er at brukere generelt er mer tilfreds enn ikke-brukere, jf figur 8.7. Dette kan tyde på at tjenestenes kvalitet er langt høyere enn publikums forventninger, men også på at Oslo kommune har en omdømmeutfordring knyttet til sine tjenester.

Figur 8.7 Andel fornøyde brukere og ikke-brukere 2007. Prosent.

Kilde: Publikumsundersøkelsen

Eksempelvis er det 25 prosent fornøyde blant ikke-brukere av kommunal barnehage, og 61 prosent fornøyde blant brukerne. Tilsvarende gap finner man på områdene grunnskole, videregående skole SFO og musikksskole, både for private og offentlige tilbud.

